

Ny. Élet

Az ifjú katolicizmus folyóirata

Tartalom:

Vértesi Frigyes dr. mondja. — Féja Géza: Levél Herczeg Ferenchez. — Mécs László: Liliput határán irt elégia (vers). — Rass Károly: Az ifjúsági probléma. — Paul Claudel: Boldogasszony anyánk (vers). — Reményi József: Amerikai erkölcsi ruganyosság. — Amerika válaszuton. — Henry Ford: Roosvelt gazdaságpolitikai ellenfele a jótékonyaságról. — Rónay György: Éj a keresztfal alatt (vers). — Balla Borisz: Különös párbeszéd. — Kühár Flóris: Részlet a Lélek szemével c. könyvéből. — Ember Tamás: Alkonyat. — Szvatkó Pál: Oszlik a lélek barna gyásza (idézet). — Szfranyovszky György: A jamboree erkölcsi mérlege. — Világosság: pedagógiai és iskolaügyi szemle. — Nagy Ferenc M.: Katolikus egyetemek. — Pedagógiai — kulturális — gazdasági — ifjúsági — film — szociális kérdések szemléje — Könyvek, írások — Szerkesztői üzenetek.

EGYETEMI
KÖNYVTÁR
SZÉGED.
FOLYÓIRATOK
19 / |

A Prohászka Körök megbízásából szerkeszti:

Bódy Elemér

21.

1933

novemb

II. év

10. sz

Ára 4

ÚJ ÉLET

Az új katolicizmus folyóirata

szociális és világnézeti folyóirat

Megjelenik évente tizenegyszer

Főszerkesztő:

RÁDY ELEMÉR.

Társszerkesztő:

SINKO FERENC.

Budapesti szerkesztők:
Czakó József és Tüske Béla
Budapest VIII.
Horánszky u. 20.

Prágai szerkesztő:
Sztranyovszky Gy.
Praha II.
Benátska u. 3. II. p.

Erdélyi szerkesztő
Venczel József
Cluj-Kolozsvár.
Str. Universitii 10.

A „**Világosság**” pedagógiai rész szerkesztői:
Csongrády Árpád, Dinnyés Károly és Willand János.
Szerkesztésért és kiadásért **Suhaj Béla dr.** felel.

SZERKESZTŐSÉG:

KOŠICE-KASSA, Mikes Kelemen u. 6.

Minden, a lap szellemi részét érintő levél, érdeklődés, cserepéldányok, ismertetésre szánt könyvek stb. ide küldendők.

KIADÓHIVATAL:

ROŽŇAVA-ROZSNYÓ, Fő tér 4.,
ahová a lap anyagi részét illető küldemények, levelek, előfizetések és reklamációk küldendők.

Előfizetési díj egy évre 30 Kč, 6 pengő, 180 leu. Egyes szám Ára 4 Kč.

Figyelem!

Megrendelte már ?!

Új Élet könyvei:

1. szám

SPESZ SANDOR DR. főiskolai tanár nagy
220 oldalas tanulmánya

Okkultizmus és csoda
cimen.

A könyv eddig német, olasz és szlovák nyelven jelent meg s ezt az aktuális, mindenkit érdeklő munkát a magyar közönség részére az Új Élet tettené hozzáférhetővé.

A könyv ára csak:
kötve 25— Kč.
füzve 20— Kč.

Tárgyalja az okkultizmus mibenlétét, összes jelenségét, a spiritizmust, Konnerstreuti Neumann Teréz esetét, ír a kassai csodagyerekekről Ivancso Imréről stb. stb.

**Rendelje meg, mert
nélkülözhetetlen!**

**Mindkét könyv kapható kiadóhivatalunknál
Rožňava—Rozsnyó, Fő tér 4.**

2. szám

KOSSÁNYI JÓZSEF a fiatal szlovenszkói magyar költő legújabb kötete az

Éjféλι kiáltás.

A fiatal költő, akire *Mécs László* hívta fel a szlovenszkói irodalmi élet figyelmét a magyar falu humuszából nőtt ki s ennek a magyarföldnek fájdalmát, örömét éneklé meg verseiben.

A könyv ára:
15— Kč.

Rendelje meg.

Ha elgondolt munka-ideálunk a jóság és szépség értékeinek a hordozója, ha elgondolása élénk és egész valónkba belegyökerező, hasonlóképen nemcsak megvalósulásnak erős vágyát ébreszti fel bennünk, hanem elérésének jövőbeli távolsága is pillanatokra eltűnik és mi anticipált öröms és béke-állapotban kezdhetjük meg munkánkat. Az így meginduló munkának van lendülete, gyors az üteme, jökedv a váladéka, siker a befejezése.

VÉRTESI FRIGYES DR.

Levél Herczeg Ferenchez. —————

Kegyelmes Úr!

Hetvenedik születésnapja alkalmából a legmagasabb kiüntetést juttatta Önnek a magyar kormány. E tény még nem sarkalt volna e sorok megírására, hiszen minden más tekintet félretolásával, csak helyeselhetjük, hogy az íróf is észreveszik a kitüntetések záporában. S mindig tudjuk, hogy Herczeg Ferenc „hivatalos” író. . .

Ünnepségekkel bókolt a magyar társadalom s mai közéletünk egyik jellegzetes tagja, mint egyik íróegyesületünk vezetője, olyakat rebegett, hogy „kitüntetés, ha valakire Ön ránéz s porszem mindenki az Ön kolosszális nagysága és súlya mellett”. (Nos: Dante, Schakespeare, Goethe, Arany, Dosztojevszky s Ady Endre sohasem kaptak ilyet!) Micsoda „Minderwertigkeitsgefühl” fogta el ama hódoló férfiút az Ön műveinek okos, finom, elegáns, de nem valami tágas horizontja előtt. Elgondolkodtam. . . Ha szegény Ady Endre még élne s írhatna, hát a szóbanforgó úr folyton a porban feküdne s fejét a földhöz véve üvölné: nem vagyok méltó az ember nevére. *Minderwertigkeitsgefühljének akkor legalább is ilyen mértékben kellene fokozódnia. . .*

Kegyelmes Úr! Közismert az Ön „hüvös intelligenciája” s „előkelő eleganciája”. Bizonyára csömört érzett Ön is mindezek hallatára. Az öregség a föld felé húzza az embert, józanná s bölccsé teszi, bízom tehát benne, hogy soraim megértésre fognak találni Önél. Céljuk nem a henye támadások és kötekedések rokona. *Egy másik Magyarország szólal meg bennük és ítél. És csak véletlen, hogy az én szerény tollamra*

tolulnak ezek a szavak. Sajnos *méltóbb toll, úgy látszik keskeny e hazában már nem akad, hogy e másik Magyarország kicsit hozzá konduljon a lelkiismeretekhez. . .*

Most olvastam a Kegyelmes Ur emlékezéseit s mondhatom: őszinte, becsületes könyv. Nincs benne semmi póz, semmi önáltatás, semmi elnagyolás, föl kell kiálltanunk, ha végig olvassuk: miért csinálnak egy *ál-Herczeget*, hiszen itt az eredeti, beszél magáról, vall s egészen más mond, mint bámulói és hódolói. Ebből az önéletrészből hiányzik *az emberi nagyságnak* még az árnyéka is. A *költői nagyságnak* az ízeit épenúgy hiába keresed. És Herczeg egyikét sem akarja magára erőltetni. Egy okos, józan, derék *polgári lélek* bontakozik ki előtünk, egy tudatos polgár, aki ezt a lényeges jellemvonást folyton hangsúlyozza is, *büszke reá*. Aki hosszabb időt töltött kisvárosban, ismeri ezt a típust: az intelligens, emelkedni tudó polgárt, aki okosan, józanul, tervszerűen, anélkül, hogy a saját rétegét megtagadná s a hozzá fűződő kapcsolatokat nyersen elmészéné: fölemelkedett az „úri” világba, a dzsentrihez s otthonos lett ott is modora s nem agresszív szellemi fölénye folytán. Emeljük ezt a polgárt a köbre s megkapjuk Herczeg Ferencet, aki egy csapásra tudta szórakoztatni a kispolgárt s a dzsentrit, az előbbinek ugyanis titkos ábrándjait s álomképeit szállította, az utóbbi pedig megszépült és piedesztálra helyezte önmagát látta ezekben a képekben. Herczegnek nem kellett a szórakoztatás alantas eszközeihez nyúlania, a Gábor Andorok és társaik világába süllyednie, izléses színvonalon mozgótt mindig s mégis széles rétegeket hódított, mert *tömjénezte a magyar középosztály életidőit*. Kegyelmes Úr! *Egyéni szempontból* Ön ezt igen okosan tette s igaza volt, mert jobbat érdemel-e az a középosztály, mely már az ilyen irodalmi színvonal mellett is porszemnek tudja s vallja magát?

De vajjon mindez Balassa lírája, Pázmány országot átfutó haragja (mely nyelvet teremtett a magyar indulatok számára), Kazinczy apostolsága, Csokonai horizontokat s érzelmi kultúrákat egyesítő lírája, Katona óriási Bánk-orma, Ady Endre ezerév esszenciáit keverő lírája mellett s Bercsényi, Vörösmarty, Jókai és Madách mellett: olyan óriási teljesítmény, hogy porszemekké kell zsugorodnunk föle? Kegyelmes Úr! *E szolgálékü, üres, műveletlen hízélgésre az Ön intelligenciájának kellene megfelelni!*

S ott a *másik vád* Ön ellen: hogy „típusosan” magyar! Nos: én nem kételkedem Herczeg Ferenc „nemzeti érzületében”. S ortodox fajelméletek alapján sem akarom a nemzeti kultúra területéről kizárni. Herczeg Ferenc komolyan és izlésesen, nagyhangú magyarkodás, furáni huj-huj-huj s más efféle pekárgyulai eszközök nélkül, őszintén s becsületesen főrekedett az asszimilációra s vállalta a szolidaritást *a hivatalos magyar nemzeti törekvésekkel*. Műveiben kétségtelenül nemzeti jellegre is főrekedett, *át akarta élni és ki akarta fejezni a magyar történelmi sorsof s e törekvése igazán nem lehet gáncs tárgyá*. Mindebből azonban még nem következik, hogy

„tipikusan“ magyar. „Tipikusan“ magyar csakis az lehet, ami *egy mélyre nyúló történelmi fejlődés eredménye, egy nagy történelmi, vagy belső folyamat tudattá való érlelődése.* A „tipikusan magyar nem azt jelenti csupán, hogy nemzeti, vagy történelmi témákkal foglalkozunk, sőt igen gyakran éppen nem ezt jelenti. „Tipikusan“ magyar pl. az, hogy Katona József mikor Bánk bánban megakartá örökíteni azt az emberi ormot, a legnagyobb, legfisztabbat, ahová a magyarság történelmi élete során letért, a ballada törvénye és a ballada dinamikája szerint kellett megörökíteni. „Tipikusan magyar dolog az is, hogy gyalazza, mikor megfürdött és megmámorosodott a renaissance tavaszában, a nagyvilág-renaissance élményéből elindulva a magyar katonalélek, vitézi lélek újjászületését csinálta meg, t. i. lirává nemesítette. „Tipikusan magyar pl. Ady Endre dacossága, mert ez a dac védte ezeréven át az eredeti magyar lelket, képességeket, élethivatást, a „dacos“ Ady tehát egy nagy történelmi s belső folyamat tudatos jelentkezése. Az Ön műveiben azonban hiába keresünk ilyen méreteket, Ön csupán az uralkodó réteg magyarságához, a hivatalos magyarsághoz, tehát *lényünk és létünk felszínének hámrétegéhez ért el.*

Az a fejlődési út, amelyet a magyar géniusz tett, amelybe faji adottságai, természetes hajlamai, őselményei s történelmi helyzete bele kényszerítette, egészen más, mint az Öné, Kegyelmes Úr! Ön egy olyan népbe, olyan fajba illeszkedett bele, amely nem bírta a maga teremő élményeit, „muszájaik“ kiélni. Rettenetes történelmi helyzetünk folytán az országépítéséből s a nemzet épüléséből, alakulásából is éppen az maradt ki, ami „tipikusan“ magyar. „Az élet a biológiai folyamatok Élete patakzásában bonyolult titkokat sodor. Ma tudjuk: mérgeket fermel. A fák élete rövid fragédiákból, ifjú pusztulásokból állana, ha nem volna mód e mérgek eltávolítására. Ez eltávolítási mód: a virágzás, amely a faj jövődő életének alapanyagává formálfatik, — a mérge, amely kikűszöbölve a növény magjává érik: ez az Élet titkos módszere.“ Egy kiváló fiatal magyar gondolkodó, *Ajtay Miklós* írta e sorokat egyik tanulmányában, még 1927-ben. Nos: minálunk időközön át lehetetlen volt e belső mérgek teremő eltávolítása: a virágzás, a maggaérés s a magyar történelem, a magyar szellemi élet éppen ezért tele van *mérgezett egyéniségekkel s viszont mindaz, ami megvalósult itten: felemás, ál és csonka dolog, hiszen éppen a legnagyobb szerűbb magyar életerők nem vehettek részt benne, kizárták, megtagadták, megfiporták őket. A mérgezett magyar a történelmi típus. Történelmileg s emberileg egyaránt megakadt nálunk a virágzás és a gyümölcsképződéslehetősége. Gondoljuk el, hogy a magyar hősbén, a magyar teremőben ezek a nedvek csak növekedtek, csak zsúfolódtak s a legjobb esetben, egy *Deák Ferenchen*: ellensúlyozták egymást. Néhány esetben a belső szervezetnek sikerült megteremtenie az *ellenmérget* s így keletkezett a magyar „nyugalom“ típusa. Persze rövidlátás éppen ezért e típusú a legkifejezőbb magyar arcnak kikiálltani. De akiknek nem jutott osztályrészül ilyen szerencsés orgáni-*

kus véleflenség, azokban egyre fokozódott a belső mérgező-
dés, mely kinek Döblingben, kinek meg másutt végződött,
Magyarországnak pedig tragikus sorsban. A magyar szellem tehát a
tragédia forrásai között nevelődött, a géniusz elrendelten a
tragédia köntösébe öltözködött, nagyon „rokona volt a halál”, de
ugyanakkor eléje meredt a nagy, Istentől adott feladat is:
túlnőni a tragédián, egy még magasabbrendű életszintet terem-
teni. Ez a rendeltetés szállotta meg például *az új Erdélyt*, Ta-
másit és Nyirőt is, Őnt azonban, Kegyelmes Úr, nem érintette
ez a magyar sors, Őnt józansága, intelligenciája s higgadtsága
vezette a nemzeti közösség s a nemzeti érzület tágas vidékei-
re, Őn sohasem egyesült végzetesen s öntudatlan mélységekből
lökötten a magyar sorssal, mint ama Petőfi. Más volt a
sorsa, ezért igazán nem lehet követ dobni Őnre, de viszont
miért engedi, hogy Őnnel üssék agyon azt, ami valóban „tipi-
kusan” magyar s miért vetett Őn is egyszer követ arra az *Ady
Endrére, aki ezerévesen ezer gyökérből s csakugyan „tipikusan” ma-
gyar volt!*

E magyar mérgezetség az alkotót kikerülhetetlen lázadó-
vá tette és mereven és megkerülhetetlenül *szembeállította az
uralkodó rétegekkel*. Hiszen az utolsó két évszázad történelmé-
nélünk az egyre mélyebb belső dekadenciába hulló s mester-
ségesen konzervált uralkodó rétegek harca a föltörekvő réte-
gekkel. A géniusz számára, a belső mérgezetségbe lökötten
teremtő erőnek csakis az utóbbiak, a folyton visszaszorító,
folyton letiport föltörekvő rétegek győzelme hozhatott volna
szabad területet, szabad levegőt, a harmónikus virágzás és
termés lehetőségét. A magyar géniusz, a teremtő, a hős, az
igazi tehát *száz esztendő óta velük tart szolidaritást, velük kötött
egységet, Petőfi éppenúgy, mint Eötvös József, Arany János éppenúgy,
mint Ady Endre, Jókai Mór, Tolnai Lajos, Justh Zsigmond, Móricz
Zsigmond, Juhász Gyula*, tehát az irodalom, az alkotó egyéniség
már a saját léte szempontjából is szociális állásfoglalásra
kényszerült. Őn azonban, Kegyelmes Úr, e kötelező, kemény
s heroikus tradícióval szemben az uralkodó rétegek kegyé-
nek kényelmét és biztonságát választotta s nem is feltétele-
zem, hogy egyéni érdekekből, hanem elsősorban azért, mivel
a magyar kérdés egész valóját nem ismeri a magyar alkotó
sorsának, hivatásának lényét nem élte át, Őn, az uralkodó
rétegek „nemzeti érzületének diszes, előkelő köntösét vállalta
s kanyarította vállaira és egész élete alatt nem jött rá, hogy
e köntös éppen úgy nem magyar, mint a történelmi romantici-
zmus „Hadura”. S szellemi életünk természetrajzát mi sem jel-
lemzi jobban, mint hogy a Magyar Tudományos Akadémia
elnöke mégis Őnben látja a „tipikus” magyarság megtestesü-
lését!

Végigolvastam a Kegyelmes Úr emlékezéseit, őszinte val-
lomásaít gyermekkoráról és ifjúságáról, az író legfontosabb
korszakáról. Elárulja benne, hogy mily eredeti horizonttal in-
dult az irodalomba, hogy melyek alkotó egyéniségének a
gyökerei s milyen elrendelő élmények táplálták. Megismertét

derek, magyar érzületű család tagjaival, tanáraival, iskolatársaival s rajtuk kívül néhány snájdig huszártiszttel, egy pár kacér és nem kacér asszonnyal s néhány dzsenti figurával. Ennyit vett Ön észre a magyar életből, ezért nem is tudott sohasem széles szolidaritást alkotni, ezért nem tudta sohasem a magyar élet méreteit, igazi méreteit törvényeit, életanyagát hőseibe művei keretébe beilleszteni. Eötvös József, arisztokrata létére, Viola alakját építette a magyar próza hősei közé, Arany János többek között Toldit és Bolond Istókot adta a magyar epikának, Petőfi az Apostolt, Ön azonban Gyurkovicsokat, Simon Zsuzsákat s közveszlen és távolabbi rokonaikat. Nem állítom, hogy munkái bizonyos vonatkozásban nem képviselnek értéket, de végre is: örök igényekkel kell értékelnünk s a természetes magyar kultúrhorizont méreteihez kell mérnünk még ebben a mai reklám világban is, a kritikátlanság mai vásárában is.

Ön, Kegyelmes Úr, azok közé tartozik, akik az 1867-es korszak politikai ábragyogásához a kísézőzénét szolgáltatták. Közvetlen az Ön kiterjedésére előtt volt, egy igen érdekes fejlődési vonal a magyar prózában: Tolnai Lajos és Justh Zsigmond képviselik. Mindketten voltak olyan elbeszélő tehetségek, mint Ön s mindketten a méltatlan feledés magyar sorsába hullottak. Justh Zsigmond korán meghalt, mielőtt még terveit kibonthatta volna, Tolnai Lajos pedig üldözött vad lett, egyik sem kapott olyan igazolást, mint Ön, holott a történelem őket igazolta. Tolnai nyílt és hősi szembefordulás volt 1867 Magyarországgal s igen helyesen úgy látta, hogy ez a történelmi fordulat a magyar társadalom alját vetette fölbnyire a felszínre, akik azután egy nagyhangú és igazi átfogó szolidaritásra nem is gondoló álnacionalizmust portáltak s ennek leple alatt a szociális és emberi hibák, bűnök s reffenetességek „modern, liberális” nagyüzemét rendezték be. Justh Zsigmond pedig az uralkodó rétegek kikerülhetetlen, belső bomlásáról valloft s a parasztsággal való összeforrásban látta a menekvés egyetlen útját. Velük szemben Ön, Kegyelmes Úr, fetszetős meséket mondott az uralkodó rétegeknek s a zagyva, óriási belső megtisztításra és nevelésre szoruló középosztálynak akkor, mikor a belső férgek már a forkunk felé rácsáltak. Önnek a reffentő magyar megrekedtség, az abnormis magyar szociális helyzet, szellemi életünk kegyetlen kontraszelekcioja volt öntudatlan mentora. Ha Ön Tolnai Lajos alakú egyéniség lett volna, nem került volna el Tolnai Lajos sorsát. Ha a 67-es korszak szörnyű szellemét nem sikerült volna óriási erőparzálás és valóságos magyar öngyilkosság útján mindmáig kiterjeszteni, akkor Ön sohasem emelkedett volna hivatalosan ekkora magas-ágra. Ezért nem tudunk mi ünnepelni az Ön ünnepén, ama másik Magyarországnak mégis csak él és néha verdesni kezdenek lekötött szárnyai . . .

S miért írom éppen az Ön ünnepe alkalmával e sorokat? Azt hiszem, hangom higgadsága mindenkit meggyőz arról, hogy egy régi és mélyekig nyúló fájdalom kényszerített és vezetett. Önnek igen könnyű volt magyarnak lennie, csupán

egy korszak uralkodó rétegének uralkodó véleményeit kellett magába szívnia s kifejeznie. De bennem élnek mindazok, akik vállalják a tragédiát, mert idők óta már másként a magyarságot sem lehet vállalni. Bennem él Csokonai magánya, tudom, hogy az agg Kazinczy gyalog rótt nehéz kilométereiket, mert kocsira már nem tellek, tudom, hogy a forradalmár Petőfi néhány hónappal halála előtt s a magyar forradalom kellős közepében garasokért talpalt, bennem fáj, hogy alávaló kezek büntetlenül üthették a „fehér időkben” Juhász Gyulát, hogy még a halott Adyt is meglehet rugdosni . . . S minek folytassam ezt a szomorú listát, a „tipikusan” magyar mindig nagyon megjárta ifken nemcsak életében, hanem még a halálban is, szánandók íften a bölcsők és nyugtalan panaszok fájai a temetők. A másik Magyarországot sikerült mindmáig elsülyeszteni s ha végleg sikerül ez, tudom, hogy az emberiség lesz véle kevesebb. De azt nem tudom, hogy a nagy emberi kultúra az Ön műveiben ama másik Magyarországot helyett valami különöset nyert volna!

Budapesten, 1933 őszén.

Kiváló tiszfelettel:

Féja Géza.

Mécs László:

Liliput határán írt elégia

Mint Liliputból Gulliver:
kiléptem a Paradicsomból.
De lelkemben honvagy lakik
s gyereksország egére gondol,
sokszor járok határain.
Az iskola=garádicson
ülök most is. Itt zeng, zajong
a vig gyerek=paradicsom.

Ó lenge lepke=szó: „Gyereki!”
Rajzó gyerekráj, gyerekecskék!
Ugrálósabbak, mint a most
ellett bolondos báji kecskék.
Mókások, felelőtlenek,
mint játszó kis kutyák, melyek
nem sejtik, hogy bús éjeken
ők lesznek majd a bakterek.

A mosoly rajtuk megterem
úgy pillanatról=pillanatra.
Nem várnak a főnyeremény
jöttéig, vagy tavaszi Napra
nem váraognak, mint a Föld.
Szívárványuk is könnyedén
csillan fel és nem viharok
szültek meg édenük egén.

Lelkük olyan, mint úri park
csak dísznek szánt virágos bokra.
Az anyakéz ez ágbogas
mimózáknál érzőbb titokra
fészeknek teite szívüket
s belé a jószág festetett
húsvéti szép tojásait,
hogy költse ki a szeretet.

Szeretet kotlik szívükön.
de szánalom torzítja számát,
mert fészükbe kakuktoját
csempészett már a Bűn s a Bánat!
Kikelnek mind s a kis kakuk
elfal mindent, mit adni kész
a madár száju szeretet
s a jószág marad csenevész.

Mi lesz belőlük ?? Apjukat
jól ismerem: cigány, „gyepmester”
az egyiké, (jobb társaság
ily szót szájára venni restell!)
A többié: kondás, kocsis,
favágó, munkás, harmados. . . .
Tesütk=lelkük meddig marad
ily torzítatlan, harmatos ??

Előre megsiratlak én,
ó himes más=országi kellem
s titeket puha patyolat
gyöngyvirágok a gyermek=mellen,
miket az élet meggyaláz,
titeket is angyal=szemek,
melyekben majd a Golgotán
könnyes düh, káromlás remeg.

Mint Liliputból Gulliver:
kiléptem a paradicsomból.
Határán sokszor elmereng
a lelkem s néha arra gondol:
ki tudna húzni életük
kőré oly kinal falat,
hogy meg ne lássák sohasem,
mit én láttam a Nap alatt.??

Az ifjúsági probléma.

Rass Károly.

Az ifjúsági problémát ma a gazdasági romlás és az ifjúság lelki krízise tette aktuálissá. Ifjúsági probléma mindig volt, amikor a történelem holdfényváltásai új címeket irattak a nemzetek munkakönyvébe. Mert az ifjúság elhelyezése nem történt mindig egyforma képletek szerint. Zrínyit máskép kellett felszerelni, mint Kölcseyeket, s a lovagkor is más sporteszközöket kívánt, mint a remetéké. Míhelyt megváltozik az atmoszférai nyomás, át kell alakítani a melegágyakat és a virágházakat. De ez a kérdés sohasem volt olyan súlyos, mint a mi napjainkban. És nem mondhatnám, hogy a gazdasági kérdőjel lenne a legaggasztóbb része a feladatnak. Mert értem ugyan, ha az elcsendesedett munkatermek miatt izgulnak a kedélyek, mit tudjunk most csinálni fiatalságunkkal? hogyan teljesíthetjük vele szemben fennálló kötelezettségeinket? hogyan készítsük elő a jövőre? miben keressük a biztosítékokat? Minden aggodalmunk ott kiabál H. Fallada könyvében: Kleiner Mann, was nun. Mert ez azt akarja mondani: meg van a 170 RM. fizetésed, kisember de hogyan jössz ki vele? s mit csinálsz, ha leépítenek, mert a Damokles kard ott lebeg szüntelen a fejed felett, s egy nap rád szakad, amikor nem is várod. De mégsem ez a labirint nehezebben járható része. Ezt a kérdést a jövő nemzedék bizonyosan elintézi, az elsüllyedt hajót kiemeli a mélységből. Sokkal aggasztóbb az a válság, amelyet az anarchia okozott az ifjúság lelki világában.

Ezt a helyzetet talán a dogmák történetével hozhatnám párhuzamba. Az Idők folyása örökké hozott támadásokat az egyház életében, most ez, most az a hitigazság került tűzvonalba, de mindig a kinyilatkoztatás alapján. Az alap tehát bántatlan maradt. De jöttek az enciklopedisták, jött a francia forradalom, s eldobta az alapot magát. Többé már nem arról volt szó, hogy igaz-e ez, vagy az a hitigazgat? vagy: ebben vagy abban a formában kell-e elhelyezni a hit kategoriái közé? hanem: van-e egyáltalán kinyilatkoztatás, vagy nincs? Ez volt a legsúlyosabb válság az egyház szellemi életében; meg kellett változtatni a hitvédelem egész rendszerét. Így vagyunk az ifjúság lelki világával is. Ott is sokszor reparálgattunk. Egyszer: tánc, máskor: szerelem, nemek érintkezése, az öregek iránti tisztelet került revízió alá, de az erkölcsi alapok bántatlanul maradtak. A világháború pusztítása azonban letépte a láncokat, s lelki anarchiába dobta az ifjúságot. Lázadó nemzedék született, amely nem akar hallani többé a múlt világ rendszeréről, etikai, szociális vagy történelmi fogalmairól. Ezt a lázadást visszatéríteni ismét a rend és fegyelem korlátai közé, ezt a villámcsapást levezetni százszorta nehezebb a mindennapi kenyér problémájánál. Ez az igazi ifjúsági probléma.

A helyzetet súlyossá teszi, hogy a legilletékesebb tényező: az irodalom egyáltalában nem nyújt segítőkezet ehhez a munkához. A modern irodalomnak amúgy is jellemző sajátsága, hogy inkább újságról riportokkal kápráztat, mint gyógyítási műveletekkel, inkább szereti az esküdtszéki tárgyalásokat, mint a szanatoriumi kezeléseket, inkább összeomlásokat szemléltet és magyaráz, s nem ujjaépítési vállalatokat, örökké csak a bűnbeesést zengi, de állg-állg a megváltás útját. Hát

bizony ez a nehezebb része a művészetnek, teremtő lélek is kell hozzá; újságról zsonglőrködéssel itt nem lehet operálni. A modern ifjúsági problémával szemben az irodalom még egészen passzív, még csak statisztáskodik, még csak a típusokat szellőzteti jellegzetes gesztusaikkal, értelmi, akaratú eltolódásaikkal, de az utmutatás minden kísérlete nélkül. Hol vannak azok az idők, amikor még Wilhelm Meisterekét, Copperfield Dávidokat, Karthausikat írtak, amik világgosságot szórtak a fiatal lelkekbe? Ma döllyfös kamaszokat látunk üres lélekkel, vagy ellentmondási szellemmel és agyonfűtött fajfenntartási ösztönökkel. Mert a neml kérdés nagyon nyomja a rekeszizmukat. Ez mindenütt ott van, ahol szóhoz jutnak, csak az érdekli őket s egész gondolatkörük leegyszerűsödik a szexuális térre. Az emberben önkéntelenül is az a meggyőződés alakul ki, hogy az egész nagy harc és háború célja t.-képen nem egyéb, mint egy kis nemzeti engedmény a neml élet vizéln. Így látjuk ezt mindenütt, ahol az ifjúság modern típusai fujják a riadót. Örökké csak a neml problémára térnek vissza, mint Werfel Barbarájában a Säulensaal törzsvendégel. Szakelődásokat tartanak a neml élet szabadsága mellétt, ezt a morális kérdést is a magánjogügyletek közé igyekeznek elkönyvelni, amit Körmendi Budapesti kalandjában Rosetta ilyen formában körvonaloz: „az olyan nő, aki dolgozik, aki saját munkájával fogja eltartani magát, miért ne rendelkezessék testével épen olyan szabadon, mint ahogyan a gondolataival rendelkezik! Az organikus fejlődésnek, a pszichikai továbbfejlődésnek multhatatlan tényezője a sexuálitás kiélése.” Nekik csak szabad szerelem kell, körülátlan kiélése, egyébért nem fáj a fejük. És mind egyformán gondolkoznak, akár Erdős Renée-nél (Herfeld clarisse), Mauroic-nál (Aszszonyok útja), V. Margueritte-nél (La garçon), Rose Macaulay-nél (Gefährliche Jahre), vagy Galswortynál, Balassa Mihálynál (Te nem ismered Verát), Helen Thomasnál Weg (ohne Ende) beszélnek vagy cselekszenek, mintha csak valamennyien Pittgrillinél jártak volna magántanfolyamon. Így nem is csodálkozhatunk ha pl. Lindsey is a neml kérdésnek redukálja az egész ifjúsági problémát Die Revolution, der modernen Jugend c. könyvében. Alig-alig tűnik fel a tisztultabb típus, amely néml reményeket hoz magával, mint Werfel Ferdinandja (Barbara), a Pascvella testvérek (Die Geschwister v. Neapel), vagy a nem lázadó, hanem dolgozni akaró példány: Vicki Baum: Helén dokorkissasszony, — de mégis csak csekély számban. S ha fehér hollóként akad utmutató is, mint Körmendi Budapesti kalandja, amely a becsületés, megbízható munka proklamálása akar lenni, de erkölcsi szempontból ez is olyan modern akkordokkal zavarodik, hogy épen nem lehetne kirakatba tenni.

Az irodalom tehát nem gyújt új fényeket, csak azt a herosztratoszi munkát mutatja, amely templomokat borít lángokba, eltépi a szálszi fátylat s új hanglegyekre írja át az emberi élet egész ideológiáját.

Nem lehet csodálkozni, ha az ifjúság kiesett lelki egyensúlyából. A régi életeszme megszűnt, új bálványok születtek s az új istenek nyugtalanságot és nagy bizonytalanságot ébresztettek az ifjú lelkekben. W. Kunze helyesen mondja (Literatur 1933), hogy valamikor a megállapodottság — Sesshoftigkeit — volt a polgári

élet alapköve s az ifjuság végső célja. Wilhelm Meisterék, Copperfieldék sok hányatás után valami biztos talajra jutnak, még Hesse „Peter camenzindje” is a végén visszatér a régi tűzhelyhez, ahová tartozik. De az ifjú generációt a modern idők harsonája kiützte az ősi tűzhely biztonságából. Ha fel is ébred benne a keserű tapasztalatok alapján valami vágy a régi után, mint Thomas Mann Tonio Krögerében: újra kezdeni, felnővekedni mint másik társa becsületesen, vidáman, természetesen, rendesen, egyetértve Istennel és a világgal, de már a másik pillanatban hiábavalónak tartja ezt a kívánságot, hiszen akkor is csak úgy tenne, mint ahogyan cselekedett, mert egyesek szükségszerűleg tévutakra mennek, mivel számukra nincs egyenes út. És a ma ifjúsága már mind ebbe a táborba tolódott, mind ezen az útvesztőn jár. A modern generációnak nincs lelki egyensúlya, mert mindent eldobott magától. Ingóványok közé jutott. Kunze helyesen mondja, hogy a *hontalanság az ismertetőjele s a kainbélyegje a mai ifjuságnak*. Hontalanság, mert mindent kihúztak a lába alól, gyökértelenné váltak, mint Barrès kitépett sarjai (Les déracinés), akik elpusztúlnak az idegen ugaron. Ez a talajtalanság, céltalanság teszi szomorúan sivárrá az ifjuság lelki életét s teszi igazán szélhalászokká őket, mint ahogyan Oszip Dümov nevezi regényében Oroszország lelkibetegét (Szélhalászok).

Ez a lelki válság az előidézője annak a nagy örömtelenségnek, amely az ifjabbak írásából árad. Így látjuk ezt Ribemont-Dessaignesnek, a surreálitizmus egyik megalapítójának Elisa c. regényében, vagy pl. Robert Coignet könyvében (La danse des morts), ahol a lelki összetéptettségét mutatja be annak az ifjuságnak, amely Isten nélküli körökben nő fel. Kitérezzük belőle a francia ifjuság depresszióját, amely teljes bizonytalanságban rozsdásodik, valamit vár, vár, valami más, mint a meglévő, de maga sem tudja, hogy mit. René Crevel már rombolni akar, elpusztítani mindent ebben a vigasztalanságban (de Clavecin de Diderot), Daniel Rops azonban építeni vágyik, érzí a metafizikai értékek szükségét, a szellemség hiányának ónsúlyát s épen ezért műveiben új alapokat keres új kultúrtemplomok számára...

Ime ez az igazi ifjúsági probléma s ez a kérdés problematikusabb része. Mert ez ma általános korjelző, a háború utáni idők közös névezője, általános tünet, amely megismétlődik a földrajzi szélesség minden fokán: a lelki anarkia. Mi lesz ebből az ifjúságból, amely ebben a klímában nő fel, ebben alakulnak ki hajszáledényei? Ma még csak ennyit látunk fiataloknál, idősebbeknél egyaránt: vigasztalanság, bizonytalanság, hasztalanság. Franz Strunc is ezt mondja Bücher um Gott c. értekezésében (Literatur 1932): bizonytalanság, elégedetlenség, tanácstalanság, menekülés, ezek az ismertető jegyek a ma homlokán. De vajjon mi lesz holnap? . . . Vajjon letöri-e még egyszer valami jótékony géniusz a Kain bélyeget? Vajjon megtanítja-e valaki az emberiséget még egyszer nevetni, örülni? Vajjon felépülnek-e még egyszer a régi szentélyek? . . . Minden megölhető, de csak egy esetben: *össze kell kötni ismét az elszakított hálózatot az éggel*. Ida Fried. Coudenhove ezt így mondja: Az embert újra meg kell építeni, de nem az Isten ellenlábását, hanem amely megfelel Isten akaratának s megbírja az Isten kegyelmét, (Gespräch über die Heiligkeit).

Paul Claudel:

Boldogasszony anyánk

A fattyu-kölyököt senkisésem becézi, senkisésem örül szegénynek
De hogyha tán egy jó pillantás mégis rájátéved,

Orcája elpirul s zavartan fölnevet, csakhogy ne fájjon.

Épp így az árvák és kitagadottak e gonosz világon,

Akiknek nincsen pénzüik, bölcsességük, nincs ki azokat szeresse,

Épp ily szegények, nincs barátuk egy se.

A koldusok gyanakvók, szívüket megnyerni mégse lehetetlen.

Csak némi jóság rájuk is peregjen.

Szegények, itt vagyok, vegyétek hát kezem, s büszkék se legyetek rám

Maholnap egy vagyok tiveletek, és nem lesz gondom ezután.

A nyomorultnak nincsen hű barátja, csak a nyomorultabb.

Hát menj, hugocskám, nézzed Máriát, ha szomorú vagy.

Szegény asszony, kinek a férje részeg, csöpp gyermekei csenevészek,

Nincs pénzed és meghalni vágyol, nincs pénzed és a számadást lekésed,

Jaj minden elhagyott és csak a baj szakad rád,

Hát akkor térj meg templomodba és figyelj az Isten Anyját!

Lakjon velünk akármilyen nyomorúság, borítson bármi bánatom,

De az Anyának csak a gyermekek gyötrelme fáj nagyon.

Nézd Őt, ki itt van és nincs jajsza és nincs reménye sem,

Mint egy szegény, ki még szegényebbet talált s most nézik egymást csendesen.

Horváth Béla fordítása

Amerikai erkölcsi ruganyosság.

Reményi József

I.

Aki az amerikai élet mindennapi szókincsét ismeri, annak természetes a „ballyhoo” és „racketeering” fogalmak gyakori ismétlése. Most ne törődjünk a két fogalom etymologiai értelmével; nem is ez a lényeges. Gyakorlati alkalmazásban azt jelentik, ami az amerikai élet egyik legborzasztóbb rákfenéje: a lelkiismeretlenséget. A „ballyhoo” körülbelül a hűhónak felel meg; a „racketeering” pedig a törvény kijátszásának, lehetőleg azzal az illúzióval, hogy a törvény keretén belül történik. A két fogalom összeházasodása az amerikai „bluff”-nak. És aki ennek az országnak ellentmondásokban gazdag jellegét és jellemét meg akarja érteni (mert hisz sok itt az Európát lepipáló érték is) annak tisztában kell lennie ezzel a két fogalommal; termékei a naivságnak és vakmerőségnek. Nincs az a foglalkozási ág, amelyben ezzel a tünettel ne találkozunk; irodalmi, művészeti, kereskedelmi, ipari, hitéleti, sajtó és egyéb téren vagy a „ballyhoo” vagy a racketeering”, vagy mindkettő kimutatja foga fehéret. Az európai turista csak a felhőkaparókat látja, csak a rohanó tempót veszi észre, csak a fülsiketítő zajt hallja; más tekintetben viszont, főként, ha előkelő vendég, csak a vendégszeretetet látja, csak a szolgálafkészséget veszi észre, csak egy ujjfajta élet szimfóniáját hallja. A lényegét, jó és rossz értelemben, sokszor a bevándorlók sem tudják meg-

állapítani, mert hisz túlnyomó százalékuk nem él kimondott amerikai környezetben; s ha már amerikaiakkal érintkeznek, ezek rendszerint politikusok, kalandorok, kizsákmányolók, akik képtelenek arra, hogy a bevándorló lelkében megfessék Amerika tárgyilagos képét.

A gondolkodó amerikai érzi és szégyenli az amerikai társadalmi erők égbekiáltó formátlanságát. A Lindbergh gyermek elfűntetése idején találkoztam yankekkel, akik valósággal pirultak az eset miatt; sőt, a környezet hatása alatt s alighanem azért, mert nemcsak amerikai polgár mivoltomnál fogva hanem bizonyos helyesnek vélt elfogadott ideológiai azonosság alapján közösséget érezek az értékkereső amerikai szemponttal, engem is annyira zavarba hozott ez a tragikus eset, mintha egy családtagomat ölték volna meg. Nem véletlen, hogy a Roosevelti kormány harcot indított az alvilág ellen; ez a harc tulajdonképpen a társadalom és az egyén épségét sértő és fenyegető „bollyhoo” és „racketeering” ellen irányul. Meggyőződésem szerint az európai olvasónak érdemes ezzel a két fogalommal megismerkedni; belőle sok mindenféle következtetést lehet levonni, amely azonban nemcsak az alvilág lélektanára jellemző, hanem azoknak a lélektanára is, akik a fucatpolgári erkölcsök ruganyos eszközei s akik gyakran képtelenek megérteni a vasárnapi áhítat és a hétköznapi becselenség összeférhetetlenségét.

II.

Marx tudvalevőleg mindent gazdasági tényezőkre vezet vissza. Az irodalom, a művészet, a vallás is az osztályöntudat kifejeződése. Ez bizony leegyszerűsítése a lelki problémáknak, mellőzése a metafizikai vágyaknak s egyike azoknak a marxi févedéseknek, amelyeket nem is nehéz észrevenni. Ugyanakkor kétségbevonhatatlan, hogy a gazdasági ideológiája erősen hat az emberekre. Már most az amerikai élet gazdasági ideológiája; a siker. Ez a megállapítás áll Európára is ám azzal a különbséggel, hogy Európában a boldogulás sokszor egyértelmű a pénzértékeléstől független társadalmi elismeréssel; ez különösen a múltban volt így. Ezzel szemben Amerikában a társadalmi elismerésnek alig van jelentősége; tovább megyek: azt mondhatnám, hogy a legtöbb esetben a társadalmi elismerés a gazdasági sikertől függ. Ez a magyarázata annak, hogy eddig mért volt olyan befolyásos szerepük a bankároknak; az európai lélek el sem tudja képzelni, hogy micsoda istenítettt nagyságként kezelték a bankárt az amerikai város életében. Neki mindent kellett tudnia, mert gazdag volt; mindenféle kérdésekben hozzá fordulnak tanácsért s ha valamelyik családtag bankár-karriert futott be, ez nagyban hozzájárult a család tekintélyéhez. Viszont a legtöbb bankár, enyhén szólva, kétes műveltségű; javarésze értelmi kasznár szinten álló és áll. Henry Ford ugyan nem bankár, de a bankároknak járó tekintély nimbuszával rendelkezik; teljesen műveletlen, ami azonban nem akadályozta és nem akadályozza meg abban, hogy az anyák halandóságáról is véle-

ményt mondjon vagy az einsteini elmélet valószínűségéről esetleg tarthatatlanságáról; s véleményét az amerikai újságok azzal a komolysággal közlik, mintha csakugyan a hozzáértés nyilatkozott volna meg szavaiban. Milliomos, tehát bölcs; hogy például történelmi ismeretei az elemi iskolai tanuló színvonalán vannak, az nem változtat bölcsességén.

Érthető, ahol a pénznek a társadalmi elismerés, a tekintély piedesztáljának megteremtése szempontjából ilyen mérhetetlen a jelentősége, ott majdnem mindenki elsősorban arra törekszik, hogy pénzzel igazolja a maga fontosságát. Vagy ha ez az önigazolás nem is játszik szerepet abban a módszerben, amely a pénz mindenáron való megszerzéséhez vezet vagy akar vezetni, elegendő azt érezni, hogy a pénz kell, mert megkönnyíti az életet, mert az embert függetleníti embertársaitól, mert az anyagi élvezetek előteremtését, siettetni, szóval a viszonylagos gondmentességét biztosítja. Ez körántsem jelenti, hogy az átlagamerikai uzsorásértelemben pénzéhes; még Péré Goriot pénz-érzelgőssége is hiányzik belőle; az átlagamerikai, ha csak nem skót származású, egykönnyen el is költi a pénzt. A pénzt nem azért akarja, hogy elfegye, hanem azért, mert jórészt csak a pénzzel vásárolt örömet és gyönyörűséget (amely igen sekélyes szokott lenni) tudja megbecsülni. A pénz: értékmeghatározó. Viszont az érték erkölcsi tartalma, amelyet megvásárol, rendszerint arányban van azzal a naiv és vakmerő ruganyossággal, amellyel az amerikai a pénz megszerzéséhez szükséges eszközöket igazolja.

III.

Ezekután nem meglepő, hogy az átlagamerikai miért nem érzékenykedik a „ballyhoo” és a „racketeering” fogalmakkal kapcsolatban. Azon lepődik meg, ha valaki ezeken a fogalmakon fennakad. Mind a két szót mosoly kíséretében ejti ki; a boldoguló embert (mindegy, hogy milyen eszközökkel boldogult) ügyesnek, életrevalónak minősíti. Talán így mondhatnám: az amerikaiból hiányzik az a természeti szemérem, amelyet hagyományainál fogva, az európai ember érez a tisztességtelenség jelenlétében. Hogy egészen világos legyek: nem magasztalja a tisztességtelenséget, nincs elragadtatva tőle, csak kevésbé bántja, esetleg elintézi válvonogatással. Amellett: a törvényszéges itt nem oly megalázó társadalmi viszonylatban, mint odaát. Esettel szolgáljak? Néhány esztendővel ezelőtt az atlanti szövetségi fegyházba került Cleveland egyik vezető vállalkozója. Részvénycsalásokkal számos embert becsapott. Végre, pár év elteltével, kiszabadult a börtönből. Talán más városba ment? Talán nevet változtatót? Dehogy is! Visszajött Clevelandba, újra üzleti vállalkozásba fogott, hiszen régi bűnéért megbűnhődött s legutóbb a bankbukásokkal kapcsolatban az újságok az ő véleményét is közölték, amelyben lesújtólag nyilatkozott a bankárokról. Amikor ebben az ügyben, társaságban csodálkozásomnak adtam kifejezést, ez volt a felelet: múltja megszűnt fontos lenni. Igaz, szembehelyezkedett a társadalommal, de azért megfizetett. Nem

szabad útfában lenni, ha megint fisztessegesen akar élni. Mi ez: együgyűség? Ontudatlan vakmerőség? Vagy a demokráfikus eszmekörből eredő megértés? Akármilyen szempontból nézzük is ezt az ügyet, egy bizonyos: európai ember hasonló körülmények közepette nem ment volna vissza abba a városba, ahol törvénszegő viselkedésénél fogva helyzete tűrheteflenné vált. Itt nem vált tűrheteflenné.

Mondom: az értelem szemérme hiányzik számos amerikaiból s ennek tudható be, hogy miért olyan szórakoztatóan és végzetesen felszinesek. A minap az itteni rádióállomás egyik előadóját így hirdette be: „szakértője ezer témának”. A superlatívusok hazájában ez az elismerés egyik módja. Zsurnaliztikai felülfesség élőszóval értékesítve. Amerika egyik legismertebb női apostola Aimee McPherson. Ez az „evangelista” nemrég valahol előadást tartott; az előadást megelőzőleg az elnök a fülébe súgta, hogy eredeti módon fogja bemutatni a közönségnek s ha ez a bemutatás nem tetszik, válaszoljon, mert feltételezi, hogy van humorja. Hogy mutatta be? „Isten színésznőjének” nevezte s erre Aimee McPherson, evangelista tekintélye érdekében, tiltakozott a jelző ellen. Csak ennyi történt. Epen eléggé jellemző. Az amerikai hírdetések hafártalanul együgyűek. Persze, a hirdetés pszichológiájánál fogva, nagyítanak s ezeknek a nagyításoknak bedűlnek az emberek. S ahol az értelem szemérme hiányzik, ott baj van a jó izléssel is. A kettő együtt jár. Valakinek multkor azt mondtam, hogy bizonyos dolgot jó izlésből nem fehetek szóvá. „Jó izlés? — mondta — Ez fényűzés. Egyébként is hivatkozhatik arra, amit környezete nem ért meg? El akarja érni célját? Ha igen, az ördögbe a jó izléssel; ha meg nem, akkor minek erőlködik?”

IV.

A „ballyhoo” a hűhó szempontja, amint említettem; a komolytalanság arca, az elhívetés fintora, a túlzás frázisa, az eltorzított valóság, amely ebben a légkörben fermészefesnek látszik. Az egyik amerikai vicclapnak ez a címe. Erről a címről az olvasók csakugyan tudják, hogy miről van szó. Ballyhoo: a fiz embertől összefércelt szindarab, amelynek óriási a sikere a Broadwayn, bejárta a vidéki szinpadokat s végül pénzforrási eshetőségeit igazolja a hollywoodi megfilmesítéssel. Ballyhoo: a vaudeville szinpad programja, a burlesque pucér mókái, a hiszékenység főkésítése, a házasság tartásdíjjal való kihasználása, a hajfestés, a tódítás, a szépségverseny, a cirkusz, a kiállítás, a jó portékának minősített félig jó portéka, a mindent elintéző gesztus, a cinizmus naivsága, a materializmus és szentimentalizmus korlátozott „világnézete”. Ballyhoo: a röhögés fölényé a mosoly szelidségével vagy a könny tragédiájával szemben. Rendszerint nincs benne rosszakarat; süldölányok tapasztalt fölényeskedése. Ballyhoo: nevető behódolás a pénz mindenhatósága előtt.

A „racketeering” már veszedelmesebb. A fogalmat eredetileg az alvilági alakok garázdálkodásával kapcsolatban

használták. A prohibíciós törvényre vezethető vissza. Az ital-csempészek a maguk erkölcsi törvénye szerint szervezkedtek; a törvény kijátszásával italt szállítottak s el lehet képzelni, hogy micsoda képtelen összegeket kerestek. A revolver volt a saját bírójuk, ügyészük, esküdtszékük. Aki az alvilági alakok közül a hatóságoknak elárulta fársait, azt föltétlenül megölték. A prohibíciós törvény módosításával szereplési körük megszükkült, de mert megszokták a félelmetes jövedelmeket, tehát más módon igyekeznek pénzforráshoz jutni. A prohibíciós törvény módosítása óta szaporodott a „kidnaper“-ek, gyermektolvajok száma. Ha gyermektolvajok is, ez nem akadályozza meg őket abban, hogy a dollár reményében esetleg felnőtteket tüntetnek el. Száz és kétszáz ezer dolláros összegek ellenében származtatják vissza az eltűntetett gyermekeket vagy felnőtteket. Most ez a „racketeering“. Nekik ez az „üzletük“. S saját felfogásuk szerint, miután a farsadalmat nem érzik jogosult ellenőrző erőnek, ők ép azzal az ösztönrel akarnak pénzt, mint ahogy a bankárok vagy gyárosok vagy nagykereskedők hajszolják a dollárt.

A „racketeering“ fogalma is átment a rendesnek, megbízhatónak mondott foglalkozások szókincsébe. Nem jelent törvénszegést, de nem is jelent törvényfiszteletet. A kiméletlen anyagi érvényesülési vágy jelzője. Az amerikai megszólítás gyakori módja a következő: „What is your racket?“ Ami körülbelül annyit jelent, hogy „mivel foglalkozik“, de többet is; ezt: „mit talált ki, amivel könnyen sok pénzhez juthat?“ A kérdés óvatos tisztességtelenséget tételez fel.

V.

Mindebből nyilvánvaló, hogy a siker, a pénzzel bélelt siker áll a „ballyhoo“ és „racketeering“ mögött. A siker-láz karikatúrája ez a két fogalom. Ámde, a gazdaságin kívül, más szempontot is figyelembe kell vennünk. Bizonyos pszichológiai adottságot, bizonyos lelki felszerelést, amely szorosan összefügg az amerikai természetével. A naivságot és vakmerőséget, amelyre cikkemben már utaltam.

Ezek gyerekes tulajdonságok. Gyerek esetében: megmosolyognivalók. Felnőtt esetében: gondolkodtatók. Hogy is van az, hogy ez az ország, amelynek nagysíflúsége elvitatathatlan, amelyben — hogy a magam egyéni élményéről számoljak be — egy emberben sokszor több nagylelkűséget tapasztaltam, mint fucát európaiban együttvéve, hogy is van az, hogy ez az ország, amely meglepően rövid idő alatt az alkotásnak majdnem minden téren páraflan teljesítményekre hivatkozhatik, naivságot és vakmerőséget eláruló értelmi zöldség, erkölcsi éreflenség áldozata? Mi ennek az oka? Mert téves volna azt állítani, hogy a „ballyhoo“ és a „racketeering“ forrása a gonoszság. Ez csak melléköreje. Vagy ha öntudatos, akkor ép oly kivételes, mint Európában. Gonoszság alatt ezúttal a pathológiai hajlamú bűnözőt értem. Nem erről van szó. Ha nem erről, miről?

Minden felfevés, amelynek valamely racionális magyarázata van, indokolt. Nekem sincs végérvényes válaszom erre a kérdésre. De van egy elméletem, amellyel megértetni igyekszem nemcsak másokkal, hanem magammal is ezt a lélektani rejtélyt: Thoreau és Chicago, Lincoln és Al Capone, puritanizmus és alkoholizmus, fizikai tisztaságszeretef és csafornaközöny, Henry George lelki bátorsága, ez a szembehelyezkedés az elfogadott társadalmi felfogással és a nyájöszton ravaszsága. Van-e fókusz, amelyben az ellentmondás sugarai úgy találkoznak, hogy érthetővé válnak ?

Az európai országok demokráciája műkedvelő az amerikaihoz képest. Itt a történelmi múlt is a demokráfikus eszmekör. Ismerek egy amerikai hölgyet, aki arra büszke, hogy elődei, akik angolok voltak, a „törz”-k oldalán harcoltak az amerikai függetlenségi erőkkel szemben. Ez kivételes eset. Az átlagamerikai, aki történelmi multra hivatkozhatik, arra büszke, hogy ősei olyan elvérű küzdők, amely megszüntette az emberek között a társadalmi különbséget. Hogy a valóság képe más, mint az elvé? Úgy van és még sincs úgy. Még Edmund Wilson is, a kommunistává vált amerikai kritikus kénytelen beismerni, hogy Amerika a társadalmi egyenlőség uniformizáló hatásának szempontjából, demokráfikusabb bármely más országnál. Az amerikaiak imponál a pénzes ember, de aligha az „előkelő” állást betöltő. Népgyűlésen ez a megszólítás: „You folks”; „ti emberek”. Roosvelt a minap rendre utasította az acélgyárosokat. Így szólította meg őket: „You fellows”, „Ti társak”. A szó egyébként „fickót” is jelent.

Szóval: van demokrácia, ha zűrzavaros is. Ezt a demokráciát naiv és vakmerő emberek teremtették meg. Nem a gazdasági viszonyok determinálták őket, hanem, legalább jelentékeny részben, ők formálták a gazdasági viszonyokat is. A puritánok hívők voltak: mert Angliában Istennel nem tudtak úgy érintkezésbe lépni, ahogy ők jónak vélték, tehát Amerikába mentek. A naivság bátorsága a vakmerőség. Ők bátrak voltak, de vakmerők is. Ma már a bátorság megszűnt, de megmaradt a naivság és a vakmerőség. A ki nem alakult, de mégis történelmi tradíciókkal rendelkező demokráfikus társadalom ember-keresztmetszete: a naiv és vakmerő ember. Ha a demokráta társadalom ideálisan megvalósult volna, akkor alighanem keresztmetszete nem a naiv és vakmerő ember lenne, hanem a tisztaszemű és bátor ember.

VI.

A tisztaszemű és bátor emberek teremtették meg azt az Amerikát, amelyet tisztelni kell. Mint mindenütt a világon, itt is a megindító kisebbséget képviselik. Néha a legváratlanabb körülmények közepette adnak életjelt magukról. A munkás mozdulatában; a farmer meghajolt derekában; az építész új elképzelésében; a pedagógus útförő kísérletezésében; a tudós meglepő szerénységében; a művész gyöngéd vagy erőteljes újszerűségében, egy-egy asszony politikai érettségében, egy-egy „social worker” végtelen és gyakorlatlag alkalmazott

emberszeretetében. S mindegyikben ezek közül él az emberi öntudat; az a meggyőződés, hogy nem különb szomszédjánál, csak különb feladatokat ró magára. Ez nem idealizálás; ez a valóság képe. Mert ilyen amerikai valóság is van.

De az észrevehetőbb, a lármásabb, a visszafasztítóbb, az elijesztőbb valóság a naivság és vakmerőség „ballyhoo” és „racketeering” arca. Ez a naivság lezüllése, a vakmerőség elsekélyesedése. Ha Jupiter szemöldökével megmozdított mindent, itt a pénz az, amelynek ilyen varázsereje van. A pénz, amely a demokráciát plutokráciává forzította, a naivságot számító szemtelenséggé, a vakmerőséget főrvényes vagy főrvénytelen bandita-erkölcsé. Úgy látszik az áflagember nem tud emelkedett értelemben demokratikus lenni; vagy az is lehetséges, hogy a demokrácia egyelőre képtelen különb áflagembert teremteni, mint amilyen a mai amerikai ember-típus. A gazdasági viszonyok Marx érvének malmára hajtják a vizet; a lélektani viszonyok az ember főkéleflenségét igazolják.

(Cleveland, Ohio.)

Amerika a válaszfuton.

Összeomlás vagy teljes átalakulás az amerikai gazdasági életben?

Mit akar Roosevelt? Miben áll a roosevelti program?

Az egyesült Államok új elnöke néhány hónap előtt egy saját neve alatt megjelent könyvben foglalta össze az amerikai gazdasági élet reorganizálására vonatkozó terveit. A könyvnek óriási sikere volt és forrongásba hozta az egész amerikai közvéleményt.

Még senki nem mondott ennél lesújtóbb kritikát eddig az amerikai korrupcióról, az esztelen gazdálkodásról, az amerikai kapitalizmus visszaéléseiről, mint éppen a mostani államfő, Franklin Roosevelt ebben a könyvében.

Ilyen bátorsággal még senki sem szállt szembe az amerikai bankokráciával és a mindenható trösztökkel, amelyeknek kegyetlenül fejére olvassa bűneiket, amelyek elsősorban okozói annak, hogy a világ leggazdagabb birodalmában a gazdasági viszonyok ennyire leromlottak, milliók szegényedtek le és milliók vannak ma kenyér nélkül.

Roosevelt azonban nem áll meg a szigorú kritikánál, hanem megjelöli az utakat és módokat, amelyek alkalmasak, hogy az Egyesült Államok újra talpra állhassanak és kilábalhassanak a szörnyű válságból. Nekünk európaiaknak nem egészen újak ezek a tervek és nyilvánvaló, hogy Roosevelt terveinek nyilvánosságra hozatala előtt alaposan áttanulmányozta az európai államok szociálpolitikáját, a fascizmust, kommunizmust és azokat a törvényeket, amelyeket az európai államok a kapitalizmus korlátozására és a munkás tömegek érdekeinek védelmére a háború utáni években alkottak.

Az amerikaiak — különösen a nagyipar és nagytőke képviselői — előtt ezek a tervek forradalmi jelleggel bírnak és természetes, hogy

óriási ellenhatást váltottak ki. Nem egyébről van ezekben szó, mint a szabadverseny korlátozásáról, a kisembereknek a spekulációval szemben való védelméről, a közgazdasági élet fokozottabb ellenőrzéséről, egy nagyszabású szociálpolitikáról és az állami központi hatalom erejének és befolyásának növeléséről.

A korlátlan szabadverseny korszaka — Roosevelttel szerint — lezárult Amerikában is. A tulfejlesztett ipar és a túlzásban vitt individualizmus anarchiát teremtettek és megzavarták a termelést. Az Egyesült Államok lakosságát rettenetes veszteségek érték és minden eszököt meg kell ragadni, hogy a további katasztrófának elejét vegyék.

Roosevelt az amerikai kapitalizmussal szemben a kis emberek millióira támaszkodik és ezeknek védelmére kel. A tönkrement farmerek, a vagyonukat elvesztett kis polgárok és a munkanélküliek milliói lebegtek szeme előtt, amikor új programját megismertette az amerikai közvéleménnyel.

Az Elnök békés uton akarja megvalósítani a nagy reformokat. Kérdés azonban, sikerülni fog-e ez neki. Vajon nem lesz-e kénytelen kompromisszumot kötni a trösztökkel és a pénz mindenható uraival vagy pedig nem sodorja-e el egy forradalmi hullám, amelynek előfeltételei már az Egyesült Államokban is kezdenek konkrét formákat öltetni?

A szabadverseny és az individualizmus ellenében Roosevelt az érdekközösséget és a tervgazdaságot állítja szembe és erre a két pillérre akarja építeni az új Amerikát.

Nekünk a gondolatok már nem újak. Európában megtaláljuk őket részben a fasiszta államrendszerben, részben a korporatív társadalmi rendszerben, a szovjet államszocializmusában és az európai demokráciák etatizmusában. Mi már átestünk a nagy megrázkódtatásokon, kríziseken, kísérleteken. Nálunk Európában már kezd kikristályosodni egy új társadalmi és gazdasági rendszer, bár sok akadályt kell még itt is elhárítani az útból.

Amerika azonban most van válaszuton.

És Roosevelttel talán úgy gondolkozik, hogy ha bevált Amerikában a kapitalizmus mint európai export cikk a múlt században, be fog válni a szociális állam gondolata is, amelynek körvonalai már bontakoznak Roosevelttel könyvében és amelyet a rideg valóság és az élet kényszerít, ugylátszik, a ma még ellenszegülő Amerikára is.

Könyvének első fejezetében végigmegy az Egyesült Államok fejlődésének különböző fázisain, attól az időtől kezdve, amikor az »individualizmus« volt az amerikai élet jelszava. A nagy változás Amerika industrializálásával köszöntött be.

A gépkorszak és a fejlődés nagy egyéniségeket igényelt, akiknek a kormány korlátlan hatalmat biztosított és szemet hunyt visszaéléseik fölött, mert ezek a kiváló emberek minden hibájuk mellett nagy dolgokat alkottak.

Amíg meg voltak a korlátlan fejlődés előfeltételei, addig a közvélemény is elnézte hibáikat, a visszaéléseket, a nagy vagyonok összeharcsolását, mert emellett új életlehetőségeket, munkaalkalmakat teremtettek az emberek milliói számára.

A kormány elősegítette, sőt pénzzel is támogatta a nagy vállal-

kozásokat, így a vasutak kiépítését, a természeti kincsek kiaknázását a kereskedelmi flotta fejlesztését, stb.

A fejlődés azonban veszedelmes irányba terelődött, amikor az ipari vállalatok nagy konzernekbe, trösztökbe egyesültek és mint egykor a feudalizmus idejében, veszélyeztetni kezdték a kisemberek létét, megélhetését. — Wilson volt az, aki felismerte a veszedelmet, amely az amerikai polgár életét az amerikai kapitalizmus részéről fenyegette és felemelte figyelmeztető szavát közvetlenül a háború előtt.

A háboru Amerikára nézve is sorsfordulatot jelentett, amely csak most mutatkozott egész világosan. A megélhetési előfeltételek már nem a régié. Az ipari fejlődés megakadt. — A háboru után gazdasági anarchia köszöntött be.

Az ipari cikkek drái nem estek, holott a termelési költségek állandóan csökkentek. A vállalatok óriási nyereségeket zsebeltek be, anélkül, hogy törődtek volna a fogyasztóval, akinek jövedelme egyre csökkent.

Nem részesültek azonban a haszonból a munkások és a részvényesek sem és igen kevés folyt be belőle az államkasszába is adó formájában.

Mire fordították ezeket az óriási nyereségeket? — veti fel a kérdést Rooseveltt.

Egyrészt új és felesleges vállalatok, gyárak létesítésére, másodszor kölcsönök kihelyezésére, kétes értékű hitelműveletekre.

Azután jött a katasztrófa. — Az új üzemek nem jövedelmeztek, az emberek munka nélkül maradtak, a vásárló erő csökkent, a hitel megszünt és a kölcsönök befagytak.

Milyen hatással volt ez az iparra, a mezőgazdaságra és a részvényesekre? El lehet képzelni!

Ehhez jött még a szerencsétlen védővamos politika, aminek következtében Amerika elveszítette termékei számára a világpiacot, s elzárkózott előle egész Délamerika, Európa és Ázsia. — Gyáraik beszüntették a termelést és a munkások milliói kenyér nélkül maradtak.

»A kisember teljesen tehetetlenül áll ma a nagy kartellekkel szemben, amelyek mindent elnyelnek és a nagy pénzügyi erejük mellett még kivételes helyzetet, előnyöket is élveznek a kormány részéről.

A kisüzem és a kisember eleve halálra van ítélve ebben az egyenlőtlen küzdelemben.

Az amerikai gazdasági élet hatszáz konzern kezében van, amelyek az amerikai ipar kétharmad része fölött ellenőrzést gyakorolnak. A megmaradt egyharmadon tízmillió kisember kénytelen osztozkodni. Ha ez a folyamat tovább folytatódna, úgy száz éven belül az egész amerikai ipar jölné egy tucat tröszt fog uralkodni és száz ember kezében lesz az Egyesült Államok gazdasági élete és sorsa. Ez a helyzet elviselhetetlen és erőlyes közbelépést tesz szükségessé.

»A feladat ma nem abban áll, hogy új területeket tárjunk fel, új vállalatokat létesítsünk — írja Rooseveltt.

»Az amerikai kormány kötelessége a létező gazdasági erőforrásokat és üzemeket helyesen igazgatni, a külföldi piacokat újból visszaszerezni, a termelést a fogyasztással összhangba hozni, a létező vagyont és a termelt árukat igazságosan elosztani és az egész gazdasági apparátust a köz szolgálatába állítani.

»A mai központosított gazdasági és pénzügyi rendszer nem szolgálja többé a nemzet érdekeit, hanem inkább veszélyezteti. Amerika gazdasági élete csak úgy menthető meg, ha ismét általános jólétet teremtünk, azaz, ha az amerikai nép vásárlóerejét a régi színvonalra hozzuk, a béreket emeljük, a munkanélküliséget megszüntetjük, a farmereknek biztosítjuk terményük értékesítését és mindenkinek megélhetést nyújtunk.

Ezért a kormány kötelessége közbelépni, hogy a megzavart gazdasági gépezet rendbe jöjjön és mindenki megkelethesse munkájával a kenyerét.«

A magántulajdon elvét fenn kell tartani, az egyénnek joga van vagyont szerezni, hogy gyermekeit felnevelhesse betegség és öregség ellen véde legyen.

Ennél többre azonban nincs szüksége.

»Ha ennek dacára korlátozni akarjuk a spekulációt, a börze tevékenységét és a pénzügyi tevékenységet, ezt nem azért tesszük, hogy megfojtsuk az individualizmust, hanem ellenkezőleg — hogy megvédjük.«

Majd figyelmezteti az ifjúságot, hogy ne ringassa magát a jövőt illetőleg illúziókban. — A háború utáni első évek azt a reményt keltették benne, hogy az ő életük még az előző generációjánál is szebb, kényelmesebb, gondtalanabb lesz. — Ha körülnéznek azonban a mai világban, akkor kell, hogy feltűnjön nekik a nagy összevisszaság, tervtelenség, zűrzavar. »Borzasztó állapot, hogy mindennel túl vagyunk halmozva. Nyersanyaggal, gépekkel, készárúval. Feleslegünk van szállítási eszközökben, kereskedelmi vállalatokban, s millió és millió tehetséges, munkabíró ember vár kétségbeesetten munkaalkalomra.«

Ilyen viszonyok mellett a legfontosabb problémának tartja Roosevelt a *termelés és elosztás szabályozását, tervszerű irányítását.*

A jövőben fontosabb tényező lesz a fogyasztó, mint a termelő, akinek a fogyasztás méreteihez kell majd alkalmazkodnia.

»Ha a beteg gazdasági rendszert talpra akarjuk állítani úgy szabályozni kell a jövedelemelosztást is. — Meg kell találni a módot, hogy mindenki megszerezhesse a legnélkülözhetetlenebb életszükségleteket. Egy ilyen rendszerben a munkabérek az eddiginél magasabbnak, a tőkényereségnek, különösen a spekulációnál, alacsonyabbnak kell lennie.«

Az utolsó évek keserű tapasztalatai után az egyszerű polgár is megelégszik kisebb jövedelemmel, ami biztos, mint esetleg egy konjunkturális nyereséggel, amelynél azonban egész vagyona állandóan kockán forog.

Ezek és hasonló jelenségek parancsolólag szükségessé tesznek egy állami tervgazdaságot, amely egyedül képes a mai nagy gazdasági problémákat megoldani, így a közlekedésügyet, a túlnépesedett városok kérdését, a magas megélhetési árakat és a szélsőségek kiegyenlítését.

Kimerítően foglalkozik az Elnök az államháztartás túlmagas kiadásával, túlméretezettségével, amit le kell építeni, mert a lakosság nem bírja el az adóterheket, amelyek nincsenek arányban jövedelmével.

A közigazgatás túlkomplicált és drága, amit bizonyít ez a tény, hogy míg pl. New-York államban 1890-ben személyenkint 7·73, 1927-ben már 54·41 dollárba került fejenkint, ami azóta is emelkedett.

Egy kisebb vidéki kerületben a községiadó 20 év alatt személyenkint 4 dollárról 90-re emelkedett.

Az adóreformot a következőkben látja: progresszív jövedelmi adó, örökösödési és nyereségadó. Mentessíteni akarja adótól az élelmiszereket, ruházatkodást és a többi közszükségleti cikket.

Reális költségvetés, igazságos adórendszer alapja az állami közgazgatásnak.

A munkásság részére szociális intézkedéseket kíván. Így a munkásbiztosítás, a munkanélküliség elleni és az agkori biztosítás bevezetését követeli, ami egészen új dolog Amerikában és annál nagyobb ellenzést fog kiváltani, mert nem államilag akarja megoldani, hanem a munkaadók részéről kíván megfelelő alapokat teremteni, amelyek a szociális intézmények fedezésére és fenntartására fognak szolgálni. Erre nézve részletes javaslatokat is tesz. — Ugyancsak be akarja vezetni a hatósági munkaközvetítést.

Eredeti és meglepő a könyvben az a fejezet, amely az *amerikai mezőgazdaság* helyzetével és a farmerek krízisével foglalkozik.

Az amerikai mezőgazdaság az Unió meglehetősen elhanyagolt problémája volt mindaddig, amíg az ipar virágzott.

A nagy válság a belföldi fogyasztás jelentőségét előtérbe terelte és így került felszínre a mezőgazdasági kérdés is. Az amerikai farmer, mint jelentős faktora a közgazdasági életnek éppen olyan helyzetben van ma, mint az ipari munkásság.

Az árak, amiket el tud érni, a legalacsonyabbak, amelyekhez hasonlók eddig még nem voltak emberemlékezet óta Amerikában.

Az Unióban 50 millió ember él ma a mezőgazdaságból. A másik 50 millió sorsa, akik ipar vagy üzleti tevékenységet folytatnak, ma már kezdi észrevenni a szoros összefüggést, amely közte és a mezőgazda között fennállt. Látják, hogy a termelt árut nem tudják értékesíteni, ha az 50 milliós farmernép nincs abban a helyzetben, hogy az árut meg tudja venni.

Az aránytalanság ott van, hogy az amerikai farmer az ipari cikkekért 90%-kal többet fizet ma mint 1914-ben, s az ő általa termelt élelmiszerekért viszont 43%-kal kevesebbet kap, mint 1914-ben.

Ezért ma az a helyzet, hogy *a farmer ma 2 vagon búzát kénytelen adni azért az áruért, amit 1914-ben 1 vagonért megkapott.*

Az amerikai kormány eddig alig tett valamit a mezőgazdaságért, amelynek megsegítését különösen az *adóenyhítés, kamatleszállítás, jelzálogkölcson és árverések megakadályozása által Roosevelt egyik legfőbb problémának tekinti az államháztartásban.*

A mezőgazdaságnak — mondja Roosevelt — ugyanazokat a jogokat kell megadni, mint az ipariak gazdasági és vámpolitikai téren, s az egyiket nem lehet kedvezményekben részesíteni a másik rovására.

A villamosáramszolgáltatást ki akarja venni a magánvállalatok kezéből és állami üzemekké alakítani.

Részletesen foglalkozik a vasutak kérdésével, amelyek szintén súlyos válsággal küzdenek.

A kormánynak itt is közbe kell lépnie, mert nem lehet ránézve közömbös az a tény, hogy a vasuti részvényeknél millió és millió kisember van érdekelve, akik megtakarított pénzüket vasuti részvényekbe fektették és egész vagyonuk forog kockán. A vasutaknál körülbelül 1,700.000 ember van alkalmazva és azonkívül további százezreknek nyújtanak existenciát.

Mi okozta ott a válságot? — veti fel az Elnök a kérdést. Kétségtelen tény, hogy a vasutak az autóban igen veszedelmes konkurrenciát kaptak és ezért állami felügyelet alá kell helyezni a motorközlekedést. De a vasutakat is, amelyek az utóbbi években esztelen befektetéseket eszközöltek és egymás tönkretételére törtek, amikor a konkurrencia minden eszközét felhasználták.

A vasutaknál is az a hiba, hogy hiányzik náluk a tervszerűség, amit be kell vezetni, s ha másképp nem megy, az állam közbelépésével.

A tervszerűség Roosevelttel szerint abban állna, hogy 1.) a költségeket csökkenteni kell, 2.) a vasutak kényszerkezelésére vonatkozó törvények megváltoztatandók, 3.) szabályozandó a vasut és az autó forgalom közötti verseny, 4.) a vasuti társaságok egyesüljenek és ne konkurraljanak egymással.

Ma már ott vannak a vasutak, hogy annyi jövedelmet sem tudnak kihozni havonta, amely elegendő lenne az adósságok és kamatok törlesztésére, illetve fizetésére.

Ez az állapot csödhöz kell, hogy vezessen, még pedig hamarosan.

Fontos fejezete a könyvnek a *vámkérdés*, amellyel részletesen nem kívánok foglalkozni s amely egy külön tanulmányt érdemelne, mert a *védővámpolitika helytelenségében* látja Roosevelttel egyik főokát annak, hogy az amerikai export oly katasztrófálisan visszaesett, ami a belső gazdasági élet leromlását vonta maga után.

Ez akadályozta meg a külföldi adóságoknak áruba való vissza fizetését, ez okozta a nagy munkanélküliséget, kényszerítette az államot az adók felemelésére, hogy az államháztartás költségeit elő tudja teremteni, s végül ez kergette ki a tőkét az országból, hogy másutt teremtsen magának vállalkozásokat.

Meglepő az elnök nyílt bevallása, hogy az amerikai és az egész világon uralkodó krízis okozója elsősorban az Unio gazdasági politikája.

A börzék és bankok rablópolitikájára vonatkozólag azt mondja Roosevelt:

»Nem vagyok azon a véleményen, hogy az individualizmus szent nevében néhány érdekcsoportnak megengedjük, hogy a lakosság felét ipari ágyutötlékeknek használják fel. Híszek a magántulajdon szentségében, de az a felfogásom, hogy a magántulajdon nem sülyedhet le lelkiismeretlen hazárdörök játékszerévé, akik a börzén és a trósztkben csúnyá és becsstelen játékot űznek vele az egyesek rovására. A kormány feladata ezen oligarchák űzelmeinek gálat vetni s az egyes embereket megvédeni, hogy ekzisztenciájuk biztosítva legyen, megtakarított pénzük el ne vesszen, de semmiesetre sem az, hogy továbbra is lehetőséget nyujtsunk a kizsákmányolóknak a kizsákmányolásra, a spekulánsoknak a spekulációkra és továbbra is módot nyujtsunk a garázdálkodásra azoknak, akik lelkiismeretlen spekulációt űztek embertársaik vagyónával.«

»Nem engedjük többé, hogy egyesek másokat kizsákmányolhasanak,« kiáltja oda az amerikai bankokráciának az Elnök és mindjárt hozzát teszi, hogy meg fogja rendszabályozni a részvénytársaságokat.

Ez volna rövid kivonatban a szenzációs könyv tartalma, amely egy nagy belpolitikai harc kezdetét jeleníti az Unióban, amely az El-

nők és a trösztök között épp napjaiban zajlik le. Rooseveltt világosan látja a hibákat és veszedelmeket és kétségtelenül egy nemeslelkű, igazi amerikai patriotá benyomását kelti.

Ha sikerül neki reorganizálni az Unio megbomlott belső struktúráját, úgy ő lesz Amerika megmentője és neve méllán sorakozik az Egyesült Államok legkiválóbb államférfiai mellé.

Mondanunk sem kell, hogy ez a sikerült reorganizáció époly kihatással lesz az egész világgazdaságra, mint maga az amerikai krízis is.

Henry Ford

Roosevelt gazdaságpolitikai ellenfele a jótékonyágról:

Civilizált társadalomban mi szükség van arra, hogy alimizsnát osszanak? — Mert ha megvan bennünk a részvét, hogy az éhezőknek enni adjunk, miért nem érezzük parancsoló szükségét annak, hogy az éhezést lehetetlenné tegyünk? — Adni könnyű; az adományt feleslegessé tenni sokkal nehezebb. Az egyénen túl a bajok gyökeréig kell visszamegnünk, bár közben nem tagadhatjuk meg a segílyt az egyéntől sem. De ez az átmeneti segílynyújtás nem lehet végérvényes. A legtöbb ember inkább hajlandó egy szegény családon segíteni, mint a szegénység problémájának szervezett megszüntetésébe beleállni.

Az olyan jótékonyági egyesülés, amely nem azt a célt tűzte ki maga elé, hogy önmagát feleslegessé tegye, nem teljesíti igazi hivatását.

A jól megszervezett iparban mindenütt vannak állások és foglalkozások, amelyeket nyomorékokkal, békákkal és vakokkal is be lehet tölteni. Persze a tudományosan megszervezett ipar ne legyen mindent elnyelő moloch.

Ha Roosevelt terve nem sikerül, úgy az Unióban is megindul a belső bomlás, a szociális harcok sora, amely lassan alássa az Unio világhatalmi pozícióját, felmorzsolja belső erejét, szembeállítja a társadalmi osztályokat és végül megkönnyíti Japán helyzetét a távol keleten, ahol megindult a nagy mérkőzés a Csendes Óceán fölötti hegemoniáért a fehér és sárga faj között.

Lehet, hogy a yanke-k tanultak Európától e tekintetben és nem jutnak odáig, ahová a kontinentális államok, amelyek változatlanul egymás megsemmisítésére törnek és gyűlöletük nem ismer határt. Ha nem tanultak, akkor nekik is végig kell járniok a kálváriát, amelyen ide s tova húsz éve vonszolja fáradt testét a beteg Európa.

Az állam vét hivatása és feladata ellen, ha lakói keretén belül egyes osztályok, nemzetiségek, vagy bármi néven nevezendő csoportok javát egyoldaluan szorgalmazza a többiek rovására.

DR. PFEIFFER MIKLÓS.

Rónay György:

Éj a kereszt alatt.

(Egy készülő Margit-legendából.)

„Uram, a langyos órák egyre folynak . . .
állítsd meg az időt, hogy kereszted alatt
maradhassak tovább, mert jó, ha ingatag
szivem szivedre hull, és szerelmedben olvad.

Jó, szomjas aikaim ha érzik véred ízét,
és lángoló tüzed átjárja lényemet,
ha omló könnyeim itatják őt sebed,
a véredtől véresen szivembe hullnak ismét.

Uram, fölgyűlt valóm fény lett az éjszakában,
mely szent szerelmét rád ragyogja lágyan,
fény, melyet földi vágy többé már el nem oltthat.

S ó látom boldogan, amint a halk homályból
sugárzó két szemed fényemre viszalángol,
amíg a langyos éj órái egyre folynak . . .“

Különös párbeszéd.

(Két fiatal katolikus beszélget.)

Balla Borisz.

— Nem értem. A célod az, hogy a szegényekért dolgozz. Apádnak megmondtad?

— Apám most már tudja, hogy papnak készülök. Mult héten este, a „Léleekben Egységes Tökések“ című hazafias, polgári, tekintélytisztelő és rendfenntartó társaságnak havi vacsoraösszejövetele után, késő este jött haza. En akkor beszélni kezdtem hivatásomról. Apám megint rossz kedvű volt, eleinte nem is figyelt rám. Édesapám, tudod, az utóbbi időkben mind gyakrabban rosszkedvű. Emlékszem, a Bathlen István korszaka alatt még tele volt életörömmel. Optimista volt, sokat vadászott Lillafüred környékén, de másutt is. Egyszer különben olyasvalamit tett, ami rá irányította a politikai élet figyelmét. Medvét lőtt, ami a mai ország területén igazán hallatlan eredmény, hiszen medvéink sincsenek. Mondták is neki, hogy vigyázzon, mert a Kállay Tamás esetleg megriggyíl s annak nem jó vége lesz. Apám azonban tudott szerényen viselkedni s mint képviselő is tudott sokat dolgozni az országért. Ha vadászott, a szarvasbögések idején a szalonnás tüzek mellett szegény apám nagyon ellágyult és komoly férfikönnyeket hullatott az elhagyott, nyomorult magyar nép fölött, mely pusztul és fogy. Utána „de azért nem hagyjuk magunkat!“ felkiáltással mégis felpattant és félóráig táncolta a szép magyar csárdást a tűz mellett, egymagában, vagy a kerület pártelnökével, a „Lucerna Kartel“ ügyészével s ilyenkor, mint később nekem mesélte, csodálatos érzelmel voltak, amelyek körülbelül úgy összegeezhetők, hogy: „lesz még magyar jövőd! . . .“ Ezt természetesen kereszt-

tény alapon képzelte el, ezeknek a keresztény elveknek volt kemény, tolmácsa az igazgatóságokban, ahová kemény dacos, url profiljáért és mértékletes, diszkrét, tekintélytisztelő lelkéért egymas után beválasztották. Eletét is, mint hősi áldozatot akarta odahajítani a szegény keresztény magyarságért, a miniszterelnöki programon belül, természetesen. A tekintélytisztelő és a pártbölcesség keretén belül, ez magától értetődik.

— Én csak arra emlékszem hogy megbízható keresztény férfiaknak ismerik. . . .

— Természetesen. Bizonyára a fényképekre gondolsz. A templomszenteléseknél, a nagy körmeneteknél éppúgy megjelent dacos lelkesedéssel, mint a Dréhr Imre beszámolóin, Veszprémben. Különbözik gyermekorom óta mindig a lelkembe véste: legyünk jó katolikusok, Pistám, s hozzá még azt is, hogy: fiam, soha ne bíráld azt, aki hatalmon van, mert akkor vége ennek a szép, keresztény Magyarországnak. Vagy: menj el erre az előadásra, a püspök is ott van, szóltam a titkárnak, Konczvári öcsémnek, majd bemutat mindenkinek. Egyszer fáradtan jött haza egy katolikus felvonulásról, a diszmagyar

Kühár Flóris írja,

új könyvében (A lélek szemével).

A Krisztus misztikus testéről szóló dogma világosságában, Krisztus a fej már eljutott az Atya dicsőségébe, már meghajol előtte minden térd égen, földön, föld alatt. De Krisztus és az ő egyháza, Krisztus és az ő teste egyetlen egész: a gazdag Krisztus oda fenn, Szegény Krisztus ideleinn: szegény az ő tagjaiban, hivaiban: szegény koldusaiban. Szegény Krisztus abban a középkori társadalmi rétegződésben, mely a hűbériségből primitív kapitalizmust csinált, először az ököl jogán és később a leszármazás vagy a fent valók kegye által; kicsivé vagy semmivé tette milliók kenyerét és rongyot sem juttatott már nekik ruhául; szegény volt ideleinn Krisztus akkor is, midőn pedig a gazdag Krisztusnak odatején a márványerdőkből épült dómokban gazdag kánonokok és jólélt szerzetesek aranybrokátos ruhákban gyémánttal, gyönggyel csillogó szerekkel mutatták be a legfényesebb liturgiát, de ugyanakkor Európá-szerle a templomokon, püspöki házakon, grófi és hercegi palotákon kívül először sirt a nyomor, majd forradalomra készült. És ebben a világkrízisben, mely mindannyiszor megismétlődik, valahányszor a világ, bár még talán állnak dómjai, nem ismeri fel a szegény Krisztust a világnyomorban, megszólal a Povello hangja és újra: szegényeknek hirdetteik az evangélium. Igen ez a régi evangélium, de a csengése új. Hogyan volna új, mikor megint olyan valaki hirdeti, akinek szerelme a krisztusi szegénység, aki félti ugyan a Gazdag Krisztust odafenn, de szereti a szegényt ideleinn.

kardja nagyot zörrent, mikor lekapcsolta. Ekkor szegény apám felsóhajtott: Ezek a megbízhatatlan rendezők összeengedték ott a körmeneten a „Rendíthetetlen Urak Egyesülete” diszküldöttségét a „Krisztus szegénykél”-nek kivonuló tömegével. Volt ott rendtelenség, a végén a Krisztus szegénykél egészen elnyelték a diszmagyarokat — az egész már-már olyan volt, mintha nem nekünk, a Rendíthetetlen Uraknak, hanem a Krisztus szegényeknek lenne a legtöbb keresnivalójuk ott, a Krisztus Szentsége körül. Az ilyen dolog mindig destruál — mondta apám. Azután még megjegyezte: Egyébként nagyon felemelő volt a kivonulás

— Ezt mondta?

— Ezt igazán kitünő keresztény volt mindig és. . . .

— Akkor hát — ugyebár — örült a tervednek? Mert hiszen a legkatolikusabb célt éppen te tüzted ki magad elé.

— Nem örült a tervednek, életében először nagyon megharagudott rám. De lehet hogy ennek én voltam az oka. A belső válságaimról sohasem beszéltem neki, az egész folyamat, mely rajtam is, mint azokon, akik egy egészen másfajta, új katolikus generációhoz tartoznak, átviharzott, ez az egész keserű és szent belső lelkivilág előtte ismeretlen volt. Most csak a végső lépést közöltem vele, érthető tehát meglepődése. Szegény apám azért küldött ki külföldre két évig, adott ajánlóleveleket a legjobb körökbe, költött rám tengersok pénzt, hogy hazatérve, éppen olyan legyek, mint ő, vagy az ő kortársainak legtöbbike. A minisztériumi pályára szánt, ahol fixfizetés van, lehetőleg a külügybe. Flam — mondta — dolgozz, csodás jövődő áll előtted és a fix. . . .

— Fix?

— Ez ma az álma apáinknak; ami azonkívül van, az szerintük csak olyan kalandorkodás. Az élv: csendesen, engedelmesen, tekintélyeket tisztelve, lelkesen, de csak — „fix”-ért. Azon a bizonyos estén, amikor közöltem vele, hogy végleg és tökéletesen megundorodtam bizonyos dolgoktól, hogy millió és millió lélek áll elhagyatottan, kiábrándulva vezetőkből, urakból, frázisokból, sőt ma már a keresztény elvekből is, amelyekkel sokszor visszaélték, amelyeknek a mélyére a legtöbben be nem hatoltak, amelyek mögött a kereszténység királya: Krisztus, arcát eltakarva tekint méltatlan, fecsegő, komédiázó sáfáralra; s amikor közöltem vele, hogy éppen a kereszténység hitelét akarom vissza szerezni, hogy az elhagyatott milliók közé akarok visszamenni, mint pap, mint segítő, mint olyasvalaki, aki ne csak a felvonulásokon, de a nyomor útjain is velük megy, nemcsak dicsmagyarban, de éhségben, megvetettségben, megpofozott, összerugdalt, nyomorult sorsukban is, amikor azt közöltem vele, hogy ez az igazi katolicizmus és hogy ezekről a kötelezettségekről kell majd egykor, utolsó óráinkban elszámolni Istennek, apám nagyon dühös lett. Egy óráig veszekedett velem, fantasztának, „nem józanak”, sőt forradalmárnak nevezett. S a végén azt kérdezte: Azt hiszed, olyan könnyű lesz elérni a püspökséget? Mintegy ravaszabb akart lenni nálamnál, meg akarta mutatni, hogy átlát titkos tervemen, egyszerűen képtelen volt másra is gondolni, az ő dicsmagyaros felfogásában, mint ambícióra, stréberségre, hatalomvágyra, még a katolicizmuson belül is. Amikor megmagyaráztam neki mindazt, amit a két év alatt külföldön, Louvainben, Kölnben, Berlinben, Münchenben s főleg Franciaországban tapasztaltam, amikor egy új szellemről számoltam be neki hőstes papokról és a világlakról, bányamunkásként dolgozó szerzetesekről, a népért és a néppel együtt dolgozó és szenvedő kanonokokról, a Bagnolet megtérő kommunistáiról, a Puteaux, Billancourt, Saint Denys-le-Rouge katolikus hőseiről, egy nagyszerűen modern pápáról, aki a „Quadragesimo Anno”-val arca közé vágott a farizeus-keresztényeknek, a Schreiber püspökökről, Schuster kardinálisokról, Verdier érsekről, az új szentek seregéről, s ezzel ellentétben a gyávaságról és óvatosságról, amely ma némely helyen, már csak a rothadást takarja és egyenlő a halálos beteg

félelmével, aki az operációs asztaltól fél és az orvossal szemben óvatoskodik, amikor mindezt közöltem vele, azt mondta, hogy ilyen elvekkel sokszor összeütközésbe fogok kerülni a hatalmasokkal. Ennél a szónál, hogy „hatalmasok”, megborzongott és a feketekeretes monoklijja zizegve hullott ki szeméből.

— És te erre mit feleleltél?

— Azt feleltem, hogy a pápa parancsolja azt, amiről beszélök s az egész nem a saját „fiatalos” ujjamból szoptam. A romokat, a hazugságot elsöpörni és feléplteni az új világot. Éppen ezért most ott szeretném hagyni az egyetemet s a fixfizetéses jövőt. Mert ha nem fognak akadni hősök, akik a fixfizetéses polgári bástyáin kívül a „fixes” életszemléleten kívül, kimerészkednek a szenvedés, a bátorság, a harc, az üldöztetés tengerére, akkor az egész régi világ, fixesével és nem fixesével együtt, összeomlik. És megszűnik a fix is nemsokára. De meg ám. .

— És ő?

— Szegény apám az egész beszéd alatt csak a pápa szón gondolkozott láthatólag. És ez az egyetlen imponált neki. Képzetelemben bizonyára látta a pápai udvar öles gárdistáit. . . De aztán suttogóra fogta hangját, mintha csak egy kaszinó sarkában lettünk volna, tiz lépésnyire a hazai vezérektől, és így, suttogó hangon, apai aggodalommal mondta: Pista, a pápa messze van tőlünk. . . vigyázz. Ne beszélj mindenkinek erről. Ne lázongj. Vigyázz Pista, Vigyázz. Nem kell olyan komolyan venni azt a kereszténységet. Hátha meggondolod mégis. És akkor mi lesz a fix-szel? A fix-szel ismételte és végtelen magyar tekintélytisztelet borzongott hangjában. Pedig a vadászaton milyen dacosan táncolt apám. És a diszmagyarban milyen! Mindent elsőprőben ur volt. Ezt a szörnyű ellentmondást szinte nem is értettem meg egy pillanatig. Csak azt éreztem, hogy sírnom kell.
Budapest, 1933. október hava.

Alkonyat.

Ember Tamás.

Két nap óta tart az egyhangu zugás. A csatorna fáradhatatlanul nyeli a kiapadhatatlan esővizet, Szomoru, csendes, kihalt a hosszú udvar. Vízcseppek ülnek a jegenye-akác dermedt ujjain, a szélroham ha belemarkol az elfeketedett ágakba néha néha megzörren érintésüktől az ablaküveg. . . .

Ősz van s én bent ülök a kályha mellett egy öreg karosszékben. Velem szemben, — mint álmos szem, — nyílik az ablak s mögötte futnak az elnehezdedt sötétszürke felhők. A késő őszi délután nyugalmas békéje szürkületbe burkolja a világot s csak egy apró fűzes csík — mely kilopódzott a kályhaajtón — mutatja, hogy pár meleg láng még lobog ebben a kieflelné vált világban.

Minden csendes, kihalt, szinte szomoru és mégis jólesik ez a béke. Csend és magány vesz körül, semmi sem mozdul, csak az eső egyhangu kopogása hajítja le nehezen bicegő percekét. Szólanul állanak a bútorok, a falon függő képek

rajza lassan elmosódik, egyre sötétebb, egyre kisebb lesz a világ. Már a kezem fejét sem látom s a sötétségnek ebben a végtelenségében egyszerre mindennél tisztábban érzem, hogy vagyok, hogy egy külső kis világot hordozok magamban. Szinte fáj, anyira érzem létezésem eltagadhatatlan valóságát s mégis a sötétség, csend, egyedüliség miszfikus perspektíváiban egyszerre elförpül és szinte semmivé válik mindennapi életem ezer csalódása vagy fájdalma. A sötétség kibontja a lelkelem szárnyát s a melancholia, mely a szívembe lopózik, már nem ebből a világból való. Sokkal mélyebb, igazabb s mégis megnyugtatóbb. Láthatatlan vonzás árama sodor s mint-hulló csillag felmérhetetlen pályán siklom át, hogy — a fellobbanó első lámpafényre — megint visszahuljak egy esőervte ősz délutánba.

Maeterlinek a miszfikumnak és megfoghatatlannak költője írt valamikor a csendről, erről a sűrű balzsamos semmiről. Mihelyt az ajkak alusznak — írja — fölébrednek és munkába kezdenek a lelkek; mert a csend meglepetésekkel, veszélyekkel és boldogsággal teli elem... gondolni kell a magunkban lévő csendet, mert nem másüff, mint benne nyílnak ki egy pillanatra a váratlan és örök virágok... És mihelyt beszélni kezdünk, valami előre sejteti, hogy isteni kapuk záródnak be valahol...“ A szó mindennapi szürke életünk része, vele csak kenyeret lehet kérni, de mindjárt ketté törik, ha a lelkünk sóhajait akarjuk rábizni. Milyen jó tehát, hogy van az életnek egy része -- és ez a legjobb, a legtisztább, a legnagyobb, -- mely nem keveredik a mindennapi életbe“ s ez a csend: Gondolatok, emlékek borongó és fájó sejtések óceánja, amely felett mégis szivárvány ragyog...

Ülök csendben, fogadom, tapintom, simogatom az alkonyt. Előbb világos, aztán sötét szürke lesz, majd fekete bársonnyá válik mire mindent betakar. Mint végtelen forgó örvénybe úgy zuhanok a sötétségbe s apró, alig észrevehető szivdobbanás jelzi, hogy megérkeztem a legmélyebb pontjára. Felnézek a rejtett útra. Csillagok, világrendszerek — az alkotás nagy diszlelei — merednek a fejem fölött s apró porszemmé taposnak végtelen méreteikkel. Az egész életem marokba fogható semmiséggé válik s megdöbbenek a mindenség halatlan közönyén. Mi az én életem ebben a lemérhetetlen titokzatosságban? Mi az a harminc-ötven- vagy hetven év, mely szükséges ahhoz, hogy egyszer én sem legyek? Látom az életem kezdetét és végét: Születtem, egypáran szerettek, főben is szerettek, legtöbben elfelejtettek. Öt-hat ember az egész világom. S ha meghalnék csupán ezek tudnák, hogy valamikor is voltam. De ha egyszer ezek is elmennek végleg megsemmisülök. A városban ahol éltem tovább is vezeték majd a villamost, húzzák a harangot, nyomtatják az újságokat. Lesznek bajok, mások, később érkezettek, a tavaszí nyár fogja követni, a nyarat pedig ősz. És senki sem tudja majd, hogy valahol ekkor és akkor egy ember élt, egy lélek lázadt, egy

szív-fájt és egy ember meghalt. A felhők majd akkor is kelet-ről nyugatra futnak . . .

Nem lázadok az idő forvénnye ellen. A hajamban még nincs ősz-szál, de megértem máris az alkonyat varázsát. Az ember minden nap elveszt valamit a fiatalságából és reményeiből, mire fehér lesz a haja, remény tarisznyája is kiürül. F fiatal vagyok még, de azért már nekem is vannak emlékeim s már messze kerültem attól a rövidnadrágos kis diáktól, aki a Szent-Anna templom hideg kockáin olyan biztos hittel álmodott egy szép jövőről. Távol kerültem attól a kortól is, mikor kipirult arccal vetettem első soraim papírra s a tudás részegítő fiatalos hitével ástam magam bele a könyvek mágikus bűvkörébe. Mennyi senki által nem látott hit, akarat, jószándék, önzetlen odaadás égett el ezekben az években. Magam sem hiszem, ha a megmaradt cseppnyi hamut nézem. És mégis tudom, hogy így volt, mert már én is emlékezhetem az elmúlt első fiatalságomra „arra, ami nem jön föbbé vissza, a csalóka érzésre, a forróságra a szívünkben arra az égő lánggra ebben a maroknyi porban, amely évről-évre sötétebb lesz, hidegebb lesz, kisebb lesz és végül kialszik, kialszik nagyon is hamar, hamarabb, mint maga az életünk.”

Joseph Conrad, aki leírta ezeket az őszinte sorokat — fengeren való bolyongásai között — biztosan főbbször találkozott a csenddel. A víz és a felhők végtelen birodalmában sokat kellett a csillagokra néznie, míg szívében megszülettek ezek a mondatok. Láfta ő is biztosan a saját életét hűvös csillagfénynél, lemérte annak kicsiségét, megnézte mélységét, megkopogtatta üvegfalát. Rá kellett neki is jönnie arra, hogy törékeny kehely az élet, mely hamar hasad, csorbul, ütődik, hogy benne két-három csepp örömnél több nem található, hogy felejtőlenül sáfárcodik a reá bizott drága élet-ítállal. De mikor mindezt felismerte, mikor az óceán végtelen csendjében megfogta lelkét a kozmosz bánata, biztosan volt egy meggondolatlan, elsietett és mégis mindennél kényszerítőbb pillanata, mikor tekintetével a csillagok fölé akart látni és onnan várni valami megnyilatkozó, titokzatos égi jelt. Fellázadt benne az értelem a világ és saját elmulása ellen. Lehetetlennek tartotta, hogy gondolatai, érzései, hangulatai híres világának e föld legyén végső állomása és temetője. Érezte biztosan, hogy a mindenség dobbanásának ő is részese és mindaz az öröm, bánat, akarat, csüggedés, mely együtt őt magát jeleníti egy titokzatos, ésszel fel nem érhető rendelésnek alkateleme és részese. Csüggesztő harcra kelt ő is az eszével, de mikor a dolgok lényegét akarta megközelíteni, eldobta ezt a tökéletlen műszert és hangulataival igyekezett biztosan megállapítani a szélességi fokot, ahová az élet állította és a „kikötő” irányát, amely felé minden perc ellenállhatatlanul ragadta.

Itt a csendes, besötétedett szobában én is úgy érzem, mintha egy nagy hajó vinne. Eső veri a parancsnoki kabin ablakát, hullámokat sodor a szélvihar és a gálya lassan tova

uszik. Kettőn beszélgetünk: én meg a lelkem. Az út még elég hosszú, bőven van időnk a diskurzusra. Lámpát sem gyújtok, mert a sötétség szárnyat ad a szavaknak és fürgébbé teszi a gondolatokat. Előveszem életem „pénztár-naplóját” és végig böngészem a rovatokat. Szomorúan állapítom meg, hogy a mérleg felborult, mert a kiadások messze felülmulják a bevételeket. Régi főkéim teljesen eluszott, egykori vagyonomnak már csak roncsai találhatók. Kétségtelen, hogy nehéz viharokat is átélt a hajó, mikor a bordafalak megrepedeztek és sok értékes áru is tengerbe zuhant, azonban letagadhatatlan felelősség is terhél, mert szolid és kipróbált áruimat cserben hagytam s nyereségvágytól olcsóbbakra tértem amélyek aztán nem bírták a hosszú hajó utat és mind a nyakamon romlottak.

Nézzük hát a leltárt: mi volt és mi maradt? Szilárd hit volt az első és legértékesebb rakományom. Egy-két kikötőbe magammal vittem, de lassan kopni kezdett a hosszú út alatt és később kezdtem hitványabb portékákkal felcserélni. A hajó új árut kapott: tudományt hívták. Szépen csomagolták és ügyesen volt reklamirozva. Tele raktam vele hajóm összes helyiségeit és büszke voltam a pompás vételre. Nagy önbizalommal álltam ki a parancsnok hidra és jelt adtam az indulásra. A hajó megindult, de a szél hiába dagasztotta a fehér vitorlákat, régi-könnyű futása odaveszett. A hetek, hónapok, évek észrevétlenül múltak s célt, szárazföldet nem bírtam felfedezni. A tengerre köd ereszkedett, mely eltakarta a hajót. Vártam az égen az első meghasadt felhőt, mely fényt lop majd a fejem felé – nem akart jelentkezni. És hiába vannak látcsöveim, szögmérőim, teleszkopjaim tehetetlenül állók ebben a beborult birodalomban, nem tudok rést ütni a befeledeft égen.

Milyen jó, hogy a kieflenség, célszerűség, mindennapiság hallatlan óceánjában lesznek még csend szigetek. Milyen jó leszek egy pillanatra rádöbben az emberi élet irracionális csodáira és mélységeire. Milyen jó gép és szám voltunk lealázó szolgaságából az egyéniség és lélek trónusáig felemelkedni. Milyen jó csillagokat nézni és fényévekben mérni az örökkét. Milyen jó nézni az egyre növekedő árnyékunkat, ezt a magunkat elpusztító rossz testvért, amint fekete karjával az élet mindennapiságából új útra mutat. Milyen jó, édes, szomorú ez az „Istenhez hanyatló” szomorú árnyék amely úgy nő, gyarapodik, emelkedik, amint mi fogyunk, apadunk, semmivé leszünk.

Növekvő árnyék, lassan szürkülő alkonyat – ha semmi más ezek az emberf visszavezetik Istenhez. Mikor először nyílnak ki ezek a fekete virágok, nehéz illattuk elkábít minket. És ettől kezdve csendesén megyünk a percek, órák, napok után, gyűjtjük az illatozó sötét virágokat, nem tudunk föbbeft elszakadni fekete karmaiktól. Az elmulás gondolata fölé emel minket az élethez, pompás törékeny játékká válik minden küzködés és mi vigyázva lépünk, hogy ezt a csillogó kis életdiszt baj ne érje addig, míg ajándékképen vissza nem

adjuk az Istennek. Mert hát ahogy az évek mennek úgy keressük Őt egyre jobban, mozaikban, másban, estében, fényben, felhőkben és csillagok felett. A világöv hideg és az elmulás útját egyedül kell megfennünk. Itt nincs más kísérő csak Ő, itt nincs más támasztókar csak az övé. „Uram ne hagyj el minket, mert alkonyodik“ — mondták a tanítványok... És a világban egyszer csak megcsendül hatalmas harsonája: madarak, fák, fűvek, tengerek, felhők, szívek, hangulatok, sejtések, félelmek szaván megszólal az elbujdosott, eltagadott, lemosolygott Isten!

Még nincs a hajamban ősz szál és a fejem felett déli nap ragyog, de ha párat lépek még, már nekem is árnyék lép a nyomomba. És ettől a perctől kezdve majd naponta nézem, hogy nőni kezd a fekete festvér s egyszer csak majd elfaszít magától.

Hová menjek akkor? Szívekben, emlékekben falán már sehol sem lesz helyem, ha nem akarok végleg elveszni, be kell térnem az Istenhez. Ő biztosan várni fog rám, pedig én soká elfelejtkeztem róla s hagytam, hogy gyom verje fel a Hozzá vezető utat is.

Az órák észrevétlenül repülnek, az alkonyatból fekete este lett. Az eső még egyre csorog, egyhangu zúgása beföli a csendes estét. A szomszédban lámpát gyújtanak s a kapu hangosan becsapódik. Kinézek az ablakon: senkit sem látok közeledni. És mégis érzem, hogy keres valaki és tudom, vágyom, akarom, hogy meg is találjon engem egyszer — az elfelejtett Isten.

Oszlik a lélek barna gyásza. —

Szvatkó Pál írja a P. M. H.-ban.

„A bécsi katolikus kongresszuson főpapok és államférfiak beszélnek a katolikus univerzalizmusról, s valahogy nem is az a fontos, hogy mit beszélnek, mert régi, nemes igazságokat ismételtetnek, hanem az a fontos, hogy kik figyelnek rájuk és egyáltalán kik figyelnek, ha papok és államférfiak katolikus dolgokról beszélnek manapság. Elmult az idő, amikor a papok publikuma tulnyomórészt sok-sok rózsafüzéres öreg anyóka volt, elmult a »sápkoros legények egyesületének« katolicizmusa, ahogy az »erőtől és értelemről duzzadó« háboruelőtti modernnek gunyolták az egyházi összejöveteleket s ha például bekukkantunk az európai sajtóba, vagy az intellektuális élet egyéb megnyilvánulásai közé, meglepetten látjuk, hogy a szellem ugynevezett legjobbjai azok, akik uyugtalan mohosággal és bizó komolysággal lesik a katolicizmus megmozdulásait. Mintha új szentágostoni korra ébrednének: éppen a kereső intellektuellek azok, akiknek ész és logika folyama kacsaringós folyás után betorkollik a vallás végtelen tengerébe. Milyen különös paradoxon és a vallási csodák miféle kiszámíthatatlan játéka! A háboru előtt azt mondogatták, hogy az egyszerű ember megmarad a vallásnál, az okos elmező tőle. A háboru után az egyszerű és a buta ember vallástalan lett és sokszor magáévá tette a marxizmus egyrésznének ateizmusát, az okos és a finom ember pedig szégyenlősen és titkolódzva vissza-vissza ballagott a valláshoz. Nem úgy ballagott vissza, igaz,

mint a bűnbánóhoz illik. Kifele nagyképű maradt és a modern kor bűnös szenvedélyei és intellektuális szokásai nem kerültek le arcáról, de bévül oszlik lelkének barna gyáza és a vallás elismerése, főleg a katolicizmus európai jelentőségének méltatása, szinte tolvajnyelvűvé vált az intellektuellek között, rejtett belátás, amelyről csak sugva beszél társának, ha meggyőződött arról, hogy ez a társ is a magasabb értelmiséghez tartozik s lehet vele ily bonyolult és erotikus igazságról csevegni. Az éjszaka leple alatt, lopva és suttymban jön vissza a valláshoz az intellektuel. A papok és az egyház külső hatalmasságai talán nem is értik meg mindig a finom értelmiség lelkébe lopózott különös vallássságot, közülük sokan csak a modern intellektuel torz külsejét látják és néha istenkáromlásnak tartják a katolicizmussal való furcsa kacérkodást. Pedig nem így van. Az európai intellektualizmus lelkében tényleg daganat nőtt, amely, ha kifakad, meg fogja mutatni, hogy a mai finom lélek tele van katolicizmussal. Az obligát érvelést szinte fölösleges elmondani. Hogy az európai értelmiség mi mindenben csalódott és nem akar sem jobbra, sem balra menni. A tiszta materializmus megrémíti és lelkének kincseit, az önállóságot és a kiszámíthatatlan érzelmeket látja veszni benne. A másik oldal durvaságai és véres fanatizmusa ugyancsak eltaszítja. Ahogy dideregve áll a végletek között és nézi a balfelé és jobbfelé kitört tüzeket, amelyekben mindig a lélek ég és a szellem ég, a nagy egyedüllétben és félős píttyergésben egyszerre csak látja, hogy valaki áll mellette, valaki, aki szintén nem ment sem balra, sem jobbra, hanem kiökönten odaállt a közepre. pont oda, ahová az új szelek, mint valami öreg és lenge vacakot, odafujták az európai kultúra maradványait. De ez a valaki nem didereg és nem píttyereg, nem kicsiny és nem gyöngye. Jóságos nyugalommal, szinte mondhatnók (ha a szó nem volna rosszértelme) egykedvűen nézi a lelket és a szellemet perzselő máglyákat és azt látszik mondani: »várjunk, majd ha minden elhamvad és a martalócok elkoiródnak, elmegyünk és fölépítjük a mi házunkat.« Ez a valaki óriási és erős, a teste szubtilis, éteri, mint a levegő, de ezt a levegőt valahonnét egy óriási nap világítja át és meleggé teszi, hogy mindenki, aki a közelébe jön, örömmel szívja be, mint a nélkülözhetlent és az élet virágzása megindul a közelében. — Így jött észrevétlenül a kítaszított értelmiség mellé a kítaszított kereszténység és az intellektuel, a művész, a filozófus, a tudós csodálkozva emeli rá riadt szemét. S a nagy társ mosolyogva néz vissza és éteri testének sugaraiba vonja a másikat.«

A jamboree erkölcsi mérlege.

Sztranyovszky György.

Gödöllő, Jamboree, 1933. . . A szeretet rövidéletű földi brodalma eltűnt, kialudtak a tábortüzek. De a fiúk lelkükben magukkal vitték a lángot az új tüzek gyújtására, ahol majd csillogó szemű új-fiatalok hallgatják négy táján a világnak a csodaszarvas meséjét. Arról, hogyan lépett ki a valóságba a mondák világából — hol Hunort s Magort hozta a Duna s Tisza közé — és hogyan indult el utján harmincezer cserkész a boldogulás ösvényeit járón. Baráti ölelésre, egymásra találásra, a béke nagy próbájára.

Mert a gödöllői jamboree ez volt: a világbéke főpróbája. Nem olimpiász, nem verseny, nem pontozás. Az első nemzetközi konferencia, mely nem az önző érdek és vak félelem jegyében álló politika fiaskójá lett, hanem a kölcsönös bizalom, megértés és meg-

becsülés, az összefogás munkájának pozitívuma. Új csodája a szeretetnek, melynek sziliplett csak negyed századdal ezelőtt Baden Powell nyitotta meg az ifjuság felé, s mely háborús apák tradíciójának és farkasszemét nézők jelenének gátját törve, eldöntötte a gödöllői parkot. Őt világrész képviselői éltek két héttig a spontán áradó testvérségnek ebben a közösségében. Nagyrészt kiskorúak, de nem gyermekszobákkól szabadult katonásdit játszó, hanem egyformán öntudatosak a felelősségben azokkal az öregekkel, akikben meg van a lélek az örökké fiatalságra. Azután élet kapuját döngető fiatalok, akik a mindennapi kenyeret áldozzák ideálokért s világnézetük mégis a győzedelmes optimizmus, mellyel harcolni tudnak, eszményük az emberebb ember megvalósulásáért. Vállalkozók, akarók és praktikusak is, cselekvők: ezt bebizonyították, hiszen a jamboree sikere elsősorban az ő munkájuk eredménye volt. És csak a világ cserkészletlensége, a viszonyok félszége, hogy eddig még többet nem bizonyítottak.

Lehet, hogy a jamboree béke-jellege csak ma tűnik ki annyira, a testvérietlenség napjaiban, amikor sosem volt egyetemesebb a szeretet vágya és sosem fájóbb a hiánya. Nem számolt annyi konferenciát a statisztika és soha annyi farizeust a politika. Ma, amikor az érdek, önzés, gőg és erőszak motiválja az életet az egyénektől föl osztályon át a nemzetekig és az egymást felfalt két oroszán tragikomikus példája inti a világot. Lehet, hogy a tizenkét, tizennégy évesek vágyaik valóraélésének örömeiben és a reprezentálás felelős szerepében nagyobb próbát álltak ki, mint ha csendes erdők magányos rétein verték volna fel sátraikat. Az is kétségtelen, hogy a közönség attakja, a szenzáció érzés és színpadlós ízü táborüz-program nem szolgáltatva azt a bensőséges miliőt, melyben oly természetes könnyűséggel él a cserkész tizparancsolat és jut kifejeződésre a cserkész-lelkület. A táborozás, a nagy cserkész-vizsga, a dekalog praktizálása teljes egészében még így is nagyszerűen sikerült. A negyedik parancs azonban, a cserkész-, illetve embertestvérség parancsa szükségképpen és alkalomszerűen sokkal jobban megnőtt a lehetőségekben és lett külön jegye a gödöllői jamboree-nak. Épen annak, amelyik a nemzeti cserkészletet hangsúlyozta ki és így, nemzeti alapon, differenciálva a specifikus közösségeket tudta közelebb hozni egymáshoz. Ez a fehér csodaszarvas, a jamboree szimbolumának igaz története.

Vajjon mi lehet az a titokzatos mozgóterő, amelynek sikerült az, amire a keresztény kulturájú Európa vezetői földrészünk halálos veszedelmében sem képesek? A cserkész dekalog, az isteni tíztörvény egyszerű-emberibb megfogalmazása. Elsősorban a főparancs hármassá kihangsúlyozása a harmadik („A cserkész ahol tud, segít”), a negyedik („A cserkész minden cserkészt testvérenek tekint) és ötödik („A cserkész másokkal szemben gyöngéd, magával szemben szigorú) törvényben. Azután az egyenesség és igazság, a jellem főmotívumai. A természettel kapcsolatba hozott egészséges életideál, az átértékelt kalokagalathia, az önállóság iskolája: a nagytáborozás. Ahol a gyermek életet játszik, hogy majd később játszva éljen: vidáman, mindig mosolyogva, nagy hittel és nagy akarattal. Ahol a krumpplhámozástól a csomókon át az árbócemelésig megtanulja az apró részletmunka becsülését és jelentőségét és megérti, hogy így

kell majd ott is dolgoznia, ahová később az élet állítja. Rádöbben a kollektívumra és megérzi, hogy a kis őrsi közösségben gyakorolt szeretettel közeledhetik legjobban a magasabb közösség szeretetéhez. Így lesz a főparancsolat, a felebaráti szeretet bölcsője az őrs, raj, csapat, így lesz a boldogulás örvénye ez a kristálytiszta világnézetű mozgalom.

A vallás — és ez az, ami főképen érdekel minket — a kereszténység és kimondottan a katolicizmus — ezt a mozgalmat csak megnevesítheti. Mert a kristály, ha még olyan tiszta is, — hideg. Józássággal, egymásnak hasznos embertársak között, az élet-problémának önmagában s a földi boldogság kiélvezésében megtalált megoldása a magasságok felé törő léleknek kevés, a földön csúszóknak nehéz. Az élet-célnek földre korlátozása elszapósíthatná a szeretet árlát s azért a mozgalmat az igazi kereszténység van hivatva elmélyíteni. A boldogulás ösvénye szirtek közt vezet, ide sokszor sasszárnyak kellene, lendület, — kegyelem. Semmi sem lehet önmagáért csak Isten, akiért minden van, a cserkészzet is. Ez a mozgalom megnevesülése, áttemelése a természetfölötti szent szolgálatába. Ez a felismerés fogalmazta a katolikus világi vezetők értekezletének azt a határozatát, mely a katolikus akcióba kapcsolja a katolikus cserkészzetet.

Jó volt látni a táborbán a cserkészzet és katolicizmus találkozásának impozáns megnyilatkozásait. A sok nyelvű cserkészzet egybeolvadását a latin liturgiában, az ősi Gregorián-ének lelket emelő dallamában. Az egyszerre térdrehullást a megafonon továbbított kürtjelre, az áldást váró, napsütötte és szellengette tarka zászlóerdőt, a kereszt-diszes nagy aréna zöld mezőjén hullámozó színes sokaságot. De egyszerűségében még bizonyítóbb volt az egyes altáboroknál egymást érő misék kis hallgatósága, akiket a szolgálat megfosztott az arénai nagyszerű hitvallástól, akik azért ugyanazzal a buzgósággal járultak az oltár elé. Akaratlan demonstráció volt ez a hit, lélek, bensőség mellett; vajjon tanult-e tőle valamit a közönség, a nagyváros és az a cserkészzet, mely még nem jutott el addig a felismerésig.

Mindennél meghatóbb volt azonban a Nagyboldogasszony előestéjén kezdődő szentségimádás. Az Izraelitákkal pusztában járó tűzoszlop örködött így valamikor a választott nép fölött . . . Az est magábaszálló hangulatában érkezett a szentség a táborba, virágos úton, gyertyalángos kísérettel. Négy nemzet fiatal — osztrák, lengyel, francia, magyar — térdeltek felváltva a hűvös nyári éjszakában. És a Hostiából kiáramló szeretet rezgése a lélek rádióján titokzatosan dobogtak bele a tíz tábor alvó népének szívébe.

A jamboree befejeződött, de emléke harmincezer fiatal szívében él tovább és hat. A fiukból pedig férfiak lesznek, kikben tulajdonsággá érett a tíz törvény, beöltődött a vérükbe, második természetükké vált: öregcserkészek. Az ő cserkészetük a komoly élet, az a világ, mely nem cserkész-világ, melyet még meg kell teremteniök; igen, a jamboree hasonlóságává. Kinek, hol sikerül majd ez legelőször, az lesz a nemzetek igazi világjamboreejának nagyszerű győztese. De a versenybe bele kell állnia mindenkinek, a kisebbségi sorsot élő magyarság cserkészeinek is. Nálunk a szerep nagyobb lehet s a lehetőség adva van: így látszik ezt bizonyítani a csehszlovák kon-

tingens Jamboree szereplése. Mondhatjuk, hogy a köztársaság nemzetközi fórumokon mindig hangoztatott eszméit cserkészlesen reprezentálta. Reméljük azonban, hogy ez nem csak a Jamboree világszínpadára szánt ünnepi és alkalmi kiöltözködés volt, hanem az igaz cserkész-lelkület megjelenési formája, melynek egy az uniformisa határon innen és határon túl. E nélkül a cserkészlet nem volna cserkészlet. És reméljük, hisszük és várjuk, hogy ez a cserkész-szellem fog megnyilatkozni a hivatalosan elismert és mégis sokat zaklatott magyar alosztállyal szemben is.

* * *

A gödöllői Jamboree, a béke-vizsga nagyszerűen sikerült. Vajjon okulnak-e rajta, tanulnak-e belőle a világpolitikában ma oly felelőtlenül cserkészők, megremegteti-e lelküket az egyeneslelkűség, igazmondás, testvériség, gyöngédség földibb fogalmazású tízparancsolata, hogy megérjük azt, amikor helyüket átadják a felelősöknek, az igazaknak és alkotóknak, akik majd elvezetnek az összemberiség nagy Jamboreeje, a béke felé.

S Z É M L E

Róma szava

f. évi szeptember közepén az olaszországi katolikus akcióba beszervezett ötszáz főiskolás előtt hangzott el, amikor Sienában megtartott kongresszusuk után jöttek szentévi zárandoklatra a pápa elé. A pápa főleg a keresztény bölcselétről beszélt nekik. Hasonlóképp, mint külön bölcséleti rendszere van teszem a simoizmusnak, vagy a buddhizmusnak: úgy a kereszténységnek is. A kereszténységnek meg van a maga sajátlagos meglátása az életről és a világról. Meg van neki a maga sajátlagos világnézete. Két páratlan kézikönyve van ennek a keresztény világnézetnek, aquinói Szent Tamás két összefoglaló műve, két „Summá“-ja. Egyik a hittudományokat foglalja egybe; másik a bölcselét. Előbbi a természetfeletti hit igazságaiba mélyed bele, amennyire csak képes erre az ember földi életében. Utóbbi a természetes bölcséleti megismerés alapjait és szintézisét nyújtja. Ha valódi öszképet, átfogó világnézetet akarunk, nem elégséges pusztán a földi dolgokat és földi jelenségeket nézni. A létnek, a létezésnek fogalma nem csak az anyagi valóságra szorítkozik. Utóbbi annak csak kis része. Az anyagi lét csak földi életünk rövid epizódjára vonatkozik. Az ember azonban a pusztán földi, anyagi létnél több, nagyobb, gazdagabb létben is részesedik az Abszolút Lét: Isten által. A mindenség valóban mérhetetlen nagyságát csak akkor kezdjük látni, ha gondolkodásunkkal, szellemünkkel a pusztán földi, anyagi világon; felül tudunk emelkedni, amint azt Megváltónk, Krisztus megmutatta.

Életünk pedig csak akkor lesz valóban teljes, ha földi létünket, anyagi létvonatkozásunkat anyagfölötti, a pusztán földi és természetes fölé emelkedő elvek vezérlik.

E nagystíliú, a kicsinyes és önző földi pillanatérdekek fölé emelkedő élet- és világszemlélet fog minket a valódi emberi szolidaritáshoz, a testvéri szeretet-hez elvezetni. Az ebben rejlő összetartás pedig nagy dolgok véghezvitelére fog minket képessé tenni. E magas színvonalú világnézet fog az ifjuságnak fiatalos életörömet is nyújtani. Abszurd is lenne az ifjuság élete öröm nélkül. A tiszta öröm kísérelője a helyes életnek, a jó cselekedetnek és az ezek nyomán fakadó jó lelkiismeretnek. Ezért a főiskolás jelszava ez legyen: örvendező lélekkel jót cselekedni!

Humor helyett.

Jdézett a Magyar Tanügy c. szocdem. »tanügypolitikai« lapból, (avagy még 1933-ban is lehet ilyeneket írni.)

»A népszövetség megállapította, hogy a munkaélküliség nem isten (sic!) műve. Ez a megállapítás homlokegyenest ellenkezik a pápa véleményével, akinek a nézete szerint a munkaélküliséget az isten büntetésképen róta ki az emberiségre.«

Ifjúsági kérdések

A nagyszombati Magyar Egyházirodalmi Iskola munka-programja az új iskolai évben. A szeptember 17-én tartott gyűlés tisztujtó gyűlés volt. Eredménye: Borsos Mihály, elnök: Kaszás Péter, főtitkár. Az újonnan választott elnök a M. E. I. állandó és általános programján kívül azonnal leszögezte röviden speciális programját is, amely szerint a M. E. I. ebben az évben hangsúlyozottabban akar működni.

1. A periferikus-mozgalom megindítása. Ebben az ügyben fontossága miatt a döntést az elnök a következő gyűlésre halasztotta el.

2. A Prédikációsorozat megindítása — Cél: rövid, 10—12 perces egyszerű magyaros stílusban előadott beszéd, amely mind téma, mind kidolgozás, mind pedig előadás tekintetében megfelel a modern ember lelki kívánalmainak.

3. Pályatételek kitűzése. A pályatételek tárgyát mindennapi, égető praktikus problémák (A falu és a pap; A falusi intelligencia és a pap; Hogyan tartanék előadást a falusi fiatalságnak: a) a szocializmusról, b) a kat. akcióról, c.) a kat. sajtó fontosságáról, d.) a legújabb idők magyar irodalmáról?) A falu erkölcsi és anyagi helyzete; A pap és a politika; Teologus és a periferikus mozgalom; Városom erkölcsi és anyagi helyzete; stb. valamint időszzerű filozófiái és dogmatikai kérdések képezik*)

Ennek a gyűlésnek mintegy folytatása volt az október elsején tartott gyűlés. Leglényegesebb és legkiemelkedőbb pontja a periferikus-mozgalom lehetőségének megvitatása volt. A legelső lépés közösen megfogalmazott kérvény benyújtása a nagy n. Püspök úrhoz az engedélyért, » . . . hogy már most ki-

mehessünk az élet ezen legszerencsétlenebbjei közé és megismerhesük, megszerethessük és amennyire lehet, segítsünk rajtuk.« S bár a mozgalom megindításának előreláthatólag nagy nehézségei lesznek, mindezek közös megfontolása sem tudta lehűteni a fiuk lelkesedését, úgyhogy tizen azonnal mint aktív tagok kapcsolódlak a mozgalomhoz. A nehézségek tudatában már ez is sikernek könyvelhető el, hiszen ez csak azt mutatja, hogy a fiuk megértették a modern idők szavát, amely oly kétségbeesetten sürgeti a társadalom testi-lelki kisemimizettjeinek a felkarolását és támogatását nemzetiségi különbség nélkül. És hogy ez a sürgető eszme megvalósítható, sőt ragyogóan megvalósított tény, Willand Artur P. Lhande S. J. Krisztus Páris vadonában c. munkáját ismertette.

Az a sötét valóság, amely oly félelmetesen gyűrűzött és gyűrűzik ma is Páris körül, hogy mint két kegyetlen fojtogató kar összébb és összébb szorítsa százezrek és milliók életerét, itt kísért a mai kisebb méreteink között is. Csakhogy míg ott a nyomor sötét sikátorai ma már kezdenek derengeni a nyomorultakban a szegény Krisztust látó P. Lhandeok és névtelen társainak lángoló lelkétől, addig nálunk majdnem mindenütt ma is vigasztalan a sötétség. Nálunk a hősök, a legszentebb eszmék modern hősei nem tudnak hódítani, utánzókat találni . . . ?

A kitűzött programhoz következetesen elhangzott az első prédikáció is. (Borsos Mihály: A Magvető parabolájáról.)

Végül a gyűlés szórakoztató és hangulatos részét Mécs: Turáni torzó c. versének szavaiata (Hrotkó Endre) és Brahms: Ungarischer Tanz No. 5, 6, hegedűszólója nyújtotta (Túry Lajos).

*) A pályázatra beérkező értékesebb tanulmányokat az új Életben is fogjuk közölni vagy ismertetni.

A komáromi Prohászka Kör munkajelentése. Az újvári második kongresszus után, örömmel alapíthatjuk meg, felfrissült energiával látott munkához körünk. A nyári hosszabb pauzát alaposan kihasználva a kör vezetősége először az utánpótlás megszervezését tette feladatává. Ezen a téren szép eredményeket ért el az egyesület: az újonnan belépett hat taggal tizennyolcra szaporodott a taglétszám. A legkomolyabb eredményt azonban a komáromi főiskolás klubhelység megszervezése és megnyitása jelentette. A K. M. A. E.-vel, a komáromi magyar akademikusok egyesületével karöltve, a Prohászka Kör végleges klubhelységet biztosított magának a komáromi Kulturpalotában. Miután az otthon kérdése ilyen a várakozáson felüli jó megoldásban nyert elintézését, 1933. szeptember 29.-én megtartotta az egyesületünk ez évi évadnyitó rendező közgyűlését. A közgyűlésen Juc. Alapy Gyula elnök lendületes megnyitó beszédben fejtette ki a kör munkájának nagy fontosságát és szerepét, hangsúlyozta, hogy a huszonegyedik óra beköszöntött és egy percre sem várhatunk tovább az alkotó munka megkezdésévei. A titkár és pénztáros jelentéséből a közgyűlés mérlegelte az elvégzett munkát és a legteljesebb bizalommal adta meg a felmentést a leköszönő tisztikarnak és munkájáért köszönetét fejezte ki a lelépő választmányoknak. Az új választásokban a közgyűlés a régi kipróbált vezetőket bizta meg ismét a folyó ügyek vezetésével. Az új tisztikar vezetői: J. u. c. Alapy elnök, Nagy László titkár, Zombori György kultur referens, Doma Ervin jegyző, Kóváry Kálmán pénztáros, Kaubek Frigyes ellenőr, Mauer Imre, Ringhoffer Ferenc, Wojtovitz Rezső választmányi tagok. Az új választmány nevében Alapy Gyula elnök fejtette ki

munkatervezetét és azt a közgyűlés teljes egészében elfogadta. A programpontok: A helyi egy vitaest-mozi előadások rendezése, könyvtár szervezés, Komárom város szociográfiájának megszerkesztése és amennyiben a körülmények engedik a jövő évi általános III. Prohászka kör Kongresszus megrendezése. Itten regisztrálhatjuk, hogy az első vita est megrendezése szép sikerrel járt. Nemcsak a P. K. részéről, de a többi egyesületekből is szép számmal jelentek meg érdeklődők. Körülbelül húsz főiskolás jelenlétében tartotta meg I. u. c. Alapy Gyula a »Szovjetország igazságszolgáltatás« címmel előadását. A beszámoló után élénk vita követte és az egybegyűltek értékes kokluziót szövegeztek meg és fogadtak el. A vitán megjelentek még Borka Géza dr. főgimn. tanár, a »Jókai« Egyesület főtitkára és Szombathy Viktor a komáromi lapok szerkesztője és a »Napló« és »Hiradó« komáromi tudósítója is. A következő vita est témája Mauer Imre tagunk előadása lesz »A modern büntető teóriák« címmel.

Doma Ervin.

A szegedi szolidaristák. Talán lesz idő, amikor a történelem elmosódó sorai az ellenforradalom elindítása mellett a szolidarizmus első hazai meghintését fogják kiemelni Szeged muljából. Innét hódították meg a vörös béklyós honi földet és talán ebből a tiszaparti metropolisból nőnek ki és indulnak el az első fiatalok, akik szerte az országban mutatják majd meg a gazdasági megújulás felé vezető utat.

A szegedi egyetemisták Mária Kongregációja benső lelki élet kimélyítése mellett a szigorú szociális önképzés terére lépett. P. Varga László, jézustársasági atya, kiváló prézesük vezetése alatt sikerült általában a kezdet nehézségein és

az érdeklődéstelenség Vörös-tengerén. Feírta P. Varga az egyetemi hallgatóságot a Tanárképzőfőiskolán előadott szociális beszédeivel, rávilágított előttük a járható utakra és megértette velük, hogy a jövőben szaképzett szociológusokra, e mozgalomnál lelkes propagátorokra van szükség.

Hogy e mozgalom nem vallott elején, a nekihevíülés és szalmaláng perfüsa után kudarcot, talán annak is köszönheti, hogy e nekiindulásban összetörmörítették az iparosifjakat és egyetemi hallgatókat. Mennyi iniciatíva, mennyi egymást lelkesítés, mennyi egymást megismerés és szeretet fakadt a két fiatalság összehozásából!

A vasárnap délelőtti ülések nem voltak a merő egyesületesi-játék és forma harcokba; itt minden résztvevő szeme lángba ég, egymásután vetik felszínre az égetőnél égetőbb sürgősségű problémákat, tárgyalják meg a lehető legkomolyabban a falu és parasztság viszonyát, a telepítés problémáját — akadémikus színvonalon! Nincs itt elnök, titkár és ellenőr. Nincs neve sem a kongreáció keblében megindult, külön gyűlésező mozgalomnak. Itt munkások és buzgóbb munkások vannak csak. Állandóan szemük előtt lebeg a cél: e munka kiszélesítése, minél több szociális képzettségű, katolikus műveltségű és egyházas gondolkozású vezetésre hivatott ember kiformalása. A »fiatal katolikusok« közül valók ők. Katolikusok az egyetemes világegyház nagy szellemi áramlatba való bekapcsolódásukkal és magyarok: ebbe a tiszamenti talajba való minden belegyökeredzettségükkel.

Sokat tanulnak a kolozsvári Majláth-kör módszereiből, fiataljaitól, a tudományos missziót végző falujáróktól. Igyekszenek kapcsolatukat erősíteni a budapesti testvérmozgalommal: az egyetemi Settlementtel.

De Győr, Pécs, Szombathely, Szekesfehervár fiataljai között fel-felbukkanó testvér-irányok felé is meleg szívvvel fordulnak.

Féléve sincs, hogy a mozgalom két tagja névtelen levéllel nyilvánosabb munkát váltott ki. Azóta kapcsolódtak bele szervezesebben a szegedi katolikus legényegyletek, leventeegyesületek életébe; azóta járják szorgalmasabban a falvakat. Hol Szőregén, hol Algyőn, hol Alsóvárosban, Felsővárosban, Klebelsbergtelepen, Ujszegeden tartanak gyűléseket, lépnek föl március 15-iki ünnepélyeken. Azóta tűnnek fel az egyetem jogi szemináriumaiiban, tartanak ily beállítottágu megbeszéléseket az Emericánában.

Szavalókörus összeállításán fáradoznak. Minden második ülésükön maguk közül akad előadó: szociális programpontjaikról, a női munka igénybevételéről és sok más aktuális témáról. P. Varga pedig a szociális alapismereteket nyújtja, a Rerum Novarumot magyarázza, sorozatos előadásokat tart a kommunizmusról, ismerteti a modern szociális reformok vezéralakjait és bírálja minden szemszögből a kapitalizmust.

Minden tag kezében forog a Quadragesimo Anno. Mindennapi olvasmányuk e kis könyvecske. Elméleti haladásukban gátló akadály, hogy nincs vezérfonaluk, szociális tankönyvük. P. Varga készül ezt is kiadni, a szolidarista kátét. Milyen űrt töltene be, hiszen magyar nyelven alig ismerünk még a szolidarizmussal kapcsolatos, vagy Quadragesimo Annot magyarázó tudományos munkát. Ez lenne a mozgalom ábécéje, amellyel kezükben megindulhatna az egész országban a fokozottabb önművelés.

Igy is tele vannak reménységgel, magabizó hittel. Vakációs üléseiken is állandóan megjelenik 40—50 ember. Azalatt pedig dolgoznak tagjaik falvakban és környező városokban.

Csak halkan, minden különösebb lármával nélkül: tanulnak szociográfiát készítenek, gyűjtik az eszmétársakat. Átjárnak a szomszédos városból: Hódmezővásárhelyről is ülésekre, bejönnek Kiskundorozsmárról, Szőregről és Tápérről is fiataljaik. Terjesztik a *Korunk Szavát*. Ilyenkor tudja és érzi a mozgalom minden megfigyelője: hogy a förtelen alföldi humuszon is, az örök álmoság és ébredező alföldi élet viaskodó porondján is dolgozik, működik, a mély rejtett, titokzatos erők között is a világosító pünkösdi Lélek.

Czakó József.

Szociális — gazdasági — kulturális kérdések,

A katolikus reneszánsz visszhangja Csehországban. A katolikus reneszánsz mozgalma, melyet egyformán tapasztalunk Európában és Amerikában, visszhangra talált Csehországban is. Ez mindennek előtt a szerzetesrendek reformjában jelentkezik. Ezeknek fiatalága visszatér az eredeti szigorú rendszabályokhoz. Azonkívül gondoskodnak arról, hogy a szerzetes fiatalság nemzetközi egyetemeken tanuljon. Az így kicsapódott szerzetesi elit aztán arra törekedik, hogy felújítsa az egyes regulákat, s bevigye azokat a cseh-provinciába is. Ezzel a megújult rendi szellemmel függ össze az a jelenség is, hogy az egyes kiválóbb kolostorok folyóirataik köré gyűjtöttek egész nagy laikus mozgalmat, melyek a rend specifikus céljaiért küzdenek. Első helyen állnak a dominikánusok az Olmützben megjelenő tomista »Filozófiai Revü«-vel (Filosofická Revue) és a misztikának szentelt »Na hlubinu«-val (Mélységek fölött). A beuroni benediktinuskok az Emaus kolostorból a »Pax«-c. revüvel a liturgia és annak szépségei iránt ébresztgetik az érdeklődést, míg a franciskánusok »Szerafi

lobogó«-c. lapjuk köré gyűjtötték azokat, akik gyakorlatilag akarnak résztvenni a jótékonykodásban. Élénk mozgalom indul az augusztinus és a kapucinus fiatalság között is.

Éppen a napokban fejeztük be Prágában az »akademikus hetet«, melynek az volt a célja, hogy megmutassa a katolikus fiatalságnak az európai katolikus élet magasabb intellektuális síkját. Cseh előadókön kívül kiváló nemzetközi személyiségek is közreműködtek, kiváltkép a dominikánus generális P. Gillet. Azonkívül Garrigue-Lagrange prof., és P. Muckermann S. J. Ugyazáltal közvetlenül az akademikus hétbe kapcsolódik a »Liturgikus kongresszus« Emausban, ünnepélyes szertartásokkal és példásan előadott gregorián énekekkel, úgy, hogy a liturgia szépségeit nem csak elméletben, hanem gyakorlatban is bemutatatták.

A katolikus élet elmélyülését lehet tapasztalni a szerzetes rendek befolyásától távol is. Talán hiba az, hogy bizonyos mértékig hiányzik a szervezettség, hogy az egyes csoportok ok nélkül féltékenykednek egymásra és hogy sokszor az egyes irodalmi csoportok is feleslegesen vitatkoznak.

A fiatalok között a katolicizmus azokban a csoportokban is terjed, melyek politikailag gyakran távol állnak a katolikus világnézetű pártoktól, minthogy sokan vannak a fiatalok között, akik nem biznak a mai rendszerű pártoskodás jövőjében. Itt nyílik tág tér a Katolikus Akció számára s annak autoratív vezetésére.

A cseh katolikus intelligenciában, mint mindenütt, kétféle irány jelentkezik. Az egyik politika, — helyesebben pártellenes, kontemplatív, irodalmi s közelebb áll a francia katolicizmus formáihoz. A másik irány inkább extenzív, mint intenzív, megszervezett, szociális, közelebb áll az

osztrák katolicizmus formáihoz s a nemrégi németéhez, amíg a német katolikus élet nem volt »gleichschaltolva«. Az oly gyakran megtagadott katolikus hagyományokba kapcsolódik, kiváltkép a barokk nagy örökségébe, melynek nagy alakjait most fedezik fel s most értékelik újra. De egyidejűleg arra is törekszenek, hogy a barokkot az ő társadalmi formáiban konstruktív tárgyilagossággal átalakítsák. Erre a törekvésre mutat néhány modern templomépület, mely azt bizonyítja, hogy az Egyház semmiben sem akar visszatérni a múltba, még az építészetben sem. Nagy gondot fordítanak a külvárosi templomépületekre s egyáltalán az elővárosok gyárimunkásságának pasztorációjára. A Szent Szék azt is szorgalmazza, hogy Csehszlovákiába olyan rendek telepedjenek le, melyek modern eszközökkel dolgoznak a szegény nép között. Az utóbbi időben építettek új kolostorokat pl. a szaleziánusok és az Isteni Szív leányai. A szerzetesi élet megreformálásával és a teológiai tanulmányok szigorításával a Szent Szék a paphiány ellen akar küzdeni, mivel meggyőződött, hogy a palliatív eszközök nem használnak s a mennyiségbeli hiányt csak a minőség pótolja.

A cseh katolicizmus tipikus irányzata az unionista törekvések ápolása a nyugati és keleti egyház között, »Szent Cyrill és Metód aposztóiságá« val az élén. Míg a katolikus mozgalmak a háború előtt a többi nemzeti társulással szemben háttérbe szorultak, ma már elég nagy azoknak a kulturmunkásoknak a száma, akik a katolikus szervezetek szűk kereteinél szélesebb rétegeknek szólnak s minden komolyabb katolikus megmozdulás élénk visszhangra talál nemkatolikus körökben is, különösen a Hromádka »Keresztény Revü«-je köré tömörült protestánsok csoportjában. Így levetet-

ték a katolicizmus elzártágát, s ma már mondhatjuk P. Muckermannak az akadémikus héten mondott szavaival, hogy a cseh katolikusok is készülődnek »nagy vitába szállni a korral.«

Fuchs Alfréd dr.

Olaszországban tíz év óta hatalmas küzdelem folyik a tuberkulózis ellen. A küzdelmet vezető Nemzeti Szövetség javaslatára a kormány 1927-ben kötelezővé tette a munkások ilyirányu biztosítását. Minden 15 és 75 év közötti munkásnak, akinek havi jövedelme a 800 lírát nem haladja meg, biztosíttatnia kell magát. A biztosítási illeték heti 50 centesimo (kb. 80 fillér) napi 8 lira kereset után. Akinek keresete ezt meghaladja, az heti 1 lírát fizet. Az illeték fele azonban a munkaadót terheli. A szervezet a törvény életbeléptetésétől számított tíz év alatt 18.000 kórházi ágy, 20 szanatórium és egyéb jóléti intézmények létesítésére kötelezte magát. Az építkezések azonnal meg is indultak. A biztosítás ma nyolcmillió egyénre, családtagjaikkal együtt 20 millió emberre, tehát a lakosság felére terjed ki. A biztosítóintézet gondoskodik a tüdőbetegek ápolásáról s a család a munkás intézeti kezelése alatt napi 4-6 lira segélyt kap. (Erdélyi Iskola.)

150.000 farmot árvereztek el az Unióban az 1932. év folyamán. 1929-ben még »csak« 45.000-t. Az utolsó 5 évben minden 10 farm legalább egyszer árverés alá került. 1932-ben 5240 millió dollár tiszta jövedelem mellett a mezőgazdaság jelzálogterhei meghaladták a 9000 millió dollárt, a kamatok az 500 millió, az adók 776 millió dollárt. A farmok elárverezésénél egy traktor 25, egy ló 10 dollárért, egy disznó 25 centért kelt el. Azt hisszük, ezek után az adatok után felesleges minden megjegyzés.

Hogyan gondoskodnak a francia főváros hívőinek lelki szükségleteiről? Verdier biboros kezdeményezésére Párizsban, különösen a külvárosokban, 60 templom építését kezdték meg. 242 új plébánia felállítását vették tervbe oly módon, hogy egy-egy plébániára legfeljebb 15 000 hívő jusson. A francia ifjak közül sokan mennek papi pályára, folyó évben Párizsban előreláthatólag 1000 lelkészt szentelnek fel. A francia katolikusok áldozatkészségét nagyon szépen igazolja, hogy a 20 millió frankos templomépítési kölcsönt, kibocsájtása után négy és fél óra alatt teljesen lejegyezték. Katolikus cserkészek egy vasárnap délelőtt 900 000 frankot gyűjtöttek templomépítés céljára. Minthogy a templomépítés a munkanélküliséget csökkenti, a kormány 1 000 000 frank kamatmentes kölcsönt bocsájtott Verdier biboros rendelkezésére. A francia főváros valamennyi felépítendő templom telkét ingyen adta át az egyháznak.

A népszövetség jelentése a munkanélküliség testi és lelki hatásáról. A népszövetség egészségügyi osztálya a múlt év végén végzett alapos kutatások alapján részletes jelentést adott ki azokról az országokról, ahol a munkanélküliség a legnagyobb számokat tünteti fel. A jelentés általánosságban megállapítja, hogy mindazon országokban, ahol a munkanélküliség nagyobb arányokat öltött, a dolgozó lakosság egészségi állapota, különösen a gyermekeké, semmivel sem jobb, mint a háború alatt, vagy a háború utáni években volt. Németországban a bizottság olyan rosszul tápláltnak találta a lakosság jelentős részét, hogy az adatokból a legszomorúbb következtetéseket vonta le az általános népegészségügyre. Egy népjóléti intézményről, 17 munkanélküli férfi

közül kettő 50 kilón alul volt, a 63 kilót pedig egy sem haladta meg. Angliában a munkásosztály ellenállóképessége valamivel nagyobb, amit a jelentés azzal magyaráz, hogy ott a háború alatt nem volt éhínség. New-Yorkban az iskolás gyermekek 69 százaléka rosszul táplált. Filadelfiában egy iskolában 1000 gyermek közül csak tíz normális súlyút találtak, a többi mind rosszul táplált volt.

Másfél milliárd kávécserje kiirtását kérte Rio de Janeiróban a kormánytól a brazilai kávéültetvényesek küldöttsége. Az irtást -- amint a küldöttség is kérte -- katonaság végezné el -- természetesen ingyen. Jellemző vonása a kapitalista filozófiának, hogy munkaerőt koldul pusztításra, nehogy a mindené fölé való haszon csökkenjen.

Argentínában a virágzó kat. élet bizonyítékául La Plata városban kat. kulturcentrumot nyitottak meg, mely főleg az ifjuság érdekeit van hivatva felkarolni.

Hány magyar él Szovjetországban? Nemrégiben közölte a Magyar Statisztikai Szemle a Szovjetben élő magyarok számát. Az adatok szerint 5476 magyar eredetű ember él Oroszországban, akik közül 3936 magyar születésű és nyelvű, 1180 orosz nyelvű. Kivülük 1899 magyar mint külföldi honosságú tartózkodik az országban. A magyarok zömét az ott maradt hadifoglyok teszik.

A női munkaerő kihasználása ellen kongresszust tartottak Párizsban, melyen 20 állam képviseltette magát. A kongresszus tárgyát a nőknek a családba való visszatérése képezte, valamint azok a módok, melyek alkalmasak volnának arra, hogy a nőt megmentse a család számára. A kongresszuson részletesen foglalkoztak a munkás-

nők mai helyzetével. Dr. Salieux kisasszony a kat.munkásnők vezetőikéire a családayák ipari foglalkoztatásáról és annak következményeiről tartott előadást. Az olasz kat. nőmozgalom delegátusa, Canuti asszony azokkal a morális ellenrendszabályokkal foglalkozott, amelyek a nőnek a családtól való elidegenítését megakadályozhatnák. Vissza kell állítani a család egészséges légkörét, propagandát indítani, hogy a sajtó, a mozi, a művészet, az irodalom ápolja és fejlessze a családi érzést a nőben. M. Zemanski előadást tartott, hogy miként lehet a nőt visszatéríteni a családba gazdasági alapon. Az egyes államok képviselői érdekes adatokat közöltek a nők ipari foglalkoztatásáról, pl. Németországban 3.650.000 férjes nő üz ipari foglalkozást, Belgiumban 115.000, Spanyolországban 60.000, Amerikában 3 millió nő dolgozik gyáriparban. A kongresszus elhatározta, hogy propagandát indít a nőnek a családba való visszatérésére, a munkásifjúságot a családi érzésre neveli, valamint a szükségét szenvedő sokgyermekes családokat anyagilag támogatja, hogy az adó rájuk nézve kisebb összegben állapítsák meg.

A XXIV. országos magyar kat. nagygyűlés október 7—11-ig tartott. A magyar katolicizmus jelentős megnyilatkozásának ismertetésére és méltatására visszatérünk köv. számunkban.

A kubai forradalom idejében az amerikai hadihajók ott álltak a forrongó ország kikötői előtt, pedig az Uniónak nem csekély része van a békétlenség előidézésében. Kuba gazdasági életében legnagyobb szerepet a cukornádtermelés játssza, melynek fő piaca az Unió volt. Mióta az Unió áttért az önellátási rendszerre, a védvámokkal sújtott kubai cukor nem versenyezhetett

az amerikai cukorral, aminek a következménye lett a kubai cukorgyártás összeomlása. Kuba lakosságának legnagyobb része a cukoriparból élt, ennél fogva az összeomlás az ország nagy részét megfosztotta a kenyértől. Az elszegényedett nép Machado elnököt vádolta a cukorexport gyöngülése miatt, s forradalomba ment. Amerika természetesen felháborodott s kész volt a beavatkozásra. Valahogyan Dickens kapitalistái jutnak eszünkbe, akik felháborodnak, ha áldozataik méltatlankodni merésznek az ő »gazdasági intézkedéseik« miatt.

Sokan meglepődtek azon a barátságos hangon, ahogy Amerika invitálta a szovjetet egy kis eszmecserére és gazdasági megegyezésre. Aztán bólongatva vélték az okát megtalálni: »hja Amerikának szüksége van piacra. Lehet hogy a közvetlen kényszer a piackeresés volt ennél a hangnál, de hogy barátság létezhetik a két állam között, annak lelki okai is vannak. Amerika gép. és pénzimádó, mindent az anyagi érvényesüléssel mér, nos, ugyanezt teszi a Szovjet is, ahol mindent redukálnak gazdasági értékke. Nem véletlen az, hogy a szovjetifjúság lelkesedik az amerikai kulturáért. Belső rokonság az alapja. Mi pedig ebben is egyik bizonyítékát találjuk annak, hogy a bolsevizmus nem egy új társadalom első fázisa, hanem a négy század óta uralkodó ujpogány szellemiség utolsó rángása. . .

A diakoniszától az egyházközségi nővérig. Az egyház egyik régi és finom gondolatát elevenítette fel az erdélyi Szociális Testvérek Társasága: a világi nők részvételét a hierarchia munkájában. Amit végig a diakonissza végzett, azt végéne az egyházközségi nővér — természetesen a mai viszonyokra applikálva. A Társaság most hir-

deti az ujonnan megnyílt egyházközségi nővéreket képző iskola felvételi feltételeit, és tanrendjét. Az iskola két éves; egy gyakorlati s egy elméleti év. Programjának váza: lelki képzés, hitoktatói képzés, szociális, adminisztrációs, gyakorlati kiképzés. Ha figyelembe vesszük, hogy a tanrendben ott szerepel a hit és erkölcstan, az egyháztörténelem, szertartástan mellett szociológia, lélektan, népegészségügy, egyházjog, polgárjog, háziipar, stb. stb., nem csak katolikus, hanem egyetemes kultúr szempontból is nagyjelentőségű és tiszteletre méltó vállalkozás. — A fentebbiekből láthatjuk, mi volna a teendője az egyházközségi nővéreknek. Oda is beviheti a katolicizmust, ahova a pap sem jut el. Sajnos, hogy kevés a lehetőség arra, hogy a mi szlovenszói katolikus nőtestvéreink részt vegyenek a kétségkívül egészséges intézménynek az áldásában . . .

Könyvek — irások.

FÖLDES GYÖRGY: Kukkónia lelke. A szlovenszói irodalomban hiányozott az e fajta könyv. Végre egy prózai munka, amelyben önmagunkra ismerünk, a mi tájaink színe tükröződik benne vissza, az itt élő emberek szavajárására, lelkületére ismerünk. Az erdélyiek már régen eljutottak oda, ahol mi az első lépéseket tesszük. Az egyetlen Szombathy Viktort kivéve, akinek írásaiban minduntalan ott ragyog ez a hazai fény, ezt a könyvet kell ebben a nemben elsőnek üdvözlőnünk. Földes a régi írógeneráció neveltje, anekdótázó mikszáthszerűség, a mult hagyományainak gondos és szeretetteljes ápolása és a formában is hű követése jellemzi, de amit azonkívül hozzáad, az a többlet az igazi érték, a hamisítailan tiszta csallóközi zamat. Olyan közel hajol a föld népéhez, hogy

szinte egynek érezzük őt vele. Amit elmond, vagy elmesél, ha megszólt alakba önti is, mégis édes zenéssel üti meg fülünket, mert így még papiroson nem rögzítette meg senki. A nyelvezete pedig külön érték, igazi, gyökérből nőtt magyarság, amely annyira drága nekünk. Bárcsak minél több követője akadna Földesnek és széltében-hosszában felszántának azt a talajt, amely ma még a művészet számára annyira felhasználatlan Dévénytől a Tisza forrásáig. **Tamás Lajos.**

MAREK ANTAL: Zsákútca. Magyar Minerva kiadás. A regény, amely azon a keskeny határmegyén áll, amely elválasztja a komoly irodalmat a csupán szórakoztató olvasmányoktól. Mindegyikből van benne valami, elkeverődött a két elem és nehéz szétválasztani őket. Marek figyelemre méltó tehetség, aki néhány novellájában eredeti fölfogással adta az élet arcát és hogy ez a regénye mégsem tisztán krikristályosodott művészet, annak nemcsak forrásban levő talentuma, hanem a cél is az oka, amivel ezt a munkáját írta, amely először ujságregényként látott napvilágot. Nem a jelent, hanem a háború előtti multat festi. Szociális háttér alig van munkája mögött, inkább lélekrajz, finom érzékenység, melankólia ölt testet főhősében, aki nem tud az étellel megbirkózni és végül is öngyilkos lesz. Ügyes megfigyelések szép hangulatok diszítik a cselekményt, amely érdekesen pereget, ha néha csorbát is üt a valószínűségén. De ennél többet várunk Marektól. Nem egyéniségének meghamisítását kérjük tőle, maradjon csak azon a területen, amely legjobban megfelel neki, de markoljon mélyebben az életbe, hozzon olyat is a felszínre, amely csak is az ő sajátja és izmosodjék bátrabbá, főként pedig önállóbbá. (Kapható kiadóhivatalunkban.) **Tamás Lajos.**

SURANYIMIKLÓS: Dávid és Góliát. Regény Az Új Idők kiadása. Unalomig ismert téma: Koldusszegény báró, dúsgazdag plebeiuslány, szerelmes amerikai hiszterikával és önfejlű nyárspolgári apával kombinálva, aki mint Dávid legyőzi a konkurens báró Góliát című vállalatát. Közben szerelmi konfliktusok nyhén adagolva. Mindez megbocsájtatható volna, ha az alakjai teljesek volnának, sajnos azonban az egy Melius lovag kivételével az összes alakjai következtelenek önmagukhoz, mert lelki fejlődésük nincs megokolva. Viszont jó a régi utca és az ósdi szálloda hangulatának a rajza. A regényhez csatoltak még néhány novellát. Az egyik közülük mélyebb problémát fejteget: az olyan ember lelki állapotát, aki gyilkossággal vádolja magát, noha nem biztos benne s szeretné magát önmaga előtt tisztázni. A többi sajnos, a Hernád utca filozófiai síkján mozog. (Ó)

Új dalt! Katolikus szavalókórusgyűjtemény. Összegyűjtötte és magyarázta Zsámár Jenő S. J. A „Szív” kiadása Bp. - Nem akar ez a könyvecske tudományos állásfoglalás lenni, sem magasra fokozott művészi igényeket kielégíteni, csupán a szavalókórus mozgalmának a megindítását szeretné egy lépéssel előbbre vinni. Mint ilyet üdvözlünk: első fecskéjét a magyar katolikus művészet egy még kifejlesztésre váró ágának. Sajnos, hogy egy fogyatékoságára kell felhívunk a szerző figyelmét: a gyűjteményben kevés a szociális irányú vers. Mécs Lászlótól egyetlen egy vers van, Sík Sándortól is kevés. Azt hiszem hogy nem kell a keresztény ízü szociális versek fontossága mellett érvelni ma, mikor egyre nagyobb munkástömegek ábrándulnak ki a bolsevizmusból. Ezeket figyelembe kell venni, s nyújtani kell nekik olyat,

ami az ő speciális helyzetüknek megfelel. Erre pedig az a négy vers nem elég ami a gyűjteményben benne van. Reméljük, hogy a jövő kiadásban több szociális tartalmú verset találunk. Ettől a könnyen kiküszöbölhető fogyatékoságtól eltekintve a könyv pompás utmutató szavalókórusok szervezői számára. (Ó)

LENDVAI ISTVAN: Koszorú. I. Kötet. (A háborúutáni magyar lírikusok egyik legkiválóbbjának versgyűjteménye megjelenésekor, testvérlapunknak, a Korunk Szavának ismertetését közöljük, melynek megállapításait teljes egészben valljuk). Lendvai István (egyike a visszavonult, csendes nagy értékelőknek) húsz esztendősköltői termésének első részét adja most nekünk. A második kötet hamarosan követni fogja. Virág kevés van benne, inkább tövts. Ez a koszorú gyönyörű tövtskoszorú. Az elmúlt húsz esztendő, tudvalevőn, nem igen termet virágokat Igazi költők és Igazi lélekemberek számára s Lendvai István Izig-vérig Igazi költő, Igazi ember. Lelke, mint érzékeny antenna, a hömpölygő történés felett ível, eszméi légkörében s az alatta nyüzsgő boszorkány-szombatnak nem egyes epizódjait viszhangozza, hanem az egésznek az okán indul fel, a céllán lázong és kesereg s a jelentésen borzad össze. Versel kegyetlenül kemények, az érzések magas feszültsége gyakran villámokba csattan ki bennük s mély meglátásokat világít meg élesen. Nincs közöttük egyetlenegy sem, amelyik jelentéktelen, semitmondó vagy bágyadt volna. Hangsúlyozzuk: Lendvai István a csontja velelejtig költő s ha skálájából hiányzanak is azok a hangok, melyek cirógatni és meghatni szokták a széplelkeket, annál több bennük a megrázó harsona és a forraló dobpergés. Mélyről fakadók

mind, maguktól jövők, élő teremtmények, a hideg szavak melegekké válnak bennük, a szürkek megszínesednek, csillognak sugarak erősek. Keletkezésük sorrendjében vannak a könyvbe illesztve s így érzékletesen szemléltetik a költő fejlődésének és fájaldalmának pályáját. Az elsőben sok füst és korom, az érzések és indulatok fojtó, kitörni kész feszültsége, kapkodnak a szílvükhöz, érezzük a grandiózus vihart. Fokozatosan tisztul Lendvai, a legtisztább katolikus világnézet felé. Kínos szenvedések útján, Kikristályosodik bennük a gondolat, amely Isten fogalmába veti horgonyát. Ennek a kötetnek utolsó versel 1924-ből valók. Egy háborgó tenger közepén látjuk a költőt, de arccal a világosság, a nyugalom és tisztult megértés pólusa felé fordulva. A versek élményszerűek, nem felejthetők el. A kötetet bezáró lme a jószágért egyike a legjobb költeményeknek, amelyeket a háború után írtak. Rendkívül érdeklődéssel várjuk a másik kötetet. (A 2. kötet megjelenése után hosszabb tanulmányban foglalkozunk Lendvai ocuvréjével. Szerk.)

Fodor Béla.

Katolícké Slovensko. A Pribina ünnepekre hatalmas és szépen kiállított könyvet jelentetett meg a Szt. Adalbert társulat. A szlovenszkói egyházmegyék, szerzetesrendek és kat. iskolák sematizmusai mellett nivós cikkek, tanulmányok töltik ki a könyv tartalmát. Örömmel regisztráljuk, hogy a szlovenszkói magyar katolikus élettel két cikkben is foglalkozzák. Kár hogy a magyar kat. írók felsorolása hiányos (pl. Havas Vilmos neve kimaradt), másrésről pedig sok olyan név is bekerült melyeknek az irodalomhoz nem sok köze van. Különben a gyönyörű emlékkönyvért szlovák katolikus testvéreinknek gratulálunk.

(R.)

Dr. KÜHAR FLÓRIS és Dr. RÁDÓ POLIKÁRP: Liturgikus lexikon. Komárom 1933, ára 32 Ké. Már többször rámutattunk lapunkban arra a nagystíliú munkára, melyet a komáromi Virágoskert c. folyóirat szerkesztői végeznek a liturgikus mozgalom érdekében. Midőn a katolikus nagyközönség a multszázad émyegős vallásossága után egyre jobban fordul a gyakorlati katolicizmus felé s a liturgikus mozgalommal évezredes kat. liturgiában lévő erőrezervoirt akarja magáévá tenni, a liturgikus lexikon korszerű alkotás, mert így ezeket a nagy értékeket a laikus közönség számára is hozzáférhetővé tették. A szerzőknek külön köszönettel is tartozunk, hogy ennek a nálunk uttörő munkának a nehézségeit leküzdve, ilyen ügyes, könnyen kezelhető és áttekinthető kézikönyvet adtak a liturgikus mozgalom hiveinek kezébe.

Rády Elemér.

PÁZMÁNY PÉTER prédikációi. III kötetben, olcsó kiadás. Kiadja „Az Egrl Egyházmegyei Irodalmi Egyesület”. Egy kötet ára 6 p. - Kétségtelenül megérdemli az Egrl Egyházmegyei Irodalmi Egyesület azt a sok dicséretet, amit ezért a vállalkozásért a magyar kat. folyóiratoktól kap. Pázmány nyelvi géniusát széles rétegeknek hozzáférhetővé tenni igazán üdvös gondolat. A mű méltatásánál természetesen csak az a szempont vezethet, hogy mennyiben valósította meg a fentebb említett célkitűzést. A nagyon kényes ízlésük esetleg hibázathatnák, hogy a réglenségét nem tartották meg teljesen, de ez a szempont propaganda kiadásnál nem jöhet számításba. Pázmány zamatossága sértetlen maradt, s így a szükséges hatása - azt hisszük - maradék nélkül meg lesz. Dr. Petró Józsefnek igazán hálás lehet a magyar kat. közönség, hogy így oldotta meg a stílus

problémáját, mikor sajtó alá rendezte a prédikációkat. A mű nem csak egyháziaknak, hanem világosaknak is hasznos - és talán nem utolsó érv, hogy olcsó forrásmunka és lelki olvasmány.

LORD BADEN POWELL: A boldogulás ösvényein. Ford: dr. Harangl László. Magyar Cserkészszövetség kiadása. A könyv nem szisztematikus pedagógiai mű, de élvezetesen angolos praktikalással mondja el, hogyan képzelt el a cserkészzet megalapítója a cserkészideál kialakítását. Minden ember vágya a boldogság elérése; ez a kiinduló pontja. Figyelmeztet azonban, hogy az igazi boldogsághoz vezető úton veszélyes szírtrek vannak. Ezeket a szírtreket ki kell kerülni. Megadja a módját is: „csolnakod magad hajtsd”. Sajnos ez az életelv, bármennyire is szimpatikus, nem állja meg mindennütt a helyét. Jól van, hajtsuk a csónakot magunk, küzdjünk meg minden hullámmal, de ne feledjük el, hogy végesek vagyunk. És az élet nem tenger. Tulságosan egyszerűek volnának a küzdelmeink, ha csak olyan megpróbáltatásokon kellene kereresztülmennünk, mint egy hullám. De az élet komplikáltabb, éppen ezért kell Valaki, aki mellettünk van, akiba bekapaszkodunk akkor is, ha felfordul csónakunk.

Igen, Isten nélkül cserkészzetet sem csinálhatunk.

Egyébként a könyv igen tisztelgetreméltó. Az alap gondolat hibáját elfeledtették a könyv részletességel. Érdekes a methodikája, ahogyan az alap gondolatot kifejezőhöz hasonlóhoz hűen szírtreknek nevezi a boldogság akadályait. Őt szírtret különböztet meg, sajnos az életben a boldogulás útjában sokkal több van. Részletesség miatt érdekes olvasmány, cserkészeknek és pedagógusoknak jó forrásmunka. Sinkó Ferenc.

ALAPY GYULA Dr.: A csallóközi halászat története. Komárom, 1933. - A történelmi részletkutató szerepe mindig hálátlan volt s különösen az ma, midőn az embereket a minden napi élet küzdelmei kötik le s alig ér rá nagy vonalakban is vissza tekinteni a multra. Pedig ezt a feladatot vállalni kell. Midőn sok igazság sikkad el a politika szólamai mögött, a történelmekutató feladata a részletkutatások útján is felhozni a történelem moharétege alól az igazságot és valóságot. - Alapy Gyula dr. egyik legfelkészültebb és legszorgalmasabb monografistánk s legújabb kötetével is értékes adatokat szolgáltatott egy szlovenszkió kulturhistória megírásához. R.

FARAGÓ ÖDÖN: Irások és emlékek. Ungvár, 1933. A szerző éveken keresztül volt a szlovenszkió magyar színházak igazgatója. Midőn most visszaemlékezést olvassuk, egy darab kulturhistória elevenedik föl előttünk. Naplótörredéke egy küzdelmes magyar korszak dokumentuma. (-)

Vak völgy ölen így zsolozsmázok. Pavel Ágoston. Versek. 1933. A Nemzedékek kiadása. Egy új tehetséges költő néz az olvasó szemébe ezek mögül a zengő, guruló sorok mögül, s érezni, hogy sok mondanivalója van még. Mint a legtöbb mai lírikust, őt is sokszor kínozza a létezés, „de néha szük egének ólmos boltívén mégis feltündököl valami túlvilági fény.” Nincs jogunk irányt dorgálni senkinek, legkevésbé a költőnek, de azt hiszem kötelességünk figyelmeztetni minden lírikust a költő mai nagy mlssziójára, mely nem a létezés fölött való kesergés, hanem az örök törvények harmonizása a kisiklott embernek... Méginkább áll ez a keresztény költőkre... S. F.

Bánk Bán, Csongor és Tünde, Az ember tragédiája egy kötetben. A könyvnap könyve. Magyar könyvkiadók és könyvkereskedők orsz. egyesületnek kiadása. 1933. (1 pengő). Egészséges gondolatot valósított meg ebben a könyvben a kiadó vállalat: hogy t. i. hozzáférhetővé igyekezett tenni nagyobb tömegek számára is a három klasszikus alkotást. Aránylag finom papíron, jó szedésben olyan könyv ez, hogy csak egy óhaja marad az embernek, mikor kezébe veszi: minnél több klasszikust adjanak a közönségnek ilyen formában . . .

MORVAY GYULA: Magamig ért a sor. Versek. 1933. Kár, hogy nyerserejű képei nem érvényesülhetnek kellőképen pesszimizmusa miatt. Nehéz léptü, komor zselélérel vigasztalanul ödöngenek a vörös horizontok alatt. Morvay csak a nyomort regisztrálja, fenyeget, de nem vigasztal, nem tud erősíteni. Pesszimizmusa miatt nem látja meg azokat a finom jelenségeket, melyek minden krízis, minden elhagyatottság mellett is ott csilingelnek a faluk alján. Isten neve egyetlen egyszer nem fordul elő ezekben az örömtelen sorokban, az Isten fogalom sem, természetes, hogy: „értelmetlen és rongy igy az élet.” Ezáltal végtelen távlatok vesznek el. Pedig milyen szépségeket szülné az, ha egyszer ezek mögött az erőteljes képek mögött feltűnnék az Isten. (ó)

Almanach slov. bohoslovcov. (Nitra, 1933.) A szlovák teológusok a nyitrat Pribina-ünnepségek alkalmából adták ki második almanachjukat. A Szentatya apostoli áldása s Kmetko püspök bevezető cikke után minden szlovenszki szeminárium szerepel néhány tanulmány-nyal, elbeszéléssel, verssel, stb. . . . A Pribina-jubiläummal foglalkozó cikkeken kívül van az almanachban néhány érdekes tanulmány: Az al-

koholelleses mozgalomról, az unio-nizmusról, a protestánsok legujabb Szentírásmagyarázó módszeréről („Formgeschichtliche Methode”), a belga ker. ifjunktás mozgalomról, a Szovjet propagandamunkájáról Kinában, stb. . . . Örömmel látjuk, hogy a szlovák teológusok a legkorszerűbb kérdésekkel foglalkoznak s hogy egyik-másik írás szerzőjében — ha nem tévedünk — a szlov. kat. Irodalom ügyestollú munkásra számíthat.

Csáji.

REMÉNYIK SANDOR: Kenyér helyett. Versek. Kiadja a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság. Bp. — Reményik istenes verselt gyűjtötte össze ebben a kötetben. Mély és finom lélek nosztalgója sír benne az örök mélységek után, de éppen ez ami kissé lehangozó az olvasóra: hogy oly ritkán csendül fel az ajkán öröm. Amit azonban mond, szépen mondja. Különösen megragadó a címvers gondolata, ahol bocsánatot kér az éhezőkötől, hogy kenyér helyett csak versvirágot tud adni. Reményik a legmélyebben szántó protestáns költő...

S. F.

VARGA LÁSZLÓ S. J.: Új társadalmi rend felé. (Magyar Kultúra kiad. 1933, ára 3.- Ké.) Végre, hosszú évek után megkaptuk magyar nyelven is azt, amit vártunk: egy katolikus szociális kézikönyvet, melyben a kat. szociális törekvések lényege könnyen érthető, tömör formában juthat az álmosságra igen hajlamos katolikus tömegekhez. Varga László Jezsuita atya, annak a friss és modern szellemnek egyik hirdetője, melyet lapunk olvasói Csávossy páter írásaiból már ismernek. Könyvében - vagy talán helyesebben füzetében - a Quadregesimo Anno tételeit dolgozza fel. Nem célja újat mondani, csupán helyes értelmezésbe akarja a tömegek közé dobtai azokat az igazságokat, amelyeket ez a forradalmi

Jelentőségű körlevél a világnak meghirdetett. A könyv legfőbb értéke, hogy szembeszáll azzal a törekvéssel, mely a Qu. A. új társadalom építésére rendelt pilléreit akarja felhasználni az elkorhadt, összedültni készülő, kereszténytelen társadalmi rend támogatására. P. Varga erőlyesen kiáltja a katolikus tömegek felé, hogy ma már nem foltozgatásra, helyjavíthatásra van szükség, hanem társadalmi reformra, mely gyökeresen megváltoztatja a liberális-kapitalista berendezkedést. — P. Varga könyvében nem egy olyan tételünkre találunk igazolást, melyért sokat támadtak bennünket s bár egy-két megállapítása még diskusszió tárgya lehet — a magunk részéről csak köszönetet mondhatunk a kiváló Jezsuita atyának. — P. Varga könyvének részletes ismertetésére még visszatérünk, addig is, azonban olvasóink figyelmébe ajánljuk. — Megrendelhető kiadóhivatalunk utján. R.

Új tázok. KAZIMÍR KÁROLY versei. Kassa 1933. Párköltsézet. Nyíltan és kerekén be is vallja. Vannak a kötetben eredeti gondolatok is, de sok benne a selejtes, mondhatnám kezdetleges vers is, amit nem szabad felvenni versgyűjteménybe. Ha a költő fejlődik, kaphatunk tőle még jobb verseket is...

Vallomás. BÓTÁN (Szabó Zol. versei.) *Beregszász. 1933. Befelé néző, rutinos költő. De a régi iskolához tartozik. Versei nagyobb részéne a tárgya Jsten és a múlt. Jit ott rétekinjt a jelenre is, de itt erőtlen lesz a hangja. Csak a fentebb említett tárgyakban van otthon. Hanem aztán itt finom, mély hűrokat is meg tud perdeníteni. Tisztetetet kell adnunk a régi iskolának is ha mély emberi vonásokat látunk benne, bár mi már az új tehetségek felé fordultunk, akik tankokon dübörögnek be az emberek szívébe, hogy telforgassák az anyagimádó század aranyborjuit, s így állítsák helyükbe a kövekbe vésett törvények alkotóját.* (—)

Katolizmus és zsidóság, vallástörténeti előadások, elmondták: *Bangha Béla, Iványi János, Pataky Arnold.* — (Magyar Kultúra kiad., 1933., ára 3:50 Ké) — Midőn a zsidó kérdés a sok elkorhadás után ismét az általános ér-

deklódés előterébe került s midőn a pro és contra vélemények zűrzavarában a közvélemény érdeklődéssel várja a katolikus álláspont kifejezését, tartotta meg a három előadó előadásait és jelentette meg ezeket könyvalakban is. Az előadók nem a napilapokra frázis készletével dolgoznak, hanem a legszigorúbb tudományos módszerekkel fejtik ki a katolikus vallási álláspontot, melynek célja a múltban és jelenben egy volt s ez a jövőben is: megismertetni és elfogadtatni a zsidósággal Krisztust. — Időszerű könyv és sok félreértést szüntet meg. R.

AMOR SANCTUS: A középkor latin himnuszai. Nem igen jöhetett volna könyv mostanában jobban à propos. Mikor a középkort már igazi fényében kezdik látni, annak nemcsak világító, de melegítő erejét akarja e könyv példáival éreztetni. A hit dómjának egy homályba vesző pillérjét százszorosán nagyítva hozza közelebb, szemünk elé állítva freskóinak üdeségét, lüktető színeit. A feltámadott érdeklődés tüzeit fogja ez a könyv táplálni, konkrét szemelvényekkel diszitve a középkori hangulat modulációját, a himnusköltsézet legszebb termékeit mutatva be. Szent Ágoston szavai »Hymni laudes sunt Dei cum cantico« és tényleg a himnusköltsézet énekköltsézet, amit tán e két sor jellemezhet igazán:

»Egyszerű az ének, rajta semmi dísz tán De a szívből fakad melegen és tisztán.«

Ezeket a himnusokat a századok hangulati és érzelmi patinával vonták be. Hiába akarta a reneszánsz Hilarius himnuszait új köntösbe öltöztetni, klasszikus nyelvbe bujtatni. Ferreri Zakariás vállalkozása a maga szép szavaival nem tudott birokra kelni a hangulati elemekkel telt régi latinsággal.

A fordításokat megelőző bevezetés gondolataival, szépen csengő szavaival maga is költészet. Az elő-

ítélet ólomkarikás szűrkeségéből lépteti elő a nemzetközi égi polgár érző, hevülő lelkét. Az első himnuszok a liturgia szolgálatában állanak. Szent Hiláré, Szent Ambrusé, Prudenciánusé is. Bájjal rajzolja meg Babits a keresztény vers hangulatát, hogy mint tűnik fel a jambikus sorokban a rim »e különös csókja a soroknak«. Mikor az időmértéktől szabadulni akarnak, a próza kerekedik felül a szabad vers első képe, a metrum-mentes űtemes próza. A világi költészet is leróttá adóját az égi költészetnek, színes képeit, meglepő fordulatait ajánlva fel. Páris teológiája csiszolta még e sorokat, az ihletet skolasztikájával a finomságok termelésére csigázva fel. Mignem előlépett a reneszánsz klasszikus verselésével, a játszi rimeket temetve el.

Ötven himnuszt fordított le, magyar vonatkozásút őtöt. Többet nem fordíthatott, mert kezét az arányos bemutatás kötötte meg. Nem esik messze a himnuszok világa a magyar lélektől sem, hisz századokig virágzott nálunk is. Magyar nagyjaink balzsamos teste mellett tömjén illatával formálódott Szent István, Szent Imre, Szent Erzsébet himnusza. Nem egy kis ország kincsei voltak ezek, hanem Nyugat nagy himnusz repertoírjainak ékes gyöngyei. Magyar himnuszaink nemcsak Joannes Clichtoveus párizsi humanista Elucidatoriuma útján plántáltattak be az egyetemes kereszténység lelki kertjébe, de fellelhetők máshol is, lett légyen az a XVI. században kiadott antwerpeni himnarium, hol Lajos francia király dicsérete mellett »félix Hungaria« termelte legsz. bb himnuszok is megvannak. Magyar szentről egyet fordított csak. Szent Imréről szóló verses zsolozsma második noktornusának magyarságát adta. Nem a legszebb részt választotta s mégis erőteljességben vetekedik a

latinnal. Ugyan-e zsolozsma Magnificat antifonájába zsúfolt színes hasonlatok »szepítő nélkül való csillog, hiveknek világossága, a világnak fényes rózsája és igen fénylő lilioma, jó életnek édene« már kó-dexfordítóinkat is megkapta. Nem ehhez fordult, hanem a megjelenítő képekben gazdagabb részt adja vissza. Öröm vonul végig a latin Szent Imre zsolozsmán. Hisz első sora is »Letare Pannonia« szavakkal kezdődik. Fordításában ezt valami bús tekintet fátyolozza át, ami ezt teszi, az a lemondás, hősiességének mesteri sejdítése. Ez adja fordításának ízét, zamatát.

»Világi fényt nem keres:
nagyobb néz reája.
Mit neki a diadém
ingó glóriája?
Mit a földi feleség
ölelés-igája?

Herceg ő, de szívében
Isten katonája . . .

A többi himnuszt a századok virágaiból szedte össze. Azok az érzések, melyek meghihlették a szerzőket, ma már rejtett, vagy nem oly erős ihletforrások. Ezek nem is oly hatásosak. De azok, melyek közel állnak hozzánk, szépségük keresztültörve a felejtető hártyleveleket, miket az egyház ma is lélekvigasztalónak nap-nap után mondat, énekeltet, ezek fordításai kiváló értékűek. Ilyen a Dies irae, Stabat Mater, »Állt az anya késérvében sirva a kereszti tövében«. A latin eredetiből nemcsak az álliteráció és rímcsengés segítette a gördölékenységet, de a metszetek játszi variálása, jambikus trochaetikus lejtés is. Mind-mind friss változatosságot teremtettek elő. Magyarban is hűen igyekszik visszaadni e formaváltozatokat, a hexametertől a vágáns sorfajig. Dogmatikus finomságok velős csattanóját könnyedén oldja fel. Egy két helyen régi himnuszok fordítása sikerül-

tebb. Így a: *Lauda Sion integer accipitur* igazságát talán jobban adja Hajnal Mátyás könyve
 >Az évöktől szegeltellen
 Töredetlen, osztálytalan
 Egészen vétettetik.

Hasonlatok élő forrása ez a költészet, honnan mindig felüdülve távozhat a műköllő, csak Szentviktori Ádám énekét idézve:

>tartsd a kormányt, vidd a gályát csillapítsd a hab dagályát, adj kegyedben könnyű pályát,
 Vár az édes kikötő.

Vagy Alpha és Omega kezdetű hatalmas himnusz az Istenről mondva:

>gyógyszerem a senyvedésben
 bús kedvemben lantom, hárfám,
 haragomban csöndszívárvány.

Végül kedvez a könyv megjelenésének az újabb vallási mozgalom, mely latin kincseket tudatossá szeretne tenni a hívők kezében. Emeli frissességét e himnuszoknak a modern költészet formáival és kollektív lényegével való rokonsága, a metafizikai kérdések közös keresése és a misztikus, vallásos rajongás, az *Amor Sanctus* örök mivolta. A művészet rányomta képét e fordításokra, de nem fagyasztotta pusztán csillogó kristályokba azokat, hanem szívhez szóló, érző ritmusokba oldotta fel nekünk.

Gábrriel Asztrik.

STOLCZ ALBÁN: Szentek Élete.

(A 15 ik német kiadásból fordította: Kovács István dr.) A kiváló német író művének tizenötödik kiadásából fordította le Kovács István dr. Maga a mű, — amint Stolcz is mondja — nem szórakozásra hanem oktatásra íródott: hogyan kell keresztény módra élni és meghalni. A mű a naptár szerint halad, minden napra elmondja a megfelelő Szent életét. Eddig öt kötet jelent meg. (jan.-máj.) A fordító derekas munkát végzett. Az értékes munkát olvasóink figyelmébe ajánljuk.

RAOUL PLUS S. J.: Méditations jocistes. Négy füzetben adta ki eddig a belga ifjurmunkások szövetsége a közismert R. Plus jezsuita páternek munkás elmélkedéseit. Rövid, nagyszerű elinélkedések, amelyek katolikus öntudatra, tiszta életre, becsületes munkára, apostoli lelkületre, tisztességre, életszentségre, acéljelleme, jó modorra, Isten fiainak ragyogó arcu vidámságra buzdítják és tanítják a szebb jövőért küzdő ifjurmunkásokat. Élénk szinkekkel mutat rá a keresztény ifjú teendőire: otthon, a templomban, a műhelyben, a gyárban, a sportpályán, a gyűléseken, a társaságában, mindenütt praktikus tanácsokat adva az apostolkodásra. P. Plus kitűnő elmélkedéseit a legmelegebben ajánljuk az ifjúsági és munkásegysületek vezetőinek, főleg a lelki vezetőknek!

Csáji J.

Magyar Népegészségügyi Szemle címen új kisebbségi magyar folyóirat megindulását üdvözölhetjük. Soha nem volt annyira időszerű nemzeti erőink konzerválását hirdetni, mint ép napjainkban. Oly időket élünk, hogy kulturális és gazdasági életünk minden vonalán érdekvédelmi állomásokat kell létesítenünk. Ennek a munkának a tudatosításánál elsősorban értelmiségünk felelősségérzetét kell felélesztenünk. Ebben a munkánkban örömmel regisztráljuk az új lap megindulását, mely szintén a kisebbségi keresztény-magyar orvos társadalom felelősségérzetének a dokumentuma. Az egyre gyengülő erőinket csak úgy tudjuk ismét erőssé tenni, ha a népmentő munkába minden szakértelmiségünk beáll saját szaktudásával. Az erdélyi magyar orvostársadalom akciója, a Magyar Népegészségügyi Szemle megindításával saját hivatását kívánja a népmentő munka szolgálatába állítani, midőn a népbetegségek elleni

küzdelmet, az anyaság védelmét, az iskola, a család, a táplálkozás hygieniáját hirdeti s ezen munkájához megteremti sajtóját is. A szlovenszkói magyar orvostársadalomnak itt felelősségérzetéből következő kötelessége bekapcsolódnia a Magyar Egészségügyi Szemle munkájába. Népmiveléssel foglalkozó olvasóink, elsősorban papjaink és tanítóink kultúrmissziójuk teljesítéséhez nagy szerű segédeszközt kapnak. Az új erdélyi lap megindításának érdeme Dr. Schmidt Béla és Dr. Szigeti Imre orvosoké. (Részletes felvilágosítást nyújthat szerkesztőségünk. Évi előfizetés 26 Kt.) R.

PÁLFFY ERZSÉBET grófné: *Baylon szent Paszkál élete*. Ferencs Közlöny kiadása Bp. Arisztokratikus finomsággal megírt életrajza az eukarisztikus egyesületek védszentjének. Az olvasó önkéntelenül is megszereti ezt az igénytelen virágot, akinek ilyen hibái voltak mint pl. a mértéktelen adakozás. Igen, ma az ilyen szentek különösen aktuálisak. A könyv legnagyobb érdeme, hogy leheli az áhitatot annélkül, hogy keneteljes, vagy jámborkodó lenne. . .

A nagy per. Zsidókérdés. Soli Deo Gloria kiadása. Anket a zsidókérdésről. Pozitív megoldást nem hoz a sokat vitatott kérdésben, érdekessége, hogy a legkülönbözőbb irányok állásfoglalását látjuk egymás mellett, s így képet alkotunk magunknak, mennyire nem egységes ebben a kérdésben a magyarság. Megoldást éppen ezért nem lehet találni egykönnyen. Ki kell emelnünk a megnyilatkozások közül Kühnelt, Leddihnét és Milotayét. C. V.

„A hit és tudomány ütközőpontjai” címmel Dr. Nánássy Z. orvos tollából sikerült essay jelent meg. A természettudományok gyors iramú fejlődése a múlt század de-

rekán egész sereg új problémát dobott a tudományos élet porondjára, amelyekre a felelet gyakran az alkotás lázától túlságosan szubjektíven befolyásolt kutatók adták meg, akik nem respektálva a természet tudományoknak önmaguk által várt határait, a metafizika berkeiben tévelyegtek el s a hit és tudás fogalmait felcserélték. Ma már lehiaggadtak a vélemények s a természettudósok zöme nagyon is óvakodik a metafizikai kérdések boncolgatásától s ezeket a filozofusokra bizza. Sajnos azonban szellemi téren is érvényesül a „vis Inertiae”-nek elve s vezetőintelligenciánk tekintélyes része nem tudván lépést tartani a tudományos élet fejlődésével, még mindig mult századbéli nézeteket vall. Ezért valóban hézagpótló ez a kis könyv, melynek világos logikája, könnyed előadásmódja írójának nagy szakavatottságát bizonyítja. Dr. Kirchknopf Márton.

A jövő évtől kezdve új szinzel gazdagodik a katolikus sajtó. *Vigilia* néven január első szombatján jelenik meg a modern belletrisztika minden eszközével rendelkező újszerű folyóirat. A szépirodalmi hetilap bő szemle- és kritikarovattal Nyisztor Zoltán, Ijjas A. és Possonyi L. szerkesztésében indul.

HVOZDZIK-Dr. BUJNAK: Részletes szótár. II. *magyar-szlovák rész*. A szlovák szótárterodalom két szempontból is hiányos volt eddig: egyrészt nagyon hiányos volt az eddigi szótárak szó- és nyelvkészlete, másrészt inkább irodalmi, mint gyakorlati célok vezették a szótárírókat. Magyar-szlovák szótár 1848. óta megjelent már ugyan 6 is, de az említett okoknál fogva a gyakorlati élet céljaira kevésbé alkalmas. Ezért igazl meglepetés Hvozdzik tanár szótára, amely úgy terjedelmével és nyelvi tartalmával, mint gyakorlati szerkezetével végre

megadja nemcsak a magyar, de a szlovák közönségnek is a régóta várt és szükséges kézikönyvet. A mű kb. 70.000 magyar címszó alatt közli a két nyelv hatalmas szóanyagát gazdag frazeológiával és szakkifejezésekkel. Nyelvanyag gazdag és sokoldalú, mert a mindennapi köznyelven kívül megtaláljuk benne az összes tudományágak, az összes szakmák és mesterségek szaknyelvét is, ami eddig vagy egyáltalában nem volt szótárba foglalva, vagy különböző kisebb és nyelvtanilag elégtelen szakszótárakban kellett azt keresni. Hvozdzik tanár művét kb. ezzel lehet a legjobban jellemezni: együtt van benne a két nyelv gyakorlatlássága és szépsége. A modern ember ismeretét és gondolatvilága már oly gazdag, hogy a nyelv szókészlete azt kifejezni csak úgy tudja, hogy egy szóval több, sokszor egészen elütő értelmet jelölünk. Ez a tény a szótáríróra igen nehéz, de a szótárszerkesztésben a legfontosabb feladatot rója: a szavak különböző értelmét pontosan elválasztani, világosan megjelölni és gyakran meg is magyarázni. Hvozdzik szótárának ez a része a legtökéletesebb, sőt a legnagyobb kétnyelvű magyar szótárak között is a legprecízebb. A szavak különböző értelmét számokkal jelöli, ahol kell, zárójelben megfelelő rövidítéssel magyarázza a szükség esetén még példával is illusztrálja. Így pl. a „sor” szónál 1-6 értelmet, a „szól” igének 1-5, a „teher” 1-6, a „tart” 1-12 értelmét találjuk benne pontosan számokkal megjelölve s frázisokkal megvilágítva. E tekintetben a modern nagy szótárak minden követelményének megfelel. Frazeológiája oly gazdag, hogy pl. az „út” szó 62, a „világ” szó 53 sort foglal el s nagyon helyesen csak azokat a frázisokat közli, amelyek mondat szerkezetileg a két nyelvben eltér-

nek egymástól. Egészen eredeti a szótár abból a szempontból, hogy a magyar összetett szavak többféle mondatértelmét a gyakori szavaknál szintén számozással jelöli, továbbá a magyar igekötőknek az értelmét és szlovák fordítását praktikusán meghatározza és példákkal illusztrálja. A magyar és a szlovák nyelv mondatvonzatanagyoneltérő. Hvozdzik szótára ezeket az eltéréseket minden igenél, melléknévnél és főnévnél pontosan megjelöli. A mű szerkezete világos, a szókeresés benne könnyű, mert csak a cím szavakat emeli ki vastagabb nyomással. A szerző egy nyelvtani anyagot tartalmazó függelékkel ad művéhez, amelyben a szlovák alakant ragozást mintákkal és megfelelő jegyzetekkel közli. Kiváló gyakorlati szolgálatot tesz ennek a függeléknek az a része, amely a magyar határozóragokat és egyik másik névképzőt ábécésorrendben, tehát szótárszerűleg közli és különböző szlovák fordításukat világítja meg alkalmas példákkal. A kötet terjedelme 977 nagy szótároldal és 12 old. nyelvtani függelék. A mű megalkotásában neves szakemberek vettek részt, mint munkatársak: Beniács János reáliskolai igazgató, Dr. Göllner Erzsébet tanárnő és író, Dr. Martinka József, Dr. Steller-Stellar Nándor és Ripka Brúnó tanárok, a művet Dr. Bujnák Pál, egyetemi tanár vizsgálta felül. Hvozdzik tanár műve úgy a magyar, mint a szlovák tudományos és gyakorlati irodalomnak nagyértékű gyarapodását jelent. Szerkesztőségünk utján megrendelhető. Ára 60 Kt. (J.)

Le catholicisme de quelques contemporains cimen Cl. Romain könyvet írt (a párisi Librairie Anié adta ki) melyben néhány újabbkori írónak, így L. Bloyna, M. Barres-nak, Fr. Mauriac-nak, G. Bernanosnak műveit vizsgálja a katolikus

hit és erkölcs szempontjából. Több olyan íróról van tehát itt szó, akiknek katolicizmusa az utóbbi években élénk vita tárgyát képezte. Így pld. L. Bloy-ról a közelmúltban adott ki egy ügyvéd egy könyvet, melyben fejtegeti, hogy Bloy több dogmatikus tévedésbe esett. Ismeretesek azok a viták is, melyeket Mauriac első művei, vagy pld. Bernanosnak a Sátán napja alatt c. könyve váltott ki. — Cl. Romain ezekről az írókról és irodalmi vitákról add összefoglaló képet. K.

DSIDA JENŐ: Magyar karaván Itálián keresztül. Nagyvárad, 1933. — A jónemű erdélyi költő és író az Erdélyi Lapoknak május 2 án rendezett olaszországi zárándok utazását írja meg s így kedves emlékkönyvhöz juttatja az utazás 272 résztvevőjét. — A kis emlékkönyv is dokumentuma, hogy erdélyi testvéreink milyen ügyesen tudják az összetartozás szellemét ápolni és kifejleszteni. (—)

IGNAZ SEIPEL: Mensch, Christ, Priester in seinem Tagebuch. — Wien, 1933. — 1917. okt. 8-tól 1932. júl. 23-ig naplójegyzetek. Pár soros feljegyzések, papírra vetett jegyzetek, melyek mögött egy ember, egy igazi pap lelkét érzi meg, aki minden tettével, minden gondolatával a Regnum Christi eljöveteleért dolgozott. Ez az egy célért való céltudatos munka tudta ennek az aránylag törékeny embernek energiáját úgy felfokozni, hogy pld. 1920-ban 15 irodalmi munkát, 123 egyházi funkciót végzett, 104 gyűlésen vett részt, 274 beszédet mondott, 1439 látogatást fogadott, 552 látogatást tett, 2659 levelet kapott és 1570 levelet írt. Ezt a naplót minden fiatal papnak át kellene olvasnia. A kötethez Innitzer kardinális írt előszót. R.

Film — művészet.

S. O. S. Jéghegy. Ehhez a nagyszerű, acélos erőket sugárzó filmhez minden bizonnyal a Wegener-féle expedíció rettetenes jéghalála adta meg az ötletet, Wegener grönlandi expedíciójáé, amely belefagyott annak a gránittömbre fagyott jégtömbnek irtózatos börtönébe. S az is a film fő célja, hogy felidézze a hó és jég, tiszta hó és jég világának szörnyűségeit. Ezt nem közelíthetné meg semmiféle műtermi felvétel, azért a film ott készült Grönlandban, — így lett főszereplője maga Grönland. Jég, hó és csupasz sziklák, köztük az emberi akarat viaskodásai a méretekkel és a természet démonaival. Ama nagyfilmhez, aminek anyaga benne van ebben a miliőben és szereplőiben, csak egy hiányzik: a cselekmény megfelelő vonalvezetése. Mert emberei, akik itt viaskodnak a jéggel, gránittal és halállal: tüzből, acélból és életből vannak, teljesen egyenrangúak a természet démonikus erőivel. A filmben csak azért emelkedik a természet hatása az emberek hatása fölé, mert az a cselekmény, amelybe beágyazták viaskodásukat, kissé kusza és azonkívül a szerelem és a szóbanforgó asszony megmentése körül fordul meg a cselekmény. De ez magán a játéknál: nem ront a szereplőknek. A legkitűnőbb és legkipróbáltabb alpesi színészeket használták fel ehhez a filmhez, azokat, akik nem úgy maszkirozzák magukat annak, amit játszanak, hanem beléjük és őseikbe valóban a Hegy és a Hideg és az Erő vészték a maguk jegyeit. Amit Leni Riefensthal nyújt, az a maga nehézkességében és közvetlenül magát az élményt való-adás, — színjáték, egyszerűval közeg nélkül!

Egy orvos vallomása. Amerikai sikerdarab, az újvilág kitűnő és fegyelmezett művészgárdájának munkája nagyon jó rendező kezében, aki a legutolsó arczzenésig megvalósíttatja a maga elképzelését színészeivel, olyan téma körül, amelyben magukat az átlagamerika prűdéria mögötti ösztönei kitombolhatják. Erénye a darabnak az, hogy annyi kendőző álszenteskedés után, amely cukros limonádénak mutatja a velőkéig romlott amerikai „sweatheart“ kedveskedő flörtjét a „boy“-jal, végre kapunk valamit abból a valóságvilágból, amely Lindsey bíró híres sőt hirhedt könyveiből tárul élénk. Valami képet arról, hogy a flört hogyan vezet férfikarból férfikarba s bűnbe és szegénybe. Természetesen happy enddel végződik, ami határozottan idegmegnyugtató lesz az érzékenyszívűeknek s az események a lányt is fel-

mentik kissé és holmi férfigonoszság áldozatává teszik, amelyet azután a férfijóság expiál: az az orvos, aki gyermeke világrajötténél segítségére volt és megszerette őt, megmenti és segítségére siet. Lelki regenerációról nincs szó, bár a film szerint nincs is szükség rá, mert hiszen a lány „ugy sem volt bűnös”, csak gyenge volt és tévedett. Ezért a gyengeségeért és tévedésért pedig megbűnhődött társadalmi és erkölcsi száműzetéssel és súlyos szenvedésekkel, — érdekes, hogy az erkölcsiekben is mennyire az adok-veszek-kiegyenlítek üzleti alapon áll az átlagamerikai öntudatlan erkölcsi felfogása, ami a puritanizmus hagyománya.

A bor. Gárdonyi Géza színműve filmen. Az átlagos filmkritika már csak azért is kegyesszivűen bánt a darábbal, mert magyar film és Gárdonyi írta. Azt hogy kimondóttan és nagyon rossz, nehéz volna róla mondani, azonban nem tudjuk miért, mint minden magyar filmben, itt is érzik az erőszakkal csináltság, a megjártszottság és ezen túl: a színész valóságérzetének hiánya. Az utóbbinak okait nagyon nehéz volna kielemezni. Ennél a filmnél talán az, hogy a népszínművek rendezésének nagyon átlagos stílusával álltak a lencse elé és a szereplők játéka is hamis. Az összedolgozottság még nem tud kialakulni a mi filmjeinken szereplő színészek közt, nem simulnak bele eléggé a filmbe, mindenki a nagy élet és a siker valami különös lámpalázával akar kiugrani a többiek sorából . . . Ez a nem művészi motívum halványan, de mégis nagyon érezhetően zavar bele a filmjáték egészébe. Speciálisan ennél a filmnél a témaválasztás sem volt valami szerencsés, Gárdonyi színműve finom színpadi munka, de finom szálai és finom felépítése elvesznek a film nagyobb tömböket mozgó és mindenképpen dinamikusabb ütemben való pergésének szükségége mellett. Magához az eredetihez, a népszínműhöz viszonyítva a filmet: a rendezés nem rontott sokat a darabon. Tulzás azonban falusiaskodása, madárcsicsergés, libagógás és egyéb falusi hangulatok keltésére szolgáló technikai fogása.

Dzsingisz kán kardja. Rémületes ponyvahistoria, amelyet az amerikai mozirendezés Nick Carteri fantáziája talált ki, emberáldozatokkal, földatlati tempóval, nagy főnök szerelmes és szerelmi bosszúért lihegő, „vad” leánykájával s Dzsingisz kán babonás erejű mesés kardjával, amely Nyugat ellen zúdítaná a sárga milliókat, ha a szerelem és kaland vörös és fekete szálai közé kuszá-

lódva el nem buknának valamennyien az ideális amerikai filmhőssel szemben. S erre a kimerített ötletre: pazarolva, két kézzel szórták a rendezői ötleteket és a nagyszerű, fegyelmezett színészi munkát; a színészek közül egyik sem világsztár, de mind éles kidolgozott alakító egyéniség s a maguk naiv kulturálatlanságában teljes hittel játszókat ezt a mesét, amelyet — érdekes! — európai szereplő el sem tudna játszani, annyira érezne a külső történes fordulatainak és hangjainak giccseit és hamis hangjait. S azt hogy a legendás „sárga veszedelmek” nem toprongyos millióknak holmi bűvös kardok után való vohulása, hanem az a komor kolónizáló munka, amely Mandzsurától Singapórig és San Franciscótól szinte a Tüzföldreig kínaiáé és japánáé változtatott külvárosok üzleteiben, ültetvényekben, munkában és hétköznapiakban és lassankint sárga beltengerré fogja átváltoztatni — a part sárga kolóniáival — a Csendes Óceánt.

Kairói kaland. Kedves és vidám operett, német filmmunka és mint általában a német filmek: a részletek monumentális alaposságával és kidolgozottságával változtatja nehézkessé és reálissá ennek a könnyű latin műfajnak ferde sikra vetett világát. Két okos és reális gyermek, egy fiú és egy leány elhatározzák, hogy az egyikük özvegyen maradt anyját s a másikat özvegyen maradt apját összeházasítják, mert elég volt a tékozló apák és anyák műfajába tartozó öregek könnyelműségéből. A végén persze maguk házasodnak össze, — s közben a nézőközönségnek, mint valami jó kulturfilmet, alkalma van filmen látni Egyiptomot, a gúlákat, a színszekeret és a Nilust, az egész új egyiptomi arab életet.

Direktor ur barátónje. Arról a kócos és csámpás kisleányról, akit azért dugnak be a bank egyik osztályába, mert olyan csunya és ügyetlen, hogy ugysem fognak ránézni a férfiak: senki sem sejtli, milyen felfordulást okoz majd, végül még a fiatal vezérlegazgató barátónjét is kiveti pozíciójából. „Mesék az Irógépről”-téma, de nem valami gépirólányban megtestesült polgári kis démonnak a maga sex-appeal-jével való ravaszkodással körül forog a történet, hanem a leányság édes és tiszta bűbája tündököl Dolly Haas játékában, akár a holdsugár. Elkoptatott mesével is a lélek mélyéből tudná hozni az ismert és előre várt fordulatokat, az ő művésze és egyénisége tölti meg a filmet tartalommal.

I. A.

Világosság

pedagógiai és iskolaügyi szemle.

A katolikus egyetem.

Nagy Ferenc S. M.

Nem könnyű dolog ily nehéz témát, mint a katolikus egyetem kérdése röviden összefoglalva és mégis lehetőleg teljes egészében kimeríteni.

A kérdést öt pontban szeretném összefoglalni, melyeket az anyag könnyebb áttekintése céljából röviden vázolni fogok.

Először is tisztázni kell az „egyetem” és „katolikus egyetem” fogalmakat. Majd ezt követi a főiskola fejlődésének rövid áttekintése a középkortól napjainkig, amikor a XIX. és XX. században kialakult a „katolikus egyetem” új típusa. Azután következik a kat. főiskola helyzetének tárgyalása. Végül pedig áttérünk a kat. egyetemek feladatára és a kat. főiskolák alapításának égető szükségességére.

I.

Az egyetem eszméjét a keresztény középkornak köszönhetjük. Modern egyetemeink szervezeti felépítése (pl. a fakultási berendezkedés, az akadémiai grádus-fokokozatok, az állandó tanári kar stb.) a középkori egyetemekre vall, melyek a kat. egyház alkotásai.

Az egyetem *egyetemességet* jelent, „universitas scientiarum”-ot, a tudományok teljességét, összességét. Az egyetem tehát oly főiskola, ahol az összes tudományágak szaktanárai tudományos kutatást végeznek és a tanulók az akadémiai hivatásokra kapnak kiképzést.

Az egyetem egy történelmi korszak szellemi karakterét tükrözi, másrészt az uralkodó korszellem egyik lényeges alkotó tényezője.

A középkori Egyház, mint az egyetem alapítója és fenntartója lényegének legmélyebb, legjellemzőbb jegyét: az egyetemességet, általánosságot ütötte rá alkotására. Az egyetem fokozatos elállamosítása és a világnézeti zűrzavar, a hétköznapi áltudomány számára való teljes kiszolgáltatása azonban megpróbolta a modern főiskola egyetemes jellegét.

A kat. egyetemek, melyek a XIX. és XX. században keletkeztek, a kat. világnézet zárt egységéből akarják az összes tudományokat megmagyarázni és ezzel a kat. tömegek későbbi vezetőit megismertetni.

A modern egyetem „a tudományos kutatás szabadságát” hirdette, mint ideált, ami azonban sajnálatraméltó önámításnak bizonyult. A középkori és modern kat. egyetemek nem ismerték és nem ismerik a kenyéradó államnak való kiszol-

gátfatottságukat. A kat. főiskola csak annyiban van „megkötve”, hogy minden tudás végső okául és céljául a természetfeletti Istent jelöli meg. Belső szükségességtől indítva a kat. egyetem egy abszolút Igazságra alapoz, mint minden tudomány érzékfeletti megingathatatlan előfeltételére. Egyedül a kat. világnézet tudja csak a természetet és természetfelettit oly csodálatos harmóniába hozni, mely az igazi egyetemesség és általánosság egyetlen biztosítéka.

II.

Egy pillantás az egyetem történelmi fejlődésére meggyőz bennünket arról, hogy a modern kat. egyetem jellege nem fedi teljesen a középkori kat. egyetemét.

A kat. középkorban oly nagyszerű harmonia volt „imperium et sacerdotium” között, mint azóta soha. Egyház és állam nem álltak harcba egymással, hanem békésen dolgoztak egymás mellett, sőt kéz a kézben a közös célért: Isten gyermekei és az állam polgárai örök s földi javának előmozdításán. Akkoriban az állam és Egyház jogai és kötelességei nem voltak oly élesen különválasztva, mint aminek ma tanui vagyunk. Sajnos ez a fájdalmas szakadás egyre nagyobbodott, úgyhogy ma még az u. n. katolikus országokban is „imperium és sacerdotium”, állam és Egyház ellenségesen néznek egymással farkasszemét.

Mig a középkorban az egyetemnek kat. jellege volt, addig ez a helyzet az utolsó négy század leforgása alatt teljesen megváltozott. A kat. világnézetet kiszorította modern egyetemeinkről a „tudományok korlátlan szabadsága” és „feltétlen függetlensége”, meg a „szabad tudományos kutatás.” Az Egyház méltán félhetett az újkori egyetemektől, hogy ezek liberális szellemükkel a vallási életet és a kultúra legmélyebb gyökereit egyaránt megfertőzik, melyekre pedig az Egyház oly éberén vigyázott szabad működésének századaiban.

A kat. egyház azonban idejében felismerte a veszélyt, mely a művelt osztályokat, a kat. nép jövője vezetőit fenyegeti. Fáradhatalanul küzdött a halhatatlan lelkek megmentésén: a faszabadságért. Ahol ezt sikerült kivívnia, ott kat. iskolákat alapított. Kezdeményezésére Európa és Amerika különböző államaiban kat. egyetemek alapításán dolgoznak, melyek a modern, hitetlen egyetemek rossz befolyását vannak hivatva ellensúlyozni. A kat. főiskola feladata kat. világnézetének alapján a fő irányelvek kidolgozása és a nép jövője vezéreinek a katolicizmus nagy szellemi kincseivel való megöltése.

Sajnos sem Középeurópában, sem a német nyelvterületen nincsen kimondottan katolikus főiskolánk,¹ noha több állami

¹ Bár ennek előfutárjaként tekinthetők a minden évben megrendezett Salzburger Katholische Hochschulwochen, a budapesti Katolikus Főiskolai Tanfolyam és az olmtüzi dominikánusok által rendezett Aquinói szent Tamás-kongresszusok a kat. intelligencia világnézeti nevelésére. Magyarországon legújabbán felmerült az az örvendetes terv, hogy a pécsi egyetemet kimondottan kat. egyetemé alakítsák át. Csakis örömmel üdvözölhetjük ezt a nagyszerű eszmét, mely a magyar nyelvterületet megajándékozna az oly égetően szükséges kat. főiskolával. A mi részünkről ugyan a budapesti Pázmány Péter tudomány egyetem eredeti katolikus jellegének visszaállítását tartjuk méltányosnak és jogosnak. (Szerk.)

egyetem rendelkezik hivatalos kat. theologiai fakultással. Az Egyház a konkordátumok alapján biztosítani tudott magának bizonyos állami egyetemeken — különösen Németországban — u. n. világnézeti katedrákat (filozófia, történelem stb.) melyeket az illető főiskola mindig kat. tanárokkal köteles beöltetni.

III.

A kat. főiskolák mai helyzete örvendetes, bár nagyon szívesen látnánk, ha minden kat. állam kat. egyetemmel rendelkezne, ahonnan a mély kat. szellem kiáradhatna a kat. lakosság legszélesebb rétegeibe.

Egy azon kevés egyetemek közül, mely a hit és tudás keresztény szintézisét érintetlenül megőrizte — természetesen a Pápai Egyetem: a „Gregoriana“, melyet 1553-ban alapítottak és mely ma 2000 hallgatót számlál. A híres „Collegium Anglicum“ mellett, mely 1909-ben lett pápai egyetemmé, számos szerzetesrendnek és a különböző kat. országoknak is megvan Rómában a maguk nemzeti Collegiuma (így pl. a „Germanicum-Hungaricum“.)

Sem Középeurópának, sem a német nyelvterületnek nincsen még kat. egyeteme, bár egy Salzburgban a német nyelvterület számára alapítandó kat. egyetem tervét talán már a közeljövő megvalósítja.

Svájcban egy aránylag fiatal kat. egyetem működik Fribourgban, melynek szervezete a világon egyedülálló, amennyiben ezt a kat. egyetemet a kat. Fribourg-kanton tartja fenn államköltségen. (Ismertetését l. köv. számunkban. Szerk.)

A sokatszenvedett Spanyolország is több kat. egyetem felett rendelkezik, Lengyelország kat. egyeteme Lublinban van, Belgiumé Löwenben (Louvain), Hollandiáé Nijmegenben, e mellett még meg kell itt említeni a tilburgi kat. kereskedelmi főiskolát. Az olaszországi katolikusok a milánói kat. egyetemet vallják magukénak, melyet XI. Pius alapított és amely P. Gemellinek a híres konvertita orvosnak vezetése alatt áll. Franciaország több kat. egyetemmel rendelkezik Angersban, Lyonban és Toulouse-ban. Nagyon híres a lillei egyetem orvosi fakultása. De a legnevesebb francia kat. főiskola azonban az „Institut Catholique“ (Jacques Maritain!) Párisban.

Az Északamerikai Egyesült Államok vezető kat. főiskolája a washingtoni kat. egyetem, melyet 1890-ben alapítottak a Vatikán kezdeményezésére. További tizenöt kat. főiskola működik még az U. S. A.-ban a katolicizmus fejlesztése és megerősítése céljából. Kanada ismertebb kat. egyetemei a quebeci és montreali. Délamerika leghíresebb főiskolája Santiago di Chiliben székel. A philippini szigeteken a manilai kat. egyetem igyekszik a kat. eszmét terjeszteni és kat. vezetőket nevelni.

1928-ban nyílt meg Tokioban a német jezsuiták vezetése alatt álló kat. főiskola. China kat. egyetemei (Sanghaiban és Pekingben) korábbi alapításúak. Megemlítendőek még Beirut, Kalkutta és Madras kat. főiskolái.

Tényleg, a kat. Egyház az utolsó évfizedekben nagyszeműt alkotott a főiskolák terén. Minden erőnkkel azon kell lenniük, hogy a német nyelvvidék számára alapítandó salzburgi kat. egyetem után a *magyarság is hozzájáruljon egy magyar kat. főiskola kiépítéséhez.*

IV.

Mi tehát mindezek után a modern kat. egyetem tulajdonképeni célja?

A kat. főiskola az igazság szolgálatában áll.

A katolikusoknak saját egyetemekkel kell rendelkezniök, hogy a kat. tudósoknak lehetővé legyen téve tudományos munkájuk betetőzése. Ha olyan sokan azt vetik az Egyház szemére, hogy a tudomány kerékkötője, akkor a kat. tudósoknak munkájukkal meg kell ezt a babonát cáfolniok. Ha a kat. tudós és kutató új utakat nyit meg a tudomány számára, ezzel bebizonyítja annak, ki egy kissé gondolkodik és nem szajkózza el gondolkodás nélkül az egyházzellenes körök érveit, hogy a tudomány és hit nem ellenségek.

A szavak, amit Mercier kardinális 1890-ben mondott ma sem veszítették el jelentőségüket: „A katolikusok manapság a tudományos világban elszigetelten állanak. E szomorú tényállásnak nagyon sok oka van. Egyrészt az ismert opposzió minden ellen, ami „keresztény”. . . Ehhez járul még az az előítélet, hogy a kat. tudós katona a vallás szolgálatában és hogy a tudománynak az ő kezében csak fegyverül szabad szolgálni a Credo védelmében. Hitünk miatt nem szabad, hogy elpiruljunk. Viszont másrészt nagy hiba volna, ha a keresztény hit a nagyvonalú, tudományos kezdeményezések gátlásául szolgálna. Semmiféle körülmények között sem akarunk oly kockázatos és lehetetlen hypothezisek után futni, mely a tudományt s a hitet ki akarja békíteni vagy „a hitnek bizonyítékokat szerezni,” melyek különben is *feleslegesek*. Sokkal inkább akarjuk mi a tudományt önmagáért művelni, a nélkül, hogy közvetve apologetikai érdekeket szolgáltánánk“.

Nagyon kevés katolikus foglalkozik az egyes ismeretek feldolgozásával és elrendezésével, melyek mind féglái a keresztény tudomány nagyszerű építményének. Innen van azután, hogy az anyagot sokszor más gyűjti és rendezi — nélkülünk és legfőbbször ellenünk. A hitfelelenség ki akarja sajátítani a tudomány felépítésének érdemét, melynek pedig csak az igazságot kellene szolgálnia.

Csak a kat. egyháznak van módjában egyetemeket alapítani a szó tulajdonképeni értelmében. Csak mi katolikusok vagyunk a tudás és tudományos kutatás **egységének** birtokában, mely a modern kor emberét az egymás ellen harcoló rendszerek káoszából ki fogja vezetni.

A kat. főiskola van hivatva azon nagy kat. irányelvek kidolgozására, melyek a keresztény nemzetek életét szabályozzák. A kat. egyetem és a kat. akció szorosan összefüggnek, mert az egyetem kidolgozza a nagy kat. principiumokat és a művelt kat. közönség közkincsévé teszi, mely a kat. szel-

lemből kiragadva és átformálva ezeket a kat. gondolatokat a széles néprétegek közé dobja.

v.

A mondottakból világosan kiténik a kat. egyetemek alapításának szükségessége.

Ahol a katolikusok alkotják a lakosság túlnyomó részét, ott nem szabad egyes elemi és középiskolával megelégedniök, hanem kat. egyetemeket kell követelniök az államtól mert fűrhetetlen, hogy épp a nép vezetőrétegei nőjjenek fel oly atmoszférában, mely a kat. tanokat támogatja, vagy legalább is nem veszi fektetbe. Ha pedig ez nekünk katolikusoknak nem sikerül, úgy az amerikaiak és más kat. országok példáját fogjuk követni: utolsó garasunkat fogjuk odaadni egy felállítandó kat. egyetemre.

Kat. egyetemét követelünk továbbá, mert vallási intellektuális, szociális és erkölcsi egységet akarunk!

A gondolkozás az élet és a cselekvés egysége utáni vágy, mely nélkül az élet terméktelen marad — egyre erősebb lesz mindazoknál, kik felismerték a ma kultúrászükségeit.

Az emberi kultúra két nagy időszakra oszlik; a második le akarja mindazt rombolni, mit az első fáradságos munkával felépített.

Az első korszakot a kat. kultúra virágzása, megerősödése és teljes szervezeti kibontakozása jellemzi. Ez a kor a szoros Krisztuskövetésé, melyben az Isten országának megvalósítása járta át, lelkesítette fel az egyed és egész kulturaközösség összes külső és belső megnyilvánulását.

A kat. kultúrának ezt a hőskorát felváltotta az a korszak, mely az első periódus fáradságos munkával felépített egészének szisztematikus megbontásán dolgozott. Ezek a főekvések végül a vallási, kulturális, szociális és erkölcsi egység teljes felbomlásához vezettek, mely modern korunk kultúráját annyira jellemzi.

Hogy az életnek visszaadják azt a valláserkölcsi alapot, amelyre a megváltás helyezte, úgy hogy az a keresztény szellemmel való megtelítéstől új erőt nyerjen és ezáltal a vallási egység megint helyreálljon — volt utolsó pápánk átfogó munkálkodásának egyetlen célja.

Éppenezért ennek az erkölcsi, kulturális és szociális egységnek utat törni a nagy kat. vezéreszmék kidolgozásával — kell a kat. főiskola leglényegesebb feladatának lenni.

Ne valljuk mi is azt a rövidlátó véleményt, hogy a kat. egyetem csak egy kulturális korfényüzési cikke. Nép és középiskolákkal kell rendelkezniük, ez rendjén van. Ha azonban gyermekeinket éveken keresztül kat. oktatásban részesítettük, úgy nem szabad őket vallásellenes egyetemekre küldenünk. A kat. ifjúnak kat. atmoszférában kell felnőnie és férfivá érnie. Neki a katolicizmus szellemi és kulturális értékeinek teljességével kell rendelkezni, hogy a kat. világnézet friss energiáival duzzassza meg a széles néprétegek ütőereit. És itt megértjük X. Pius szavait a kat. főiskoláról: „Elsősorban tartozik azon dolgok közé, melyet minden áron meg kell tartani”.

Igy feháf a kat. egyetem hivatása a kat. vezetők kiképzése. Es ezt nem tudja pótolni semmi. „Lenni vagy nem lenni; ez itt a kérdés!” Meg fogja-e a katolicizmus újítani a föld színét, vagy pedig a liberális egyetem még tovább fogja vinni ez emberiséget vallási, intellektuális, szociális és erkölcsi téren a végző kultúrkatasztrófa felé? Erről van itt szó, nem kevesebbről!

„A keresztény-katolikus kultúra megújulásának küszöbén állunk. Nagy azoknak a száma, kik kifáradva a csalóka rendszerek févufain való bolyongástól a katolicizmushoz fordulnak annak belső egysége miatt, mely az eredményes élet egyetlen előfeltétele. A vallási nyugtalanság oly lelkekben, kik előtt még egy vallási probléma pusztá létét is kétségbevonták, a vallási dolgokkal való állandó nyilvános foglalkozás beszédekben, előadásokban, újságokban stb. mindezek a jelenségek egyhangúan bizonyítják, hogy az emberek lelkük legmélyén keresnek valamit, ami kielégítené őket. Nem akarom ezzel azt állítani, hogy ezzel a vallási vagy kat. reneszánsz már is biztosítva van. Csak azt mondom, hogy az élesebb intellektusok a romok láttán, melyek mindenképen a szellemi és erkölcsi anarchiáról fanuskodnak, belátják a visszatérés szükségességét, a visszatérést a gondolkodás, élet, cselekvés, erkölcs és szociális egységhez, amely nélkül a végső katasztrófának kell jönnie: kulturánk teljes szétzúllásának”. Így beszél a milánói kat. egyetem rektora: P. dr. Augustín Gemelli O. F. M., volt hitefen orvos, aki most azonban mint kat. pap és szerzetes megtalálta, amit keresett.

Azt hiszem P. Gemellinek igaza volt, mikor az mondta: „A kat. egyetem alapítása csak a hit és a mi Urunk iránti bátor bizalom dolga”.

Jelen számunk pedagógia rovatának nagy részét a kat. főiskolák kérdésének szenteljük. A kat. főiskolák problémája a nyugati államokban napjainkban sokat vitatott kérdés s szükségesnek tartjuk, hogy pedagógus olvasóink is megismerjék. A prágai akadémikus hét ismertetését dec.-i számunkban hozzuk.

Beszámoló a debreceni „Nyári egyetem”-ről. (aug 1-18)

Öszintén megvallva bizonyos előítélettel mentünk a kálvinista Rómába s azt gondoltuk, hogy amint Esztergomban katolikus jellegű a Nyári Egyetem, itt protestáns szelleműek lesznek az előadások. Kellemesen csalódtunk, mikor ez nem történt meg. Az előadások mentek voltak minden felekezettel vonástól s emellett nagyon értékesek voltak s a legmagasabb nívón mozogtak. Ami pedig a legfontosabb: az előadások úgy voltak összeválogatva, hogy mindenkinek az igényét és érdeklődését kielégítették.

Alig tudok az előadások közül néhányat, mint legjobbakat, kiemelni: Fekete

József: Bevezetés az iskolán kívüli népművelés módszertanába, Hankiss János: Világnézeti kérdések az irodalomban, Inre Sándor, A nevelői gondolkodás kiterjedése és a nemzetnevelés fogalma, Mitrovics Gyula: A neveléstudomány pszichológiai alapvetése. Irodalmi kérdésekről Hankiss János előadásán kívül: Juhász Géza: Irodalmunk fejlődése a XX. században, Koszó János érdekes előadása a német irodalomról, végül Szerb Antal újszerű előadása: Társadalomtudomány és magyar irodalom. Az értékesebb előadások közé tartoznak még: Tankó Béla: A modern esztétika, Miskolczy Gyula: Magyarország legújabbkori története, de különösen Jhrig Károly két előadása: A mezőgazdaság világválsága és A magyar mezőgazdaság átszervezése.

Nem számolhatok be bővebben ezekről az előadásokról, csak néhányhoz fűzök egy-két megjegyzést. A legértékesebb előadások egyike Hankiss Jánosnak a Nyári egyetem szellemi irányítójának az

előadása volt: **Világnézetű kérdések az irodalomban**, melynek keretén belül nagyon sok mal kérdést tárgyalt le. Így az irodalom viszonyát a valláshoz, a nemzethez, az irodalom és a szociális kérdés stb. Egészen új kérdés-komplexumot vetett felszínre Szerb Antal előadása: mennyiben lehet számításba venni az írók egyéniségének és lelki világának a tárgyalásánál azok társadalmi helyzetét a velük megtörtént kisebb eseteket epizódokat stb. Tény, hogy az irodalom tárgyalásánál ez a módszer és szempont nem elégséges, de mindenesetre fontos, különösen az újabb irodalomnál. Ihrig Károly előadásában a mezőgazdaság válságát abban látja, hogy az Ipari és a mezőgazdasági cikkek árai között nagy a különbség. Ezen kétféle módon lehetne segíteni: vagy az Ipari cikkek értéknlvóját leszorítani vagy a mezőgazdaságélt felemelni. Emellett azonban égető feladat lenne a mezőgazdaság átszervezése és az értékesítés lehetőségének a kiszélesítése. A legérdekesebb és legértékesebb előadás azonban Fekete József szemináriumszerű előadás csoportja volt: „Bevezetés az iskolán kívüli népművelés módszertanába.” Amellett, hogy ezen előadás keretén belül megismertük az iskolán kívüli népművelés mai állását, intézményeit és eredményeit Európa legtöbb országában (Dánia, Finn- és Svédország stb.) megismerkedtünk a speciálisan magyar népművelési problémákkal és lehetőségekkel.

Külön eredménye a debreceni otttartózkodásnak az volt, hogy erdélyi tanító-kollégáinkon keresztül s az ő elbeszéléseikből megismertük az erdélyi kisebb-ségi viszonyokat és helyzetet.

Különben a Nyári Egyetem hallgatói nagyon sok nációból rekrutálódtak: olasz, lengyel, észt, svéd, német, bolgár stb. nemzetiségű hallgatók vettek részt az előadásokon.

Csak egy momentumot kifogásolok a Nyári Egyetem programjában. Amikor az Idegen országbelieket kirándulásra vitték, hogy megismerjék a velük Magyarországon kívüli a Hortobágyra délibábot, gulyát, juhászt, cifraszűrt és fokost nézni, vagy a mezőkövesdi matyókát öltöztették fel és táncoltatták meg előttük. Mintha Magyarországon csak múzeumba való tárgyak lennének! ? M.

Katolikus Nyári Egyetem Esztergomban.

Az egyetemes kat. kultúra ma le az a hatalmas épület maradt, melyet sok elmúlt évszázadon át s ma is folyton építenek. Hordozó oszlopainak az iskolák bizonyultak s az épület kupoláját kiemelni, tartani az egyetemeket látjuk hivatottaknak. A kat. egyetemek nagy fontossága a kat. kultúra szempontjából, nagyon is jól ismert dolog. Feladatuk az összeművelés számára eminens s így

létjogosultságuk nyilvánvaló.

Hogy napjainkban aránylag miért nem nagy a tiszta kat. szellemű főiskolák száma, arról máshol is sokat lehetne mondani. Tény, hogy a nagy hiány mind követelőben tűnik szembe a reális, mindennapi élet egész vonalán. Roppant nagy erővel jelentkeznek eme kultúrtenyező hiányát betöltő, esetleg pótló-intézkedés gondolatai; ilyen gondolat a „Katolikus Nyári egyetem” gondolata is.

A „Katolikus Nyári Egyetem” eszméje és intézménye külföldön már évek során át elsősorban bevált, ennek hozzánk legközelebbi példáját a salzburgi „Katolische Hochschulkurse” adja.

Így született meg az elmúlt nyáron az első „Kat. Nyári Egyetem” Esztergomban, minthogy a magyar katolikus élet is nagyon érezte az ily intézmény hiányát, ahol a túlnyomólag világiakból álló halgatóság egyetemi színvonalú előadásokból értesülhet a mai modern élet legégetőbb problémáiról, ahol egyetemi színvonalon vezet tudományt akár az Egyház tanairól, akár pedig olyan egészen laikus kérdéseket illetőleg, amelyek az Egyház szellemeként minden tekintetben megfelelnek.

A jelen évi előadások a szellemi tudományok körét ölelték fel. Az előadások felét a theologia köréből vették; mégpedig az idei Szentév-re való tekintettel elsősorban Jézus Krisztus földi életét igyekezett megvilágítani.

Hiba volna részünkről, ha nem emlitenék meg e szűk keret ellenére is legalább néhány, az előadók között szereplő és az ősszmagyarság kultúreléte szempontjából feltűnően kiváló kitűnőség nevét, így: Báró Brandenstein B., Gerewich T., Kúnár Fl., Baranyay J., Haynal A., Szeffű Gy., Eckhardt S., Eckhart F., Kuncz Ö. stb. stb. nevét, akik mindmégannyi fajsúlyos bizonyítékok amelleit, hogy az a krisztusi eszme valóban él, mert ily nagyra tud konkrétizálódni az emberekben.

A következő esztendő Nyári Egyeteme, melynek előadásait az ideivel szemben sokkal több és inkább gyakorlati, technikai, szociális, gazdasági témák fogják képezni, előreláthatólag ismét Esztergomban lesz.

Semmi kétség afelől, hogy ez az első, 3 hétig tartó „Katolikus Nyári Egyetem” melyen k. b. 300 halgató vett részt, teljes sikerrel fejeződött be. Találó pillanatsban született meg; a különbözősek új ambícióit, új célkitűzéseiket nyertek, meggyőződéseikben pedig erősödött a katolikus öntudat s tisztult a világszemlélet.

Szalay Ferenc

Az Unió katolikus iskolái. Az Északamerikai Egyesült Államok katolikus iskoláinak száma a háború befejezése óta jelentősen emelkedett. Az új iskola megnyitása azért is jelentős, mert a tanuló számának emelkedése ezzel párhuzamosan évről-évre halad. A közép- és felsőiskolák tanulóinak száma tíz év alatt 112.000-ről 241.000-re emelkedett. A népisiskolákban általános elméletlenedési jelenséget mutatkozik, épen úgy mint az Unió-alamennyi iskolájában, e katolikus iskolákban azonban kisebb mértékben apad a tanulók száma, mint a világiakban.

A nemzeti iskolák statisztikáját nemrégén közölte az állami statisztikai hivatal. Az adatok 1932 október 31-ről valók. A köztársaságban 1902 polgári iskola van, ebből 16 magyar tannyelvű, 109 osztállyal, 121 tanítóval, 4773 tanulóval. Egyébként a polgári iskolába járó magyar nemzetiségű tanulóik száma 7154. Az elemi iskolák száma 15.130, közülük 884 a magyar tannyelvű, a tanulóik száma 117.111. A hibás gyermekek számára létesült intézetek száma 100, ebből magyar 1. Köztársaságunk 2.573 óvodája közül 34 a magyar. A magyarság a köztársaság őszlakosságának kb. 7 százalékát teszi ki.

Salzburgi főiskolás hétek.

Augusztus huszónkettedikén nyitotta meg Fiala Ferenc dr. a teológiai fakultás dékánja a zsuolási megített Aula Acaémiaiában a főiskolás heteket. Maga Dollfus kancellár is megjelent az első előadásokon, kifejezte ezáltal, hogy az előjövendő katolikus egyetem hő pártfogója.

Sajnos, az ideai politikai események távolartották a különben nagyszámú német hallgatókat. A program és dátumváltozás is erősen hátráltatta a rendezés munkáját. Mindezek ellenére azonban az ötszázon felül egybegyűlt hallgatóság hatalmas tömeg a tavalyi 700-hoz képest is.

Az előjövendő salzburgi egyetem az össznémet-katolicizmusnak szólna. Ha az idén a birodalmi német katolicizmus képviselői élt is maradtak, a Fuldában öszegyűlt püspöki kar meleg üdvözlölete jelentette a főiskolás hetek vezetősége mögött álló erkölcsi tökélet.

Feltűnő nagyszámú nemzetközi hallgatóság séreglett egybe, Freiburg! (svájci) professzorok francia szenátorok, japán zeneszerzők, magyar, olasz, holland hallgatók jelentékeny száma bővítette a főiskolás hetek kereteit.

Minden nap a Missa Recitativaival kezdődött. A Stiftskirchében, vagy a katakombákban tartott miséidőszakban közösen vettek részt a nagyszámú hallgatóság mellett az előadó professzorok. Az estéket a vonzó gregorlári dallamu kompletorium zárta be.

A tudományos programm tengelyébe ethnológiai témák voltak állítva. A legkiemelkedőbb előadássorozat a bécsi egy. tanár: *Wilhelm Smchidit* volt. A Steyil misszionárius páter a vallás történetében és lényegében szerepet játszó isteni és emberi közreműködésről adott elő. Ezer és ezer adattal támasztotta alá tételeit, hogy minden ősnép megkapta az őskinyilatkoztatást, amelynek nyomait többé-kevésbé megtalálni minden nép és vallás történetében. Állította, hogy oly értelmű evolúcióról beszélni sem lehet a vallás történetében — mint azt más tudományágakban teszik. Az őskinyilatkoztatás értékileg magasabbrendű, mint az öszvetéségi; mind a kettőt azonban az újszövetségi kinyilatkoztatás tetőzi be. Az ethnológialag legöregebb népeknél minden feltétele meg volt, azaz a szellem megfelelő fejlődése, amely képessé tette volna őket az igazi vallást elsajátítani a kinyilatkoztatással együtt.

P. Schmid előadásához szervesen kapcsolódott rendtársai: *Paul Schebesta* és *Martin Gusinde* felolvasása. Az előbbi az ázsiai és afrikai, az utóbbi a dél és északamerikai ősnépek vallásjelentőségét vizsgálta. Az ugyancsak az Isteni lege társágába tartozó: *Wilhelm Koppers* a kutatási módba nyújtott bepillantást. *Viktor Geramb* grazi professor egy nép alkotóelemeiről, *Oswald Menghin* (Kairó) a prahisztorikus emberről adott elő.

A programm második főszemcsoportja az *Egyház és állam* viszonyát tárgyaló felolvasások voltak. A prágai pap-szenátor: *Karl Hilgenreiner* adta első és jogi disztinkciókkal az aktuális témát. *Andreas Pasch* prágai professor a probléma történelmi háttérét rajzolta meg.

Mitka Ferenc. S. J. (Innsbruck) a hit lényegét világosította meg dogmatikus analízissel; míg az Egyház misztériumáról az angol buckfasti apát: *Angar Yonier O. S. B.* tartott magas rőptű elmélyedéseket.

A filozófiai részen a redemptorista *P. Kremer* (Löwen) fejtegette a skolasztikus filozófiai alap- elemelt. *Rudolf Allers* (Wien) beható pszichológiai megfigyeléseket állított össze filozófia anthropológiájában. *Hans Eibl* (Wien) az ókorból a kereszténységbe hajtó antik ember gondolkodását rajzolta meg a görög filozófusok ideái után.

Az innsbrucki jezsuita: *Lorenz Fuelscher* szem- náriumi munkában ismertette a természetes és tudományos tudatot. *Johannes Mesner* (Wien) a szociálfilozófia alapveit fejtegette különös tekintettel a társadalom hivatásszerű új rendjére ugyan- csak szemnáriumi munkában.

Mint minden esztendőben, úgy az idén is eljött a milánói Jézus Szive egyetem rectora és alapítója, a világhírű ferences *Gemelli Agoston*: A katolikus

egyetemek történetét vizsgálta olasz nyelven. A svájci freiburgi *Oskar Bauhofer* szellemesen tárgyalta a humanizmus és a kereszténység viszonyát a katolikus tudományalakulás problémájával szemben.

A történelmi és irodalmi előadássorozatok közt *Ernst Klebel* bécsi egy. magántanár átpillantása a német birodalomtörténeten a legkiemelkedőbb. *Josef Nadler* a 17. és 18. századbeli osztrák-délnémet irodalmat ismertette. Szemnáriumi munkában Grillparzel két drámáját jellemezte karakterisztikus vonásokkal.

Hugo Hanisch, a melki bencés Ausztria Közép- európaiában elfoglalt történelmi helyzetét fejtegette. *Franz Martin* Salzburg történetéből és művészetéből ragadott ki néhány érdekes fejezetet.

Az orosz hercegből lett jezsuita: *Ivan von Xologrimoff* (Paris) az orosz bolsevizmus szellemi fejlődéstörténetét rajzolta meg hatalmas érdeklődőközönség előtt.

A főiskolás hetek fénypontja az akadémikus ünnepegy volt. A főpásztori misén a feldkirchl püspök. *Stigsmund Waitz* ostromozta és szavakkal a lehanyatlott pogány szellemet, amely utat tört magának az egyetemekre is. Az esti nagy ünnepélyen pedig báró Hussarich Heinlein a szabad katolikus egyetem jogi alapjait tárta föl, míg *Josef Nadler* a muliban betöltött hivatásukat tárgyalta.

Czakó József.

Összehasználó közoktatásügyi a statisztikát. (Közöl a Néptanítók Lapjának jul. 15-i száma. Ebből tudjuk meg hogy:

ország (számlálásaéve)	10.000 lakosra esik		főiskolai és közép tanuló
	el. isk. tanuló	polg.	
Magyarország (1930)	1072	143	18
Ausztria (1930)	1002	263	38
Németország (1927)	1060	172	24
Csehszlovákia (1929)	994	252	20
Románia (1928)	1027	30	18
Jugoszlávia (1929)	740	82	11
Lengy. ország (1929)	1201	67	14
Franc.-orsz. (1929)	997	305	17
Svajc (1929)	1189	287	28

Lapunk borítólappain lévő hirdetéseket nb. figyelmébe ajánljuk!

A magyarországi egyetemi hallgatók vallási szerinti megoszlása 1921-től 1932-ig.
Róm. kat. ref. ág. h. ev. izr. egyéb.
százaléokban

1921 22-ben	67'1	19'2	8'8	12'0	2'9
1922 23-ban	58'2	18'9	8'5	11'5	2'9
1923 24-ben	57'5	20'3	8'7	10'7	2'8
1924 25-ben	58'2	20'7	8'5	9'8	2'8
1925 26-ban	59'3	20'8	8'3	9'0	2'6
1926 27-ben	58'7	21'3	9'0	8'6	2'4
1927 28-ban	60'0	20'3	8'9	8'4	2'4
1928 29-ben	60'4	19'6	8'8	8'8	2'4
1929 30-ban	59'4	19'9	8'7	9'5	2'5
1930 31-ben	59'5	19'3	8'1	10'5	2'6
1931 32-ben	59'0	18'6	7'9	12'3	2'2

Összehasonlítás végett ide iktattuk az 1930-i népszámlálás szerinti az öszlakosság vallási szerinti megoszlását: róm. kat. 64'9 százalék, református 20'9 százalék, ág. hitv. ev. 6'1 százalék, izraelita 5'1 százalék, egyéb 3'0 százalék. Mint érdekes jelenséget megemlítjük a kiadvány alapján a zsidóságnak a Közép-Európa egyetemlein mutatkozó arányszámát! Eszerint a zsidó egyetemi és főiskolai hallgatók arányszama a népesség arányszámának négyszerese Németországban, hatszoros Csehszlovákiában, kilenszerese Jugoszláviában, két és félszerese Romániában, másfélszerese Lengyelországban!

A „*Stimmen der Zeit*” c. havifolyóirat, mely korunk szellemi mozgalmairól ad minden hónapban képet, novemberi számában *Gustav Schmacherl* közöl cikket a faji értékekről, *Anton Koch* az Egyház és a népi élet forrásairól értekezik, *Peter Lippert* az Európaszerte ismert német jezsuita atya állat és ember címen mely értekezést nyújt *St. von Dunin Borkowski* a testi és szellemi munkáról ír, *Adolf Steichen* a teoretikus fizika és a valóság címen tesz közzé igen érdekes tanulmányt. *Jakob Overmann* nagyszerű kultúrkrónikája, hatalmas szemle és könyvirovat egészítik ki a kiváló lap novemberi számának tartalmát.

A magyar főiskolai hallgatók statisztikáját most adta ki a Magyar Statisztikai Hivatal. Minden kommentár nélkül itt közlünk néhány adatot belőle. Erősen csökken a szabad pályákra képesítő orvosi, mérnöki, gazdasági fakultások hallgatóinak száma; ezzel szemben nő az érdeklődés a hittudományi, bölcsészeti, jogi fakultások iránt. A fentebbi három szak arányszáma 1925/26. évrhez viszonyítva 40 százalékról leesett 28-3 százalékra, az alábbiak viszont 43-7 százalékról felemelkedtek 58-9 százalékra. Ami a főiskolai hallgatóknak az összlakossághoz való arányát illeti: Magyarország a 16. helyen áll 175 főiskolással 100,00 lakóstra.

Századok évezemai címen érdekes táblázatot adott ki Székely Lajos. Grafikusan ábrázolja a magyar történelem fontosabb évszámait a X-XX. században. Tekintve, hogy lehetővé teszi az egyéni bejegyzéseket, tanítóknak, történelemtanároknak, diákoknak kiváló segédeszköz. Ára 1 pengő. Megrendelhető szerkesztőségünkben is.

A „*Schweizerische Rundschau*” az egyik legkiválóbb németnyelvű kat. folyóirat, mely Dr. Staut és Dr. Schneller szerkesztésében havonként jelenik meg. Előf. ára 15 svájci franc. A kiváló *Freuburger Tagespost* a lapról: „A *Sch. R.* témái: kiválasztása és munkatársai által messze kiemelkedik Svájc érdeklődési köréből és azon folyóiratok közé tartozik, melyek a katolikus hit és világéret alapján állva a kor legaktívabb problémáit foglalkoznak”. A lapra előfizetni lehet könyvkereskedések, szerkesztőségünk útján és közvetlenül a kiadónál: Benziger & Co A. G. Einsiedeln, Svájc, fiókjai: Waldshut, Köln, Strassburg.

Erdélyi Iskola címmel igen tartalmas és magas színvonalú, korszerű problémákkal foglalkozó kat. pedagógiai és népnevelésügyi folyóirat indult. Erdélyben *György Lajos* és lapunk olvásói előtt már ismert *Márton Aron*, az erdélyi magyar főiskolások lelki vezetője, szerkesztésében. Az új lappal következő számunkban részletesebben is foglalkozunk, egy-két cikkét át is vesszük. Azonban már most is kiemeljük *népnevelési részét*, melyben a falusi magyar kultúrmunkásoknak adnak anyagot s így megkönnyítik részükre a tervszerű falusi kultúrunka beindítását vagy folytatását. Érdeklődőknek szerkesztőségünk is ad a lapról bővebb felvilágosítást.

Franciaországnak 5 katolikus egyeteme van. (Páris, Lion, Lille, Angers és Toulouse). A leghíresebb a párisi, melynek Baudrillard érsek a rektora. Híres a skolasztikus-filozófiai fakultása, melyen 19 tanár működik, köztük Jacques Maritain is. Egyes fakultásain kb. 90 tanszék van. A keleti nyelveket tanító iskolájá legjobb egész Európában. Ki kell emelnünk a Lille-i kat. egyetemet, melyen főleg a szociális, politikai és az *újságírás*!) iskola híres. Az orvosi fakultása is híres, s nagy látogatottságnak örvend, kb. 120 tanára van, egy hatalmas csillagvizsgáló inté.ete és 303.000 kötetet számláló könyvtára. Az angersi egyetem 100, a lyoni 60 tanárral működik. A toulousi egyetemen a teológiai fakultás tűnik ki.

Csehíszlovákia főiskoláin 789 szisztematizált tanári állás van; ezek közül 638 rendes, 151 rendkívüli. A múlt év elején betöltetlen volt 96. A 789 tanári állás közül 427 esik az egyetemekre, 270 a technikákra, 8 a Fjus féle prot. teológiai fakultásra, 12 a Cyril-Method kat. hittudományi fakultásra, 17 az állatorvosi, 23 a földmívelési, 17 a bányászati főiskolára és 14 a művészeti akadémiára. Az egyes egyetemek szerint a Xaroly egyetemen 172, a német egyetemen 113, a Masaryk egyetemen 80, a Komensky egyetemen pedig 62 tanári állás van; az egyetemek egyes fakultásai szerint: a filozófián 134, az orvosin 127, a term. tudományin 78, a jogin 66 és a teológián 22. Feltűnő a a technikák tanárhiánya.

A Katolikus Főiskolai Tanfolyam őszi szemeszterének előadásai október elején kezdődtek meg Budapesten. A hefi, háromszor kétfórás előadásokat, melyek iránt a tavalyinál is nagyobb fokú érdeklődés nyilvánul meg, többszázfőnyi hallgatóság látogatja.

A Tanfolyam első félévi programja: Hétfő: Bölcsélet (A természetes és Isteniana.) János József S. J. Német és angol irodalom, Dr. Koszov János egyetemi m. tanár.

Csütörtök: Hítvédelem. Bangha Béla S. J. és Strammer Viktorin bencés apát, Szentírásstudomány Dr. Takács Ernő.

Szombat: Dogmatika (Szentháromság-tan) János József S. J., Erkölcstan Dr. Czaplak Gyula kanonok.

Hágában csaknem 250 résztvevővel a napokban tartották meg a II. nemz.-közi kat. középiskolai kongresszust. Dr. Corcorán dublini egy. tan. elnöklésével. A referátumok a modern ped. irányokkal, a latin és görög nyelveknek a mai középiskolában való tanításával, a spanyol kultúrharccal, az orosz öt éves terv iskolapolitikájával és az opogány klasszikusoknak ökeresztény klasszikusokkal való felváltásával s'b. stb. foglalkozott. A kongr. több pontból álló határozatában többek között kiemelte, hogy szükségesnek tartja bizonyos középiskolákban a társadalmi és intellektuális elit nevelésének biztosítására a klasszikus nevelés megőrzését.

(K. I. P. A.)

Rendelje meg! Még kapható! Spesz Sándor dr. az európai hírf. teológiai tanár nagyszerű munkája az

OKULTIZMUS ÉS CSODA, mely eddig a magyar kiadón kívül német, olasz és szlovák fordításban is megjelent. Mind a négy kiadás a lehető legjobb kritikát kapta. Aki az okultizmus iránt érdeklődik nagyszerű összefoglalást kap a kérdéssről. Lelkipásteroknak nélkülözhetetlen. Kapható kiadóhivatalunknál. Ára fűzve 20 Ké, kötve 25 Ké.

Rendelje meg, míg a készlet még tart.

Hollandia iskolapolitikája például szolgálhatna minden állam számára, ami a kisebbségeket, különösen a vallási kisebbségeket illeti. Még 1920-ban biztosítja törvényileg a magániskolák teljes szabadságát és egyenjogúságát. Magániskola megnyitásához 40 szülő aláírásával ellátott kérelem szükséges. Az elemiiskolák tanítóit az állam fizeti. A középiskolák költségeit 80 százalékban az állam fedezi. Jóllehet Hollandia lakosságának csak egyharmada katolikus, anywegeri katolikus egyetem évi 600.000 holland forint államszolgálatot kap. Az egyházak által fenntartott elemi iskoláknak a múlt évben 340.000 tanulója volt. A katolikus pedagógusok egy szövetségbe tömörülnek, mely bőséges segélyezésben részesíti tagjait.

Az „Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft” 3. számában Ulich Róbert „A nevelés és korunk” c. dolgozatában látja és megállapítja a kultúrának, kulturánknak állapotában és fejlődésében az ellentéteket és hibákat. A mai kultúra szerinte a valóságban nem igazi kultúra és bár szükséges, nagy nehézségekbe ütközik a jelenben a kultúrákat, a nevelési cél megvalósítása. A naponként szükséges nevelői elhatározásnak arra kell törekednie, hogy az ifjúságban erősítse a kiválasztás erejét és tehetségét, vagyis az igazi érzéket fejlessze ki, amely képessé teszi, hogy kaotikus korunkban a pusztán üzemszerűt a tényleges jelen és jövő szükséglettől megkülönböztesse és szolgálja.

Nagybritannia népoktatásügye. A pénzügyi válság itt is takarékosra kényszerített. Így pl. egy évvel hamarabb szüntették be a népiskolák újjászervezésére szánt segélyt, csökkentették a helyi hatóságok támogatását és 10 százalékkal le szállították a néptanítók illetményeit. Mindezek a megtakarítások 1931 október 1. óta 2.600.000 fontra rúgnak, amde az 1932-33-i költségvetés kerek 5.470.000 font megtakarítást ír elő. A népiskolák az újjászervezés után három fokozatra oszlanak: a felsőből amelybe 11 éves gyermekek lépnek, 1931-ben volt 1352 iskola 319620 tanulóval; az alsófokból 4049 iskola 843.991 tanulóval; a legalsó fokú iskolák (óvodák) száma ellenben az előbbieket emelkedésével szemben valamivel alábbszállt, mert az 5-8 éves gyermekek száma csökkent. A helyi hatóságok a gazdasági nehézségek ellenére nagy gondot fordítottak az iskolai építkezésre: 191 új épület és 1155 helyreállítás vagy megnagyobbítása. Ezenkívül 100 új játékkerter létesítettek, kb. százat megnagyobbítottak. A gyakorlati tanítást meghonosították a felső népiskolákban, az 50-es osztálylétszámot főleg a 11 évesnél fiatalabb gyermekek számára csökkentették.

A tanítóképzésnek korlátokat szabtak: 1932-33-han a képzőkkbe felvett tanulók számát 1200-al csökkentették. A Carnegie-alapítványnak 30.000 fontnyi adományából Leedsben férfiak számára testnevelőintézetet állítottak. A nyári továbbképző tanfolyamokat tanítók számára változatlanul fenntartották. Az iskloaegészségügyi szolgálat és felügyelet örvendetesen fejlődött. Tíz új szabadlevegős bejáró iskolát szerveztek, ugyanilyen bárom internátus nyilvánossági jogot nyert.

(Néptanítók Lapja.)

„Erdei iskola mint egészségügyi szükséglet” címmel értekezik dr. Éderer István egyetemi magántanár a „Testnevelés” című folyóiratban. Az erdei iskola előnye a betegségeket elhárító preventív jellegben keresendő. Megedzi a szervezetét, mert a folytonos kúntartózkodás következtében a bőr hajszálerel, melyek a test hőleadását szabályozzák, állandóan munkában vannak: a meleg hatására kitérülnek, hidegben összehúzódnak s így nem vesznek el alkalmazkodó képességüket, míg az állandóan zárt helységben élő embernél az az alkalmazkodóképesség veszendőbe megy ha egy hideg fuvalat éri, rögtön „meghül” mert

Esztón is felhívjuk olvasóink figyelmét *Vértési Frigyes dr.* teol. tanár új munkájára. A *misztika lélektana* címen a közeljövőben jelenik meg. Megrendelhető a szerzőnél: Pécs Szeminárium, esetleg szerkesztőségünknel is. Ára 6 pengő.

a bőr hajszálerel nem tudnak a környezet hőmérsékletéhez alkalmazkodni, hiányzik a training, amit a szabad levegő nyújt a szervezetnek.

A szabad levegő fokozza a munkaképességet is, mert az izom, szív és tüdő intenzívebb működést fejt ki. Az anyag erre megelégnék s mint a kísérletek bizonyítják, a figyelő és kommentáló képesség fokozódik, a cselekvések, akarati impulzusok kivitelegéséig gyorsabbá válik, a feledékenység csökken s a nyugtalanság lecsillapodik. A gyerekek

arca kipirul, testtartásuk javul, a hurutok iránti fogékonyság csökken, a tultengő mirigyek visszafejlődnek.

Kiket küldjünk erdei iskolába? Legideálisabb lenne valamennyit, de mivel az ritkán lehetséges, a gyerekeket ki kell választanunk.

Miután a szabadlevegős iskola preventív és nem gyógyintézmény, ápolásra szoruló beteg gyermekek mellőzendők. Elsősorban az iskolamunka folyamán kimerült gyerekeket fogjuk az erdei iskolába küldeni. A kimerülés jelenségeit: fokozott fáradékonyság, nyugtalanság,

sápadtság, étvágytalanság. Továbbá kronikus nyálkahurutban, trandíális és hírus mirigy-túltengésben szenvedő gyerekeket. Születéstől fogva gyöngébb-szervezetű, ideges iskolások szintén rászorulnak a szabad levegő áldásos hatására, különösen akkor otthon meg nem felelő lakásokban laknak vagy tuberkulotikus környezetben élnek. A kiválogatás az iskolaorvos feladata. Ha több erdei iskolát építünk, úgy majd kevesebb kórházra és szanatoriumra lesz szükség.

Dr. Kircknopf Márton.

Szerkesztői üzenetek.

Csank István, Rimaszombat: Cikked jön, leveledet köszönjük. A kiadóhivatalnál intézkedtünk. — **D. Gusztáv**, Komárom: A címváltozást bejegyeztük Údv. — **Magyar Tanügy**: A címváltozást tudomásul vettük. — **Szmutkó Emil**, Csicsér: Sajnos az I. évf. 1. számát nem küldhetjük, teljesen kifogyott. — **Szabó István**, Nagydioszeg: A címváltozást tudomásul vettük. — **H. Olga**, Komárom: A küldemény lapzárta után jött s így már csak ebben a számunkban hozhatjuk. — **Jozsicska Béla**, Szepesremete: A lapot megindítottuk. Évi előf. 30 Kč. A 4 szám ára 15 Kč. — **Rk. Iskola**, Nagykir: A hiányzó számokat megküldtük. — **Balázs András**, Székelyudvarhely: A lapot megindítottuk. A legkivánatosabb az előf. díjat egyenesen rozsnói kiadóhivatalunknak utalni. Ha ez nem menne, úgy kolozsvári szerkesztőnknek kérjük küldeni. — **Kiss Jenő**, Mócsi: A hiányzó számokat megküldöttük. Sok údv. — **Schiff Béla**, Temesvár: A kért példányokat köszönettel megkaptuk. Kiadóhivatalunknál intézkedtünk, hogy még meglevő számainkat elküldjék. Sajnos régi számainkból csak kevés van még raklárón. — **Pecze Sándor**, Telecska, Bácska és több Jugoszláviai és romániai előfizetőnek. Az előfizetési díjak az önök postáján vásárolható külföldi pénzutalványon elküldhetők. — **Dr. G. Mária**, Budapest: A kért csekkel megküldöttük. K. sorait köszönjük. — **Morvay Gyula**, Pered: Könyvét nem tudtuk előbb ismertetni, támpéldány ment. — **Pusztai K. József**, Pozsony: Lapját köszönjük. Örülünk, hogy az Ú. É. megnyerte tetszését. A

megadott címre a lapot megindítottuk. Ha szerez még 3—4 új előfizetőt ingyen kaphatja az Ú.É.-et. Különb. a jövőben is örömmel várjuk írásait. — **Kecske-méthy E.**, Pozsony: K. levelét köszönjük. Sajnos az említett pályázatok ügyébe nincs beleszólásunk. Tudomásunk szerint a beérkezett műveket kiadták bírálatra. A figyelmeztetést köszönjük, nézetét teljesen osztjuk. A nagyszony pesti szerkesztőségének irtunk. Sajnos választ nem kaptunk még. — **N-ak Anna**, Kassa: A posta által levont összeget előfizetésébe beszámítottuk. — **Bartakovics Gáborné**, Szepsi: Küldeményét megkaptuk, utasítása szerint járunk el. — **H. B. Pozsony**: Teljesen osztjuk nézetét. A katolikumot nem lehet és nem szabad az elnemzetlenítés eszközül használni. Az Egyház a történelem folyamán mindig a gyengébbek oldalán állott s addig, míg egy külön pápai utasítás bizonyos kisebbségeket expressis verbis ki nem von ez alól, az egyházi embereknek is, már csak fegyelmi szempontokból sem szabad semilyen elnemzetlenítő munkánál segídezniök. Épp ellenkezőleg: a nemzetek kölcsönös megértésén kell munkálkodniök.

Sajtóalapra küldött adományok: **Dr. Simai Béla** Kassa 6, **Czékus Miklós** ny. tanító Nagymihály 10, **Simkó Károly** Slov. Meder 5, **Szt. Orsolya Tanítóképző** 30, **Községi Könyvtár Udvard** 10, **Róm. Kat. Iskola Trnovec** 10, **Ritlinger József** Losonc 6, **Varga István** tan. Pered 20 Kč.

**Telkes színes A B C, az 1932. XII. 7-én,
148.389/32-I-1.**

számú miniszteri rendelettel kiadott egységes írással.
Fali olvasótablák,

ingyen

vezérvény.

Telkes Módszeres Számolókönyv és Mérfan 2-3. évfolyam

Telkes Módszeres Számolókönyv és Mérfan 4-5. „

Telkes-Novák Módszeres Számolókönyv és Mérfan 6-8. „

6⁰/₀ az építendő TANÍTÓK HÁZA javára.

Az összes könyvek a Róm. Kat. Egyházi Iskolatanács által
a felekezeti iskolák számára engedélyezve.

A könyvek kaphatók az ACADEMIA könyvkiadónál
Pozsonyban, Grössling u. 8., a Magyar Tanítók
Szövetkezeti Könyvesboltjában Galántán, Sajó-Vidék
és az összes könyvkereskedésekben.

Kölcsönök Kongruát élvező lelkészek, def. áll. városi, köz-
ségi tanárok, tanítók és nyugdíjasoknak kényel-
mes havi törlesztésre, minden ingatlan biztosíték nélkül, kezességgel és
anélkül, vagy életbiztosítással kapcsolatban, olcsó kamat mellett gyorsan
és előzékenyen folyósíthatnak.

Kölcsönök államépítészeti sorsjegyekre és egyéb érték-
papirokra, életbiztosítási kötvényekre a legnagyobb
kurzus szerint. Azok vétele, eladása részletfizetésre is!

BUDAY VINCE Nové Zámky—Érsekújvár.

Hitel és bizt. irodája. — Postafiók 24.

Írásbeli érdeklődésekre részletes információ és általános nyomtatott kölcsönfeltételek
Kč. 3 válaszbélyeg ellenében.

**Szülők, tanárok, cserkészvezetők, fiatalok !
Dr. P. Olasz Péter S. J. könyvei :**

1. A serdülő fiú a magyar regényben.

38 nagyjórészt újabb magyar regény
értékeit tárja föl rámutatva a serdülő fiú
művészi és lélektani alapokon nyugvó
ábrázolásaira. **Ára 18*20 Kč.**

2. Fiú, légy férfi! 3. kiadás (8 ezer).

A 13-16 éves fiú önévelése élénk, vál-
tozatos fejezetekben. **Ára 6*50 Kč.**

3. Az új férfi. (3 ezer). Az Erdélyben
két kiadást ért és 4500 példányban elfo-
gyott „A mai férfi életútja“ c. munka
lényegében átdolgozott új kiadása. A 15-21
éves fiúk részére készített önévelési
tervek. **Ára 6*50 Kč.**

Megrendelhetők a „Szent József“
könyvkereskedésben Bratislava (Pozsony)
Lőrincapu utca 3. sz.

Szerkesztésért és kiadásért Dr. Suhaj Béla felel. — Nyomja és kiadja a
Sajó-Vidék nyomdavállalat Rožňava-Rozsnyó, Fő tér 4. Telefonszám : 71.

„Új Élet” („Nova Vita”) Annus II. Nr.: 21.

Folium periodicum a Soc. Stud. Cath. linguae Hung. Reipubl. Cechoslovaquiae editum.

Redactor: Elemér Rády Cassoviae (Košice) Cechoslovaquia, Mikes Kelemen u. 6.
Redactor gerens: Phil. et Theol. Dr. Adalbertus Suhaj Cassoviae.

Argumentum Num. 21.

Dr. Fridericus Vértesi dicit. — Geiza Féja: Epistula ad Franciscum Herczeg. — Ladislaus Mécs: poëma. — Carolus Rass: Problema iuventutis.

— Paulus Claudel: poëma. — Jozefus Reményi: Flexibilitas ethicae Americanae. — America in compito. — Henry Ford dicit. — Georgius Rónay: poëma. — Boris Balla: Dialogus mirus. — Pars ex libro „Oculis animi” Floriani. — Thomas Ember: Crepusculum. — Paulus Szvatkó: Luctus animi ater disparitur. — Georgius Sztranyovszky: Jamboree qualem rationem moralem habet? — Vox Romana. — Quaestiones iuventutis. — occanomia — culturales — sociales — pedagogiae. „Világosság” (Lux): Negotia paedagogia et scholaria. — Franciscus Nagy: Universitas catholicae. — Nuncia redactionis.

Kegyrtárgyak, imakönyvek, szobrok, templomfelszerelési tárgyak, fali szentképek, elmélkedő könyvek

Ribár A. kegyrtárgy és kat. könyvek üzletében **Košice-Kassa. Mészáros u. 12.**

Figyelem

az Új Élet I. évfolyamához bekötési táblákat szállít

BULICZKA EDE könyvkötő

KOŠICE-KASSA, Sándor u. 14. sz. Tel. 2036.

Megjelentek a Sajó-Vidék népiratkái:

Szebbnél szebb elbeszélések, példák, hasonlatok és gondolatok gyűjteményei ezek a kis füzetek, amelyek darabonként egy koronáért (tömeges rendelésnél vegyesen legalább 200 drb. á 50 fillér) mindenki által megszerezhető.

Janic: *Egyetlenke átka*. Megható tragédiája egy fiatal házaspárnak.

Magvető: *Elsodort lélek*. Egy megtévedt fiú története.

Mészáros: *Istent kereső falvak* A jegyesek kötelelességei.

Mihalovics: *Szeressük-e?* Az Istenszeretetet magyarázata.

Adamkovicsné: *Időszerű kérdések*. Gyónás, Mária tisztelet, papi nőtlenség.

Dienes: *Fehér galambok*. Egy falust leány megható története.

Mihalovics: *Egy kis templomért*. Harca a szakadárokkal egy templom birtoklásáért.

Csáji: *Halottak talpra!* A kat. akció.

Mihalovics: *Fogjunk hozzá!* Praktikus tanácsok.

Dom: *Miért?* A szenvedés értelme.

A kis Jézus kedveltje. A kis Vid életrajza.

Szenzációs könyvujdonságok!

G ó g

Papini legújabb könyvének magyar fordítása.

Tudás — Szellem
Gúny és Pörölés
ára 16 Ké, a kat. világirodalom terméke.

Hvozdzik I. II. magyar-szlovák és szlovák-magyar szótár. Két kötet 100 Ké.

A katolicizmus és a zsidóság

irták:

Bangha Béla, Iványi János, Palacky Arnold
ára 4 Ké.

San Michele regénye
Axel Munthe
olcsó kiadás 24 Ké.

Új társadalmi rend felé

P. Varga László S. J.
könyve
ára 3-20 Ké.

Eckhart Ferenc
Magyarország
története 24 Ké.

Kérjük kívánni, postalevelezőlapra ráragasztani és feladni. JASCHKO és TSA könyvkereskedése, Košice Fő u. 69.

Újságbélyeg használata a kassai posta és távirda igazgatóság által
85.038—IV.—1931. szám alatt engedélyezve.